

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΔ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1987

ΑΡΙΘ. 10

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ*

Β'

Ἀπὸ τὰ λεχθέντα πρὸς ἄνω συνάγεται, ὅτι ἡ Θεολογικὴ ἐπιστῆμη ἀπὸ ἀποψι εἰδολογικῶν ἐπιστημολογικῶν γνωρισμάτων καθόλου δὲν ὑστερεῖ σὲ σύγκρισιν πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιστημονικοὺς κλάδους.

Ὅλες οἱ ἐπιστῆμες εἶναι πρωτίστως ἰσότιμες ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ καθεμιά μέσα σὲ συγκεκριμένα πλαίσια ἐξετάζει ἓνα τμῆμα τῆς ὕλικῆς ἢ πνευματικῆς ἢ ἱστορικοκοινωνικῆς ἢ πολιτισμικῆς πραγματικότητος. Τὸ ὅτι ἡ πραγματικότης αὐτὴ περιλαμβάνει καὶ ἀόρατες καὶ ὑπερβατικὰς θεῖας ἐνέργειαι· τὸ ὅτι περιλαμβάνει ὑπερφυσικὰ γεγονότα, ὅπως εἶναι ἡ Ἀνάστασις ἢ ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου· τὸ ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ πιστευτέα ἀποκαλύπτουν μίαν νέα πραγματικότητα, πού δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιληφθῇ στὸ σύστημα τῶν ἐνδοκοσμικῶν λογικῶν κατηγοριῶν ἢ τοῦ μηχανοκρατικοῦ «ντετερμινισμού» καὶ τῆς φυσικῆς αἰτιοκρατίας — αὐτὰ δὲν εἶναι ἀποχρῶντες λόγοι, γὰρ ν' ἀρνηθοῦμε τὰ γεγονότα αὐτά. Ἐὰν αὐτὴ ἡ Φυσικὴ σήμερα θέτῃ ὑπὸ ἀμφισβήτησι τὴν καθολικὴν ἰσχὺν τῆς αἰτιοκρατίας καὶ τονίζῃ τὴν στατιστικὴν ὑφὴ τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπροσδιορίστου, σύμφωνα πρὸς τὴν ὁποία τὰ ἴδια αἷτια δὲν ἔχουν πάντοτε ἀναγκαστικὰ τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα καὶ ἐπομένως οἱ ἐπιστῆμονες βρῖσκονται πολλὰς φορὰς μπροστὰ σὲ καινούριες ἀπρόβλεπτες

πραγματικότητες, πολὺ περισσότερο μέσα στὸν ὕλιοπνευματικὸν κόσμον εἶναι δυνατόν νὰ ἀνατεῖλῃ καὶ ἀναπηδῆσῃ μίαν καινούριαν καὶ μοναδικὴν πραγματικότην, ὅταν ἐνεργῇ ἄμεσα καὶ ἀπ' εὐθείας αὐτὸς ὁ παντοδύναμος Κυβερνήτης τοῦ Σύμπαντος.

Ὁ Θεός, πού δημιούργησε τὶς διαφορὰς ὄντικες περιοχὰς καὶ διαστάσεις· ὁ Θεός, πού ἐπλασε τὶς ἀναρίθμητες διαστάσεις τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, οἱ ὁποῖαι εἶναι ἄλλες γιὰ τὰ ψάρια, ἄλλες γιὰ τὰ σαλιγκάρια καὶ ἄλλες γιὰ τοὺς ἀνθρώπους· ὁ Θεός, πού δημιούργησε τὶς περιοχὰς τῶν χρωμάτων καὶ τῶν ἤχων, πού εἶναι ἄλλες γιὰ τὴν μέλισσα, ἢ ὁποῖα μὲ τὸ ὑπεριώδες φῶς βλέπει τὰ λουλούδια ὠραιότερα ἀπὸ ὅ,τι τὰ βλέπομε ἑμεῖς, ἄλλες γιὰ τὰ ἔμβια ὄντα, τὰ ὁποῖα συλλαμβάνουν καὶ τοὺς ὑπερήχους, καὶ ἄλλες γιὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά του συλλαμβάνει μόνον ὠρισμένες συχνότητες τῶν ὀπτικῶν ἢ ἀκουστικῶν κυμάνσεων· ὁ Θεός, πού δημιούργησε ὡς κάτι καινούριον μέσα στὴ δημιουργίαν τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον, ὅπως εἶπεν ὁ μέγας ἰατρός καὶ βιολόγος Alexis Carrel, καταγράφεται μὲν στὴν ὕλη μὲ τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ μὲ τὶς ἐνέργειαι του ἐκτείνεται ἔξω ἀπ' τὸν χῶρον καὶ τὸν χρόνον «ὡς ἓνα φύκι, πού στερεώνεται σ' ἓνα βράχον καὶ ἀφήνει νὰ κυματίζουσι τὰ φύλλα του μέσα στὸ μυστήριον τοῦ ὠκεανοῦ»· αὐτὸς ὁ ἴδιος παντοδύναμος Θεός μὲ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ ἀπεκάλυψε τὴν διάστασιν τῆς καινουργίας καὶ δοξασμένης ὑπάρξεως, ἐνήργησε βαθεῖαν τομὴν στὴν ἱστορίαν τοῦ ὕλιοπνευμα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 356 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

τικού Σύμπαντος και σήμανε την άπορχή τής ανακαινίσεως του κόσμου.

Ἡ Θεολογία — πέραν ἀπὸ τὸ θεῖο «ὄντως ὄν» καὶ πέραν ἀπὸ τὴ θεανθρωπίνη πραγματικότητα — στρέφει τὸ ἐνδιαφέρον της, ὅπως εἶπαμε, καὶ στὴν προσιτὴ στὴ γνῶσί μας ἐντὸς τόπου καὶ χρόνου ἱστορικὴ καὶ πολιτισμικὴ πραγματικότητα, στὴν ὁποία ἀκριβῶς ἔχει τὴν ἀναφορά του τὸ ἀγιαστικὸ καὶ ἀνακαινιστικὸ ἔργο τῆς θεανθρωπίνης Ἐκκλησίας. Τὸ ὅτι ἀπὸ τὸν θεολόγο ἐρευνητὴ τῶν διαφόρων ἐνδοκοσμικῶν καὶ ἀνθρωπολογικῶν συναρτήσεων τῆς πραγματικότητος αὐτῆς ἀπαιτεῖται ζωντανὴ πίστις καὶ προσωπικὴ βιωματικὴ ἐμπειρία δὲν εἶναι μειονέκτημα, ἀλλὰ θετικὸ ἐπιστημολογικὸ προσόν. Γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ χρῆσι τῆς ἐρμηνευτικῆς μεθόδου στὶς Πνευματικὲς Ἐπιστῆμες ἢ σημερινὴ Φιλοσοφικὴ Ἐρμηνευτικὴ ἐπισημαίνει, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ψυχικὴ συνήχησις, δηλαδὴ τὸ νὰ πάλλωνται καὶ συνηχοῦν μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἐρμηνευτοῦ ἀξιολογικὲς χορδὲς ἀνάλογες πρὸς ἐκεῖνες, πού πάλλωνταν μέσα στὴν ψυχὴ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δημιούργησαν τὰ ἐρμηνευόμενα ἔργα. Ἔτσι καὶ ὁ δέκτης τοῦ ἐρμηνευτοῦ θεολόγου πρέπει νὰ εἶναι συντονισμένος στὴν ἰδίᾳ ἐκείνη συχνότητα, τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦσαν οἱ πνευματοκίνητοι πομποὶ ἢ ἀναμεταδότες τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς θεολογικῆς σοφίας τοῦ παρελθόντος.

Ὅπως μέσα στὸ Πανεπιστήμιο ἔχει τὴ θέσι του εἴτε ὁ φυσιογνώστης, ὁ ὁποῖος μελετᾷ ἓνα τμῆμα τῆς πραγματικότητος, πού περιλαμβάνει ἀκόμη καὶ τὰ κουνούπια, τοὺς κοριοὺς, τὶς κατσαρίδες, τὶς τσουκνίδες καὶ τὰ ἀγκάθια, εἴτε ὁ χημικός, πού ἐρευνᾷ ἀκόμη καὶ δυσώδεις ἢ δηλητηριώδεις χημικὲς οὐσίες, εἴτε ὁ ἐγκληματολόγος, πού στρέφει τὸ ἐνδιαφέρον του στὴν πραγματικότητα τῆς ἐγκληματικότητος, κατὰ παρόμοιον τρόπο καὶ ὁ θεολόγος ἔχει τὴ θέσι του μέσα στὸ Πανεπιστήμιο, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὸς στοχάζεται πάνω σ' ἓνα ἀναμφισβήτητο τμῆμα τῆς πραγματικότητος, ὅχι μόνον πάνω στὸ ὑπερβατικὸ «ὄντως ὄν», ἀλλὰ καὶ στὸ πανανθρώπινο ἐσωτερικὸ πνευματικὸ σύμπαν, τὸ ὁποῖο — κατὰ τὸν Γκαϊτε — εἶναι πολὺ εὐ-

ρύτερο καὶ ὠραιότερο τοῦ ἐξωτερικοῦ ὕλικοῦ σύμπαντος. Μάλιστα ὁ θεολόγος στρέφει τὸ ἐνδιαφέρον του στὸ εὐγενέστερο τμῆμα τῆς πραγματικότητος, πού εἶναι οἱ βαθύτερες ἀνάγκες τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ἢ πανανθρωπίνη τάσις γιὰ ὑπέρβασι τῶν «ὀριακῶν καταστάσεων», τὶς ὁποῖες περιγράφει ὁ Karl Jaspers, ὅπως τὴν τάσι γιὰ ὑπερνίκησι τοῦ πόνου, τῆς πνευματικῆς σκλαβιάς, τῆς ἐνοχῆς, τοῦ θανάτου, τὴν τάσι γιὰ τὴν ἀληθινὴ πνευματικὴ ἐλευθερία καὶ αὐτονομία μέσα στὰ πλαίσια τῆς θεονομίας, τὴν τάσι πρὸς τὸν Θεό, ἢ ὁποῖα γιὰ τὸν μὴ ἐκφυλισμένο ἄνθρωπο εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὴν τάσι τοῦ ἡλιοτροπίου πρὸς τὸν Ἥλιο καὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνας πρὸς τὸν βορρᾶ.

Τὸ ὅτι ἡ Θεολογία προϋποθέτει πίστι καὶ βιωματικὴ ἐμπειρία δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστο πρὸς τὴν Ἐπιστημολογία, ἢ ὁποῖα ὀλογνὲν καὶ περισσότερο κατανοεῖ ὅτι τὸ αἴτημα γιὰ ἔλλειψι προϋποθέσεων στὴν Ἐπιστῆμη εἶναι ψευδαίσθησις καὶ αὐταπάτη καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐπιστημονικὸς καὶ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς τελείως ἀπροϋπόθετος, χωρὶς προϋποθέσεις καὶ χωρὶς ὠρισμένες a priori ἀρχές (principia). Τέτοιες προϋποθέσεις εἶναι λ.χ. ὁ διυποκειμενικὸς ὀρίζων κατανοήσεως, πού αἰσθητοποιεῖται στὴν χρησιμοποιουμένη γλῶσσα, καὶ ἡ ἀναπόφευκτη συνένωσις τοῦ θεωρητικοῦ «καθοροῦ λόγου» μὲ τὸν «πρακτικὸ λόγον», πού προϋποθέτει ἠθικὴ προαίρεσι καὶ ἐλευθερία ἐπιλογῆς καὶ ἀποφάσεως. Τὸ τελευταῖο γίνεται ἰδιαίτερα ἐκδηλο, ὅταν ὑπάρχη ἐσωτερικὸς διχασμὸς ἐνώπιον τοῦ κινδύνου τῆς πραγματώσεως ἀπειλητικῶν ἢ καὶ καταστρεπτικῶν γιὰ τὸν ἐπιστήμονα ἢ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν ἐπιτευγμάτων.

Κάθε πτυχὴ τῆς πλουραλιστικῆς ὀντικῆς ἢ ὀντολογικῆς πραγματικότητος ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερο τρόπο προσπελάσεώς της, ἰδιαίτερη ἐρευνητικὴ μέθοδο, ἢ ὁποῖα ἰδίως στὰ πρῶτα στάδια τῆς ἀναπτύξεως ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ κλάδου δὲν εἶναι δεδομένη μαζὶ μὲ τὸ περιεχόμενο ἢ τὴν προβληματολογία τοῦ κλάδου αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπιλέγεται κατόπιν ἐλευθέρας προτιμήσεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ ἐρευνητοῦ καὶ συχνά εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὸν ἀν-

τίστοιχο μεθοδολογικό προσανατολισμό άλλων έρευνητών. Έπομένως ποτέ ή έπιστήμη δέν είναι άπολύτως «χωρίς προϋποθέσεις». Τό έπιθυμητό άπροϋπόθετο μπορεί μόνο νά σημαίνει, ότι πρέπει νά χρησιμοποιούνται τέτοιες μεθοδολογικές προϋποθέσεις, ώστε νά μπορούν νά αξιώνουν «γενική» κατά τό δυνατόν συμφωνία και παραδοχή και νά είναι άπαιτητές από όλους, για νά είναι οι έπιστημονικές γνώσεις ύπερυποκειμενικές, νά έχουν καθολική ισχύ και νά είναι μεταδόσιμες από τά «γινώσκοντα ύποκειμένα» σέ άλλους, οι όποιοι έξ ίσου «του είδέναι όρέγονται».

Έπειτα τά γνωσιολογικά δεδομένα πείθουν, ότι τά αντικείμενα και αυτών των Φυσικών Έπιστημών δέν συλλομβάνονται όπως είναι αυτά καθ' έαυτά στο «αυτοεϊνάι» τους, αλλά μόνον ως φαινόμενα. Ό Kant έπέβαλε την αντίληψη, ότι στην γνωστική διαδικασία τό «γινώσκον ύποκειμένο» δέν είναι άδρανές, περιοριζόμενο σέ παθητική φωτογράφησι του «γινώσκομένου αντικειμένου», άλλ' αυτενεργεί, όχι άπλως ρετουσάροντας, αλλά και μεταμορφώνοντας τό αντικείμενο τής γνώσεως, τό όποιο, άν όχι έξ ολοκλήρου, τουλάχιστον κατά μέγα μέρος είναι φαινόμενο, δηλαδή σύνθεσις αντικειμενικών και ύποκειμενικών στοιχείων. Η κριτική τής φαινομενοκρατίας του Kant¹ προκάλεσε τε-

1. Έάν για μέν την Έμπειροκρατία πηγή τής γνώσεως είναι ή a posteriori έμπειρία των αισθήσεων, για δέ τον Όρθολογισμό ή έμφυτη νόησις, μέσα στην όποία βρίσκονται a priori οι γνώσεις μας σέ δυναμική, λαθάνουσα και ύπνώτουσα κατάσταση, για την Κριτική θεωρία ή την Φαινομενοκρατία του Kant ή γνώσις ξεπροβάλλει μέ τον συνδυασμό των a priori και a posteriori γνωστικών στοιχείων. Οι αισθήσεις προσκομίζουν τό άμορφοποίητο, άσχημάτιστο και άταξινόμητο ύλικό τής γνώσεως, τό όποιο ταξινόμείται, μορφοποιείται και άποκτά μορφή τρόπον τινά μέσα στις έμφυτες μήτρες, στά έμφυτα καλούπια τής διανοίας, εκ των όποιων τά σπουδαιότερα είναι τά καλούπια άφ' ενός των έποπτειακών μορφών του χώρου και του χρόνου και άφ' έτέρου των κατηγοριών του νοϋ, δηλαδή των έμφύτων δυνατοτήτων, τις όποιες έχει ή διάνοια, για νά «κατηγορή τινός τι», δηλαδή για νά αποδίδη ιδιότητες στο ύλικό, που προσκομίζεται από τις αισθήσεις. Έτσι, κατά τον Kant, δέν μπορούμε νά συλλάβουμε γνωστικά τό ύπερβατικό, που είναι επέκεινα των όρίων τής έμπειρίας, αλλά μόνο τό προσιτό στις αισθήσεις και στη διάνοιά μας. Αλλά και αυτό δέν τό συλλαμβάνομε όπως είναι αυτό καθ' έαυτο ανεξάρτητα από έμάς, αλλά μόνον ως φαινόμενο, δηλαδή όπως φαίνεται τούτο σ' έμάς μετά την επεξεργασία, την όποια ύφίσταται μέ τά — περιορισμένης δυναμικότητας — αισθητήριά μας όργανα και μέ τά έμφυτα καλούπια τής διανοίας: Έδαγγέλου Δ. Θεόδωρου, Τά όρια τής έπιστημονικής γνώσεως (Πρωτανικός Λόγος), Αθήνα, 1981, σελ. 14-15).

ράστιες ζυμώσεις και είχεν άλυσιδωτές έπιδράσεις μέσα στην περιοχή του γνωσιολογικού στοχασμού. Η κριτική αυτή, σέ συνδυασμό στον αιώνά μας άφ' ενός μέ τά δεδομένα τής Ψυχολογίας και τις έπαναστατικές εξελίξεις τής Φυσικής και άφ' έτέρου μέ την ανάπτυξη τής Αναλυτικής Φιλοσοφίας, τής Φιλοσοφίας τής γλώσσας, τής Σημαντικής, τής Σημειολογίας και του Στρουκτουραλισμού, συνετέλεσεν ώστε ή θεωρία του Kant ούτε νά άπολυτοποιηται, ούτε νά έξοστραχιζεται, αλλά νά είναι ό ένας από τους δύο πόλους, ανάμεσα στους όποιους κινείται παλινδρομικά ή φιλοσοφική θεώρησις του αντικειμένου τής γνώσεως. Ό άλλος πόλος είναι ή θεωρία του Κριτικού Ρεαλισμού, ή όποία έξ ίσου τονίζει τον ένεργό ρόλο του γινώσκοντος ύποκειμένου κατά την έπισήμανσι — όχι των πρωτογενών ιδιοτήτων των αντικειμένων (λ.χ. εκτάσεως, μεγέθους, βάρους, πλήθους, κινήσεως, άποστάσεως έξ ήμών), αλλά — των δευτερογενών ιδιοτήτων των αντικειμένων (χρωμάτων, ήχων, γευστικών και όσφραντικών ιδιοτήτων κ.λπ.)².

2. Κατά τον Κριτικό Ρεαλισμό, γνωρίζομε όπως είναι αντικειμενικά αυτές καθ' έαυτές μόνο τις κύριες ή ουσιώδεις ή πρωτογενείς ιδιότητες των αντικειμένων. Αντίθετα οι δευτερογενείς ή έπουσιώδεις ή δευτερεύουσες ιδιότητες των πραγμάτων δέν υπάρχουν αυτές καθ' έαυτές έξω από τον άνθρωπο, αλλά δημιουργούνται τη στιγμή, κατά την όποία τά αντικείμενα έρχονται σέ έπαφή προς τά αισθητήριά μας όργανα. Αυτό, τό όποιο ύπάρχει αντικειμενικά και στο όποιο αντίστοιχούν οι ιδιότητες, είναι διαφορετικό από αυτές τις ίδιες. Αντικειμενικά υπάρχουν χημικές ούσιες και ένεργειες, ποσοτικές διαφορές, κινήσεις, δονήσεις, κραδασμοί, ηλεκτρομαγνητικές κυμάνσεις, μηχανικές πιέσεις κ.τ.τ., που, μόνον όταν έλθουν σ' έπαφή μέ τά αισθητήρια όργανα, γίνονται όσμές, γεύσεις, ήχοι, χρώματα κ.λπ. Αντικειμενικά δέν υπάρχουν όσμές (άρωματα, δυσοσμίες), άλλ' αυτές ξεπροβάλλουν κατά τη στιγμή, κατά την όποία οι πτητικές ούσιες, που έξαερώνονται, φθάνουν στη μύτη μας κι έρεθίζουν τον βλεννογόνο ύμένα της. Η γλυκύτης, τό πικρό, τό ξινό κ.τ.τ. δέν υπάρχουν αντικειμενικά, αλλά δημιουργούνται τη στιγμή, κατά την όποία οι χημικές ούσιες διαλύονται μέ τό σάλιο πάνω στη γλώσσα μας. Κατά την Άκουστική και την Ψυχολογία οι ήχοι δέν υπάρχουν αντικειμενικά. Αντικειμενικά υπάρχουν μόνο ταλαντώσεις ή κυμάνσεις του άέρα και ανάλογα προς τό μήκος τους ή τη συχνότητά τους, δηλαδή ανάλογα προς τό πόσες άπ' αυτές φθάνουν στο αυτί μας σ' ένα δευτερόλεπτο, έχουμε την ποιιλία των ήχων. Αλλά ή ικανότης τής άκοής είναι περιορισμένη, γιατί τό αυτί δέν μπορεί νά συλλάβη πέραν ώρισμένου αριθμού κυμάνσεων άέρος (20 έως 20.000 κυμάνσεων σ' ένα δευτερόλεπτο). Κάτι παρόμοιο ισχύει για τά χρώματα. Η Όπτική και ή Ψυχολογία παρέχουν έπιχειρήματα στους όπαδούς του Κριτικού Ρεαλισμού, που άρνούται την αντικειμενική ύπαρξι των χρωμάτων. Αντικειμενικά υπάρχουν μόνο τά ηλεκτρομαγνητικά κύματα, που εκπέμπονται άπ' τά αυτόφωτα ή ανακλώνται άπ' τά έτερόφωτα σώματα. Αναλόγως δέ προς τό μήκος των κυμάτων ή τη συχνότητά τους, ανάλογα προς τον αριθμό των ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων, που κατά ένα δευ-

Τόσον για τὴ Φαινομενοκρατία τοῦ Kant, ὅσον καὶ για τὸν Κριτικὸ Ρεαλισμὸ ἢ γνῶσις δὲν εἶναι στατική κατοπτρική πράξις. Οἱ ἐμπειρικές ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς γνώσεως ὑφίστανται κατὰ κάποιον τρόπο διάθλασι μέσα στὸ ὑποκείμενο. Ἔτσι ὁλόκληρο τὸ γνωστικὸ ἀντικείμενο (κατὰ τὴν Καντιανὴ Φαινομενοκρατία) ἢ τουλάχιστον οἱ δευτερογενεῖς ιδιότητες αὐτοῦ (κατὰ τὸν Κριτικὸ Ρεαλισμὸ) ἔχουν τὴν ὑποκειμενικὴ σφραγίδα. Ἡ παλινδρομικὴ κίνηση τῆς Φιλοσοφικῆς Γνωσιολογίας ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς θεωρίες γίνεται αἰσθητὴ στὸ ὅτι ἄλλοτε ἢ πλάστιγγα κλίνει ἐπικρατέστερα πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κριτικοῦ Ρεαλισμοῦ καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸ μέρος τῆς καντιανῆς Κριτικῆς θεωρίας. Τὸ δεύτερο συμβαίνει μὲ τὴν ἐπίδρασι τῶν ἐπαναστατικῶν δεδομένων τῆς συγχρόνου Μικροφυσικῆς, σύμφωνα πρὸς τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζομε τὴν ἐνδότερη ὄντικη οὐσία τῆς ὕλης ἢ τὴν γενεσιουργὸ αἰτία της. Τὴν ὕλη γνωρίζομε μόνον ὅπως αὐτὴ φαίνεται στὴν πειραματικὴ συνάφεια, δηλαδὴ τὴν γνωρίζομε ὡς κύμανσι, ὡς δόνησι, ὡς κραδασμὸ, ὡς ὄθησι, ὡς ἐνέργεια. Ὡστε, ἂν ὄχι στὴ Φυσικὴ τῶν σταθερῶν, τουλάχιστον μέσα στὴ σφαῖρα τοῦ μικροκόσμου, εἶναι ἀμφισβητήσιμη καὶ αὐτὴ ἢ ὑπαρξίς ἀντικειμενικῶν πρωτογενῶν ιδιοτήτων, πράγμα πού σημαίνει κατὰ μέγα μέρος ἐπιστροφή στὴν καντιανὴ ἀντίληψι, κατὰ τὴν ὁποία τὰ ἀντικείμενα τῆς γνώσεως εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου φαινόμενα.

Τὰ γνωσιολογικὰ αὐτὰ δεδομένα ἐπέδρασαν στὴ διαμόρφωσι τῆς Ἐπιστημολογίας τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. Ἐὰν ἢ Φυσικὴ τῶν Κβάντα ὀδηγῆ στὴν κατανόησι τῆς στατιστικῆς ὑφῆς τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἢ Θεωρία τῆς σχετικότητος τονίζει τόσον τὸν πλουραλισμὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν μετρήσεων τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, — τὰ

ὁποῖα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν κινήτικὴ κατάστασι τοῦ παρατηρητοῦ, ἀπὸ τὸ ἐπιλεγόμενον μέσα στὸν κόσμον κέντρο παρατηρήσεως καὶ ἀπὸ τὸ σύστημα ἀναφορᾶς—, ὅσον καὶ τὴν ὑπέρβασι τοῦ τρισδιάστατου συστήματος τῶν συντεταγμένων τῆς κλασικῆς Φυσικῆς ἀπὸ τὸ τετραδιάστατο χωροχρονικὸ ἢ χρονοχωρικὸ continuum, μέσα στὸ ὁποῖο ἢ λεγομένη Μεταγεωμετρία ἀντικαθιστᾷ τὴν εὐκλείδεια Γεωμετρία.

Ἐπομένως καὶ σ' αὐτὲς τὶς Φυσικὲς Ἐπιστῆμες εἶναι ἐκδηλῆ ἢ παρουσία τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ a priori. Ὁ ἄνθρωπος, τόσον ὡς πνευματικὸ γινῶσκον ὑποκείμενον μὲ ὀρισμένες a priori λογικὲς κατηγορίες, ὅσον καὶ ὡς ὄν πού ἀντιλαμβάνεται μὲ περιορισμένης δυναμικότητος αἰσθητήρια ὄργανα εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀναπαλλοτρίωτος καὶ ἀχώριστος συστατικὸς παράγων ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰ τὰ «ἀντικειμενικὰ» πορίσματα τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν. Τὰ πορίσματα αὐτὰ δὲν εἶναι περιγραφῆς μιᾶς φύσεως, τὴν ὁποία θεώμεθα καὶ κατανοοῦμε αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ — κατὰ τὶς διακηρύξεις τοῦ κορυφαίου φυσικοῦ Heisenberg — μᾶλλον «περιγραφῆς τῶν σχέσεων μας πρὸς τὴ φύσι» καὶ «τοῦ παιγνιδιοῦ τῆς ἀνταλλαγῆς (Wechselspiels) μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ φύσεως», περιγραφῆς μιᾶς κατὰστάσεως γνώσεως, «μέσα στὴν ὁποία δὲν εἶναι πλέον δυνατὴ ἀντικειμενικοποίησις (Objektivierung) τοῦ φυσικοῦ φαινομένου»³.

Ἐπειτα καὶ αὐτὴ ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ αἰτήματος για ὑπαρξί στὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο προϋποθέσεων, οἱ ὁποῖες θὰ ἔχουν καθολικὴ ἰσχὺ καὶ θὰ εἶναι γενικῶς ἀπαιτητές, εἶναι τελείως προβληματικὴ για ἀρκετοὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους. Ἔτσι οἱ Ἱστορικὲς λ.χ. Ἐπιστῆμες σήμερα, ὅπως ἔχει τονισθῆ ἀπὸ τὸν H.-G. Gadamer⁴, ἀξιολογοῦν τὰ ἱστορικὰ γεγονότα συχνὰ μὲ προϋποθέσεις, πού

τερόλεπτο φθάνουν στὸ μάτι, ἀντιλαμβανόμεστε τὴν ποικιλία τῶν χρωμάτων. Τὸ ἐρυθρὸ χρῶμα λ.χ. ἀντιστοιχεῖ περίπου σὲ μῆκος κύματος 7 δεκάτων τοῦ ἑκατομμυριοστοῦ τοῦ μέτρου καὶ σὲ συχνότητα 430 χιλιάδων γιγακύκλων, δηλαδὴ 430 τρισεκατομμυρίων κύκλων ἀνὰ δευτερόλεπτο. Τὸ ἰώδες χρῶμα ἀντιστοιχεῖ σὲ μῆκος κύματος 4 δεκάτων τοῦ ἑκατομμυριοστοῦ τοῦ μέτρου καὶ σὲ συχνότητα 750 χιλιάδων γιγακύκλων, δηλαδὴ 750 τρισεκατομμυρίων κύκλων ἀνὰ δευτερόλεπτο. (Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 15-17. Ἐπαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁρθὲς καὶ ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις για τὴν ἔννοια καὶ τὸ ἔργο τῆς Φιλοσοφίας, Ἀθήναι, 1986, σ. 11).

3. Περισσότερα ἰδὲ στὰ ἔργα: W. Heisenberg, *Das Naturbild der heutigen Physik*, Hamburg 1979. Τοῦ ἰδίου, *Wandlung in den Grundlagen der Naturwissenschaft*, Stuttgart 1980. Πρβλ. Μαρτίου Μπέγζου, *Διαλεκτικὴ Φυσικὴ καὶ Ἐσχατολογικὴ Θεολογία*, Ἀθήναι, 1985.

4. Ἰδὲ περισσότερα στὰ ἔργα: H.-G. Gadamer, *Über die Ursprünglichkeit der Wissenschaft*, Leipzig 1947. Τοῦ ἰδίου, *Wahrheit und Methode*, Tübingen 1960.

διαμορφώνονται από την παράδοσι και από την έμπειρία του παρόντος. Οί προϋποθέσεις αυτές μπορεί βέβαια να μη είναι προϊόν ατομικής αυθαιρεσίας, άλλ' όμως δεν παύουν να είναι προϋποθέσεις υποκειμένων, τὰ ὅποια είναι ἐγκλωβισμένα στὰ χρονικά πλαίσιά τους. Ἐπίσης μέσα σέ πολλά Πανεπιστήμια ἢ ἐπισήμανσις καὶ ἡ ἀξιολόγησις τῶν ἱστορικῶν γεγονότων γίνεται πάνω στήν προκρούστεια κλίνη κάποιας ἰδεολογίας (λ.χ. τῆς μαρξιστικῆς). Ἐπομένως τὰ πρὸς διερεύνησι ἱστορικὰ ἀντικείμενα δὲν ἔχουν πάντοτε ἀντικειμενικὸ καὶ τελεσίδικα προσδιωρισμένο περιεχόμενο. Τὸ περιεχόμενο αὐτὸ σχηματίζεται προοδευτικὰ μὲ μιὰ ἀθροιστικὰ ἀποκτωμένη ἱστορικὴ γνώσι καὶ κριτικὴ ἀντιπαράθεσι διίσταμένων πολλὰς φορὰς ἱστορικῶν ἐπισημάνσεων καὶ ἀξιολογήσεων.

Ἄν ἔχη λοιπὸν θέσι μέσα στὸ Πανεπιστήμιο ἢ μελέτη τέτοιων ἀμφιβόλων ἱστορικῶν ἀντικειμένων, πολὺ περισσότερο ἔχει τὴ θέσι τῆς ἢ μελέτη ἀδιασείστων ἱστορικῶν γεγονότων, γιὰ τὰ ὅποια, ὅπως λ.χ. γιὰ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, ὄχι ἓνας ἢ δύο, ἀλλὰ πολλοὶ αὐτόπτες καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες ὑπέγραψαν μὲ τὸ αἷμά τους τὴ μαρτυρία τους γιὰ τὴν ἀλήθεια τοῦ γεγονότος, διακηρύττοντας: «Ὁ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἔθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν..., ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν» (Α' Ἰωάν. α', 1-3). Δὲν εἶναι ὁ Χριστὸς τοῦ κηρύγματος ἢ γενεσιουργὸς αἰτία τοῦ Ἰησοῦ τῆς Ἰστορίας, ἀλλ' ἀντιθέτως ὁ Ἰησοῦς τῆς Ἰστορίας εἶναι ἢ γενεσιουργὸς αἰτία τοῦ περὶ Χριστοῦ κηρύγματος.

Οἱ υποκειμενικὲς προϋποθέσεις εἶναι περισσότερο ἐκδηλες σὲ ἄλλους ἐπιστημονικοὺς κλάδους, λ.χ. στήν ἐρμηνεία τῶν πολιτισμικῶν φαινομένων, στίς Κοινωνικὲς Ἐπιστῆμες, στήν Ψυχολογία καὶ πρὸ παντὸς στήν Ψυχολογία τοῦ βάθους, στήν Ψυχιατρικὴ καὶ κατ' ἔξοχὴν στήν ὅλη Φιλοσοφία, ἢ ὅποια, προσπαθώντας νὰ συναρμολογήσῃ τὰ τελικὰ πορίσματα διαφόρων ἐπιστημῶν σὲ ἓνα ἀρχιτεκτονημένο ἐνιαῖο ὄλο, ἀπηλλαγμένο ἀπὸ ἀντιφάσεις, ρυμουλκεῖται συχνὰ ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ ποιητικὴ φαντασία, ἀπὸ θετικὲς ἢ ἀρνητικὲς ἠθικὲς παρορμήσεις, ἀπὸ

ποθογέννητη (γεμάτη ἀπὸ ἐπιθυμία) σκέψι (wishful thinking), ἀπὸ τὴν ὑποκειμενικότητα, τὴν προσωπικότητα, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ζωὴ τοῦ φιλοσόφου. Κατὰ τὸν Fichte, «ἡ φιλοσοφία τοῦ καθενὸς ἐξαρθᾶται ἀπὸ τὴν ποιότητα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ἡ ἱστορία τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων εἶναι ἢ ἱστορία τῆς καρδιάς». Ὁ Spranger εἶπε: «Δεῖξέ μου σὲ ποιὲς ἀξίες πιστεύεις, γιὰ νὰ σοῦ πῶ ποία εἶναι ἡ κοσμοθεωρία σου». Ὡστε καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ Φιλοσοφία εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἔκφρασις τοῦ ἐσωτερικοῦ πλούτου τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ προσωπικοῦ βίου τοῦ φιλοσόφου. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιὰτι ὅλες οἱ κοσμοθεωρίες εἶναι ἀειθαλεῖς. Πάντοτε ὑπάρχουν συγγενικὲς ψυχές, πού σκέπτονται ἢ ζοῦν ὁμοίμορφα. Ἐδῶ ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ Goethe: «Ὁμοιάζεις πρὸς τὸ πνεῦμα, τὸ ὅποιο ἐννοεῖς» ἢ καὶ ἀντιστρόφως: «Ἐννοεῖς τὸ πνεῦμα, πρὸς τὸ ὅποιο ὁμοιάζεις».

Ὅλα αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτι στὸν αἰῶνά μας μέσα στίς ἐλεύθερες χώρες ἔχει καταπαύσει ὁ θόρυβος ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἤθελαν τὴν ἔξωσι τῆς Θεολογίας ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια, ἰσχυρίζομενοι ὅτι αὐτὴ ὡς θεμελιουμένη πάνω στήν πίστι δὲν ἔχει δῆθεν θέσι μέσα στήν ἐπιστημονικὴ οἰκογένεια. Ἡ Θεολογία ἀπὸ ἀποψι ἐπιστημολογικὴ ἔχει ὅλα τὰ εἰδολογικὰ γνωρίσματα, τὰ ὅποια ἔχουν οἱ ἐπὶ μέρους ἐπιστῆμες, ἐνῶ ἀπὸ ἀποψι ὀριζοντίας διαστάσεως τοῦ περιεχομένου τῆς ἔχει ἔκτασι καὶ εὐρύτητα ἀνάλογη πρὸς τὴν τῆς Φιλοσοφίας. Μάλιστα ὑπερακοντίζει αὐτὴν ἀναμφιβόλως στήν κατακόρυφη κατεύθυνσι, διότι, ὡς εὐστόχως ἔλεγεν ὁ ποιητῆς Geibel, «τὸ τέρμα τῆς Φιλοσοφίας εἶναι νὰ γνωρίζωμε, ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμε»⁵.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

5. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἐγχειρίδιον Φιλοσοφίας, Τεύχος Α' (Εἰσαγωγικά-Γνωσιολογία-Γενικὴ Ἀξιολογία), ἐν Θεσσαλονίκῃ 1967, σ. 23.

Η ΙΕΡΑ ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΑ ΠΡΕΣΒΥΓΕΝΗ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ (22.5 — 6.6.1987)

Με τὴν δλοκλήρωση τῶν ἐπισήμων ἐπισκέψεων τῶν Προκαθημένων ὄλων τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὸ ἱερὸ Κέντρο τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὸ ταπεινὸ, ἀλλὰ καὶ μαρτυρικὸ καὶ ἱστορικὸ Φανάρι (οἱ τελευταῖες ἦταν τῶν νέων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας κ. Παρθενίου καὶ Ρουμανίας κ. Θεοκτίστου), ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος ἄρχισε τὴν Παρασκευὴ 22 Μαΐου τὴν ἀναπόδοσή τους μετὰ μιᾶς ἱερῆς «πορείας ἀγάπης, εἰρήνης καὶ ἐνότητας», ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν ἔδρα τοῦ δευτεροθρόνου Ἑλληνορθόδοξου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ὅπου ἔφθασε μετὰ εἰδικὴ πτήση τῆς Ὀλυμπιακῆς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη μετὰ ἀεροσκάφος ποὺ διέθεσε γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὁ ἐθνικὸς μας ἀερομεταφορέας.

Τὸν Παναγιώτατο συνόδευαν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γέρων Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Ἰμβρου κ. Φώτιος, Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος, Κολωνίας κ. Γαβριήλ, Δέρκων κ. Κωνσταντῖνος, Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαῖος, ὁ Μ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Δημήτριος, ὁ Δευτεροθρόνος κ. Εἰρηναῖος, ὁ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Μελίτων, ὁ γιαντὸς τοῦ Πατριάρχου κ. Καραμουρατογλου, οἱ κ. "Ἐντο νταλ" Ἀρα καὶ Ν. Μαγγίνας καὶ δύο κλητῆρες. Στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Νούζχας ἀνέμενε ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιος ἐπικεφαλῆς Ἀρχιερέων καὶ Κληρικῶν τοῦ Π. Θρόνου καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῆς παροικίας, ὁ Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἀλεξάνδρεια κ. Π. Βλασσόπουλος, πρόσκοποι, μαθητῆς, αἰγυπτιακὲς ἀρχές κ.λπ. Μετὰ τὴν ὑποδοχὴ σχηματίσθηκε πομπὴ αὐτοκινήτων, ἡ ὁποία κατευθύνθηκε στὸ νεότευκτο παραλιακὸ ξενοδοχεῖο «Ramada» τῆς Ἀλεξάνδρειας, ὅπου ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κατέλυσε μετὰ τὴν ἀκολουθία του.

Ἡ Δοξολογία στὸν Εὐαγγελισμό.

Μετὰ ἀπὸ σύντομη ἐπίσκεψη στὴν Πατριαρχικὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Σάββα, ὅπου τὸν Παναγιώτατο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ξενάγησε ὁ Καθηγούμενός της Σεβ. Μητροπολίτης Θηβαΐδος κ. Σολομῶν, τελέσθηκε ὡρα 1 τὸ μεσημέρι Δοξολογία στὸν μεγαλοπρεπέστατο Ἱ. Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ Ἀλεξανδρείας, κατὰ τὴν ὁποία ἔφαλε χορωδία ὑπὸ τὸν Οἰκονόμο κ. Σπυρίδωνα Εὐσταθίου καὶ παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν ξένων δογμάτων, τῶν προξενικῶν ἀρχῶν τῆς ἑλληνικῆς παροικίας καὶ πικνὸ ἐκκλησίασμα.

Τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχου προσφώνησε μετὰ ἐμπνευσμένη ὁμιλία τοῦ ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Παρθένιος, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Παναγιώτατε Ἀγαπητὴ Ἀδελφὲ Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα Κύριε Δημήτριε,

Με χαρῶν καὶ συγκίνησιον Σᾶς εὐχαριστῶ ἐν ὀνόματι τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, καθὼς καὶ τὴν ἀγαπητὴν Συνοδίαν Σας, ποὺ ἔχει ἐπικεφαλῆς τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον.

Ἡ παρουσία Σας ἐδῶ μᾶς προσφέρει θάρρος καὶ δύναμιν, διακονίαν πολλῆς ἀγάπης καὶ μαρτυρίαν τῆς αἰωνίας ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν μας, τοῦ Ἁγίου Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀνδρέου καὶ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, καὶ ὄλων τῶν Ἁγίων Ὁρθοδόξων μας Ἐκκλησιῶν.

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ διὰ τὴν ἀγάπην Σας καὶ τὴν ἀδελφικὴν Σας φιλοξενίαν τῆς συνοχίας μου καὶ ἐμένα κατὰ τὸ προσκόνημά μου στὴν Πόλη, ὅπου ἀντλήσα ὕδωρ ζωῆς ἀπὸ τὰ ἁγιάσματά Σας, τ' ἅγια καὶ ζωηρά Σας ἁγιάσματα, τὸ ἁγίασμα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, Σας, τοῦ Μπαλουκλή καὶ τῆς Τροφῆς μας Σχολῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς Χάλκης.

Αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι μας, Πενήλημενε Πατριάρχα τοῦ Γένους μας, τὰς ποιητὰς ταύτας ἡμέρας κοινὰ σημεῖα οὐ μενετῶν καιρῶν ἔχουν, κυρίως εἰς τὰς Ἐδρας των, ὅπου τὸ κέντρον τῆς ζωῆς των, ἡ Ἁγία Ἐστία των, τὴν Βασιλίδα τῶν πόλεων, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Πόλην μας, καὶ τὴν Ἑλληνίδα πόλιν ἐδῶ, τὴν κτίσω τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ταπεινῶς νὰ τονίσω αὐτό. Ὑπάρχουν καὶ ζοῦν διαφοραὶ ποὺ ὀφείλονται καὶ εἶναι ἐνωμένες μετὰ ἱστορικὰ καταστάσεις καὶ περιστάσεις αὐτονοήτες, τῆς ζωῆς μας καὶ τῆς πορείας μας διὰ μέσον τῶν αἰώνων, ποὺ μᾶς σηματοδοτοῦν. Αἱ συγκρίσεις δὲν εἶναι εὐκόλες.

Μᾶς ἐνώνει ὅμως, αὐτὴν τὴν ὥραν κάποιον μυστήριον ζωῆς, ποὺ μόνον θὰ τὸ μάθωμεν, τὴν ἐνοια καὶ τὴν οὐσία του, στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ μας καθισμένοι κατὰ τὸ πλήρωμα τοῦ Χρόνου Του. Εἶναι «τὸ μικρὸν ποιμνίον μας», κοίμασθαι οἷς οἶδε ὁ Κύριος μας, τὸ ἅγιον θέλημά Του, καὶ στὴν Πόλην καὶ ἐδῶ. Ὑποτασσόμεθα εἰς αὐτὸ μετὰ θάρρους καὶ ἀγάπην πολλήν.

Τὸ δεχόμεθα μετὰ πίστιν καὶ ὑπομονήν, καὶ συνε-

Ἡ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος μετὰ τὴν Α. Θ. Μ. τὸν Πάπα καὶ Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιο συλλειτουργοῦν στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὸ Χαμιζάουϊ Καΐρου τὴν Κυριακὴ 24 Μαΐου.

χίζομεν χωρὶς διακοπὴν τὸν καλὸν μας ἀγῶνα, ὅπως τότε, τὴν ἀρχὴν τῆς πορείας τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέου καὶ Μάρκου, χωρὶς φόβον πορευόμεθα, με ἐλπίδα βεβαίαν, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι μας θὰ ζοῦν, οἱ λαοὶ μας, τὸ ποιμνιὸν μας θὰ μένει κοντὰ μας, δὲν θὰ μετριέται με ἀριθμὸς καὶ σταθμὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ με ζωὴν πέραν ὁρίων καὶ συνόρων, ζωὴν Οἰκουμένης καὶ Ἁγίας Γῆς, με παραδόσεις, ἱστορίαν μαρτυρικὴν, συνεχεῖς θυσίας, προπάντων κοντὰ Σας διακονίαν καὶ μαρτυρίαν μαρτυρίου Χριστοῦ, καὶ προσφορὰν Χριστοῦ.

Λεπτομέρειαι δὲν χρειάζονται. Ἡ σιωπὴ ὁμιλεῖ πῶς ἀληθινὰ καὶ πῶς δυνατὰ. Ὁ Κύριος ἀκούει τὴν φωνὴν τῆς ψυχῆς τῶν λαῶν μας, ἐνὸς λαοῦ, λαοῦ Θεοῦ, λαοῦ τοῦ Γένους, με τὸν Γολγοθᾶν καὶ τὴν Ἀνάστασιν Του.

Αὐτὴ ἡ φωνὴ μᾶς καλεῖ αἰωνίως, φωνὴ λαοῦ, πὸς εἶναι φωνὴ Θεοῦ «Μὴ φοβοῦ, ὦ μικρὸν ποιμνιον, καὶ μὴ ἀπιστήσης, ὅτι οὐ προνοήσεται Σου ὁ Θεός, κὰν μὴ μεριμνᾷς. Διὰτί; Διότι εὐδόκησεν ὁ Πατήρ

δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. Ἐπεὶ οὖν τὴν βασιλείαν δίδωσι, πολλῶ μᾶλλον τὰ τῆς γῆς». ...«Εἰ καὶ μικρὸν τὸ ποιμνιον καὶ φύσει καὶ ἀριθμῶ καὶ δόξῃ, ... τοῦ πατρὸς ἡ ἀγαθότης πάντα λόγον ὑπερεκτείνουσα... δέδωκε τὴν τῶν οὐρανῶν Βασιλείαν...».

Αὐτὴ εἶναι ἡ φωνὴ τῶν Πατέρων μας, πὸς δὲν βοᾷ ἐν ἐρήμῳ, φωνὴ προδρομικὴ ἀέρας, «ἠχοῦσα», καὶ εἴμεθα ἀκροαταὶ τῆς χωρὶς σταμάτημα. Ὁ ἔχων ὅσα ἀκούειν ἀκουέτω. Τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου μας ὁμιλεῖ.

Ἐπορευόμεθα μετὰ τὸ ποιμνιὸν μας, αἱ Ἐκκλησίαι, τὰ Πατριαρχεῖα μας, κοινὴν πορείαν αἰώνων ἐν πᾶσι, καὶ μένομεν μετὰ τὴν δύναμιν τῆς ἀσθενείας μας, πιστοὶ ἐν τῇ Ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ μας. Ὁδεύομεν μετὰ τὴν ψυχὴν ὄρθια, μετὰ τὸ πνεῦμα ἀμύλωντο, μετὰ τὸν νοῦ ἄσπιλο, μετὰ τὸ σῶμα ἐν μαρτυρίᾳ καὶ διακονίᾳ Του.

«Συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐν ἡμολογίᾳ πολλῇ, ἐν θλίψεσι, ἐν ἀνάγκαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ... διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας

καὶ εὐφημίας... ὡς ἀγνωσμένοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες, ἀλλὰ τὰ πάντα κατέχοντες». Ὀλίγοι ἀλλὰ καὶ πολλοί. Ἐσχατοὶ σήμερον, ἀλλὰ καὶ πρῶτοι. Τὸ Ὁμέγα σήμερον, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἄλφα. Κλητοὶ ἀλλὰ καὶ ἐκλεκτοί, ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ. Πάντοτε «διακονοῦντες», «περιήψαμα», ἀλλὰ ἐν ζωῇ, θέατρον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλὰ ἀναστημένοι, μετὰ πνοὴν ζωῆς. Τὸ νοιώθει αὐτό, Παναγιώτατε, πῶς πολὺ ἢ Ἐκκλησία Σας, ἢ Πόλη, ὁ λαὸς Σας, ὁ Ρωμηὸς τῆς Πόλης. Δι' αὐτὸ στὴν Πόλιν προσκνητῆς Σας εἶπα καὶ τὸ ξαναλέω, ὅτι Σας εὐγνωμονοῦμε, Σας εὐχαριστοῦμε καὶ Σας προσκυνοῦμε. Δὲν ἔχω, δὲν μπορῶ, δὲν πρέπει νὰ πῶ τίποτε ἄλλο.

Προχωρήσαμε κάπως, Σεῖς Πρῶτος, ἐμεῖς τελευταῖοι, καὶ οἱ δύο μετὰ τὸ ἅγιο ἦθος τῆς θείας ὑπερηφάνειας, μετὰ τὸ κεφάλι τῆς ψυχῆς, μετὰ μεγαλεῖον ἐν Χριστῷ, μετὰ τὸ ὕψος τῆς ταπεινώσεως, μετὰ τὴν ἐξουθένωσιν τῆς βεβαίας ἐλπίδος μας. Μετὰ τὸ Μοναστήριον Σας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μετὰ τὸ μοναστήριον μας τοῦ Ἁγίου Σάββα. Μετὰ τὸ Κοιμητήριον Σας στὸ Μπαλουκλή, μετὰ τὸ δικὸν μας στὸν Ἅγιο Γεώργιο τοῦ Καίρου. Μετὰ τὴν Θεολογικὴν Σας Σχολὴν, τὴν Σχολὴν μας τῆς Χάλκης, τὴν Ἀγαπημένην τροφὸν μας, μετὰ τὸ μικρὸ μας Ἱεροδιδασκαλεῖον Ἅγιος Ἀθανάσιος. Μετὰ τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν Σας, μετὰ τὴν Τοσιτσαίαν μας, ποῦνα σήμερα τὸ Πατριαρχεῖον μας.

Μετὰ τὸ Ζάππειον καὶ Ἰωακείμιον Παρθενωγενεῖα Σας, μετὰ τὸ Ἀβερῶφειον ἰδικὸν μας, καὶ τὸ Ἀχιλλοπούλειον μας. Μετὰ τὴν Ἐμπορικὴν Σας Σχολὴν τῆς Χάλκης, μετὰ τὴν Σαλβάγειον ἰδικὴν μας. Μετὰ τὸ Ζωγράφειον καὶ τὴν Μαροσίλειον καὶ Ζαοίφειον Σας, μετὰ τὴν Φαμηλιάδειον, Ἀριστοφρόνειον, καὶ Ζερβουδάκειον ἰδικὰς μας, καὶ τὴν Σχολὴν τῶν ἀράβων Ὁρθόδοξων μας.

Μετὰ τὴν Μαγναύραν Σας, καὶ ἐμεῖς μετὰ τὰς ταπεινάς μας, τὴν πατριαρχικὴν Σχολὴν Φώτιος ὁ Α' καὶ Σούμπρας καὶ τὴν Ἀμπέτειον μας.

Μετὰ τὰ Φιλανθρωπικὰ Σας Καταστήματα, μετὰ τὸ Κοτσίκειον καὶ τὸ Κοωοτικὸν μας Νοσοκομεῖα μας Καίρου.

Μετὰ τὸ Ὁρφανοτροφεῖον Σας στὴν Πρίγκηπο, καὶ ἀλλοῦ, καὶ ἐμεῖς μετὰ τὸ Μπενάκειον μας, τὸ Σπετσεροπούλειον, τὸ Κανισκέρειον, καὶ τὸ Ἐλεῖμον χέρι, τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀράβων Ὁρθόδοξων μας.

Σεῖς μετὰ τὸ Ἐγγεινίδειον Συσσίτιον Σας καὶ ἐμεῖς μετὰ τὰ Κοωοτικά μας. Μετὰ τὰ Γηροκομεῖα Σας καὶ ἐμεῖς μετὰ τὰ Δαβαράκειον καὶ τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα στὸ Κάιρο, καὶ σήμερα τὸ Κανισκέρειόν μας. Μετὰ τὰς Φιλοπτώχους Κυρίας Σας καὶ ἐμεῖς μετὰ τὰς ἰδικὰς μας. Μετὰ τὴν προσφορὰ Σας στὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ νήπια καὶ ἐμεῖς μετὰ τὴν Σαμαρίνειο Μάννα μας, καὶ τὸ Σερμπίνειο. Μετὰ τὸ ἐθνικὸν Σας Μικτὸ Συμβούλιον καὶ ἐμεῖς μετὰ τὰς Ἑλληνικὰς καὶ Ἀραβικὰς Κοινότητάς μας, καὶ τὰ Σχολεῖα μας τὰ νικητικὰ τοῦ Αἰσχύλου—Ἀρίονος, τῶν πτωχῶν σνοικιδῶν μας.

Καὶ ἄλλα, ἄλλα πολλὰ κοινὰ σημεῖα τῆς ζωῆς μας... Εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸν γιὰ ὅλα. Μετὰ τὸν Ἑλληνικὸ Φιλολογικὸ Σας Σύλλογον, ἐμεῖς μετὰ τὸν Πτολεμαῖο μας καὶ τὴν «Ζωὴν». Μετὰ τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Σας Ἀλήθειαν», τὴν «Ὁρθοδοξίαν», καὶ ἐμεῖς μετὰ τὸν «Πάντανον» καὶ τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν μας Φῶρον».

Μετὰ τὸν «Νεολόγον», τὴν «Ἀπογευματινὴν», καὶ ἄλλες πολλὰς ἐφημερίδες Σας, καὶ ἐμεῖς μετὰ τὸν Τύπο μας, τὸν «Ταχυδρόμον», τὸ «Φῶς», ποῦ ζῆ ἀκόμα, τὴν «Ἀνατολήν», τὴν «Ἡμέραν», τὸν «Πάροικον», τὴν «Ἐφημερίδα», τὴν «Κλειῶν» καὶ ἄλλες.

Μετὰ τὸν ταπεινὸν Σας Κλήρον καὶ ἐμεῖς μετὰ τὸ δικὸν μας. Σεῖς μετὰ τὸν Συγγρόν, Ζαοίφην, Μαρασλή, Χρυσοβέργην, Ζαχειρόπουλο, Βλαστό, Στεφάνοβικ Σκυλίτην, Ζωγράφον, Καμάρα, Ταμβάκη. Ἐμεῖς μετὰ τὸν Τοσίτσα, Ἀβέρωφ, Ἀμπέτ, Μπενάκη, Σαλβάγον, Ζερβουδάκη, Κότσικα, Κανισκέρην, Ἀχιλλοπούλο, Σπετσεροπούλο, Λουτφάλλα. Καὶ οἱ δύο μας μετὰ τοὺς Πατριάρχας μας, καὶ ἄλλων «ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς», ἐπωνύμων καὶ ἀνωνύμων, ποῦ ξεύρει μόνον ὁ Θεὸς μας, ζῶντων καὶ νεκρῶν. Αἰωνία τῶν ἡ μνήμη.

Καὶ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα, χροῖς νὰ τὸ πῶ, ὁ ἀγώνας ὁ καλὸς τοῦ Ρωμηοῦ τῆς Πόλης, ἀγώνας ζωῆς ἕως θανάτου, Γολγοθᾶς καὶ Ἀνάστασις. Ἐδῶ ὁ Αἰγυπτιώτης Ἑλληνας, προπάτων Ἀλεξανδρείας καὶ Καίρου, ὁ Ἄραβ ὀρθόδοξός μας, ὁ Ἀφρικανὸς ὀρθόδοξός μας, τῆς ὥρας αὐτῆς.

Οἱ λαοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Πατριαρχείων μας. Ἡ ζωὴ μας μετὰ ἰσχνὰ καὶ ταπεινὰ λόγια. Οἱ Ἅγιοι μας ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῶν ἐσχάτων μᾶς φυλάσσουν. Καὶ εἶναι πολλοί, καὶ ἄπειροι.

Σας εὐχαριστοῦμε, Ἀγαπητὴ ἀδελφὲ Οἰκουμηνικὴ Πατριάρχα, μᾶς χαρίσατε τὴν εὐλογημένην Παρουσία Σας. Τὴν περιμέναμε, τὴν χρειαζόμεθα, ὅπως πάντα τὴν θέλομε, ἀπὸ τὸ 1959 μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Προκατόχου Σας μακαριστοῦ Ἀθηναγόρα.

Εἴσατε τὸ Σύμβολον ζωῆς τῶν Πατριαρχῶν τοῦ Γένους μας, τῆς Πόλης. Σεῖς, Παναγιώτατε, γράφει ταπεινός Σας ἐπίσκοπος, ζῆτε τριαδικὴν ἱστορίαν, τῆς Ἐκκλησίας, τὴν προσωπικὴν Σας, τῶν Ρωμηῶν.

Οἱ δύο πρῶτες, τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Προσωπικὴ Σας καταχωροῦνται στὴν αἰωνιότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τρίτη, ἡ ἱστορία τῶν Ρωμηῶν τῆς Πόλης, καταγράφεται στὴν αἰὼνια ἱστορία τοῦ Γένους μας.

Ἀγωνιζόμεθα νὰ χτυπάει ἡ Καμπάνα, νὰ μὴ σβῆσει τὸ καντήλι.

Αὐτὸ εἶναι τὸ Σύμβολον τῆς ἐπισκέψεώς Σας.

Σας εὐχαριστοῦμε καὶ Σας προσκυνοῦμε, Ἀγαπητὴ Ἀδελφὲ, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἄραβες, καὶ οἱ Ἀφρικανοὶ Ὁρθόδοξοι».

(Συνεχίζεται)

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ
Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱεράς Συνόδου

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

6. Εἰς τὴν σερβικὴν γλῶσσαν.

Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καὶ διάφορα ἔγγραφα, συντεταγμένα εἰς τὴν σερβικὴν γλῶσσαν, ἀτινα διασώζονται ἐπὶ μεμβρανῶν ἢ χάρτου, ποικίλων διαστάσεων. Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν προτρέπεται, συνήθως, τοὺς χριστιανοὺς ὅπως ἔλθουν ἀρωγοὶ εἰς τὴν ἱ. μονὴν Θ. Μεταμορφώσεως (Ζάβορδας), τῆς ὁποίας ἀπεσταλμένοι περιήρχοντο περιοχὰς τῆς Σερβίας, Βοσνίας κ.λπ. συγκεντρῶντες «ἐλεημοσύνας», προκειμένου ἢ, ὡς φαίνεται, δυσπραγοῦσα ἱ. μονὴ νὰ ἀνταπεξέλθῃ εἰς τὰς κυρίως ἐκ φόρων πολλαπλᾶς καὶ δυσβάστακτους ὑποχρεώσεις τῆς. Παραθέτομεν τὸ κείμενον ὀρισμένων ἐγγράφων, κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σέρβου κ. Ντόμπριδογιε Μίνιτιτς, σπουδάσαντος εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν:

Μάξιμος, ἐλέω Θεοῦ πατριάρχης τοῦ Πεκίου καὶ πάντων τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων.

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν γράφομεν πρὸς ὑμᾶς τοὺς θεοφίλους ἱερεῖς καὶ πάντας τοὺς χριστιανούς, μικροὺς καὶ μεγάλους, οἱ ὅποιοι ζῆτε ἐν ὀρθοδοξίᾳ ἢ εἰρήνῃ καὶ εὐλογία εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκογενειῶν σας, οἱ ὅποιοι ἀκολουθεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ ἡμῶν μετὰ ταπεινώσεως. Ἄς εἴσθε εὐλογημένοι καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν.

Πρὸς ἡμᾶς ἦλθεν ὁ Ἕλληνας ἱερομόναχος Φιλόθεος, ἐκ νομοῦ Ἀρχίδος, ἀπὸ τὴν ἱερὰν μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ ἐξέφρασε τὰς δυσκολίας αὐτῶν καὶ διὲν ὑποφέρουν, λόγῳ τῆς πιέσεως τῶν Ἀρχῶν, νὰ πληρῶνουν ὡς φόρον 500 γρόσια. Κατόπιν παρακλήσεως αὐτοῦ, τοῦ ἔδωκα μετὰ χειρὸς γεγραμμένην εὐλογίαν —ἐμπιστοσύνην ἔνεκα— νὰ ἔλθῃ εἰς κάθε ἐπαρχίαν καὶ παροικίαν. Διότι ὑμεῖς δεόν νὰ δεχθῆτε τοῦτον καὶ νὰ τοῦ προσφέρετε ἐλεημοσύνην καὶ ἐνίσχουσιν, καθὼς καὶ ἕκαστος χριστιανός, χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς σας καὶ κατὰ τὴν δυνάμιν τοῦ ἕκαστος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον Αὐτοῦ λέγει: «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, διὲν αὐτοὶ ἐλεηθήσονται», διότι μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην καθαρίζεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ἢ ὅπως λέγει ὁ Χρυσόστομος: μακαρία ἡ ἐλεημοσύνη, μετ' αὐτῆς ἐγγίζομεν τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο γίνεσθε καὶ ὑμεῖς ἐλεήμονες, διὰ νὰ ἐλεηθῆτε καὶ νὰ ἀποκτήσητε τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Ἔστισαν ἢ εἰρήνη καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προσευχὴ τῶν ἁγίων καὶ ἡμῶν μετὰ πάντων ὑμῶν, οἵτινες ἔχετε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ἀμήν.

Ἔτος 1668, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 14.

† Μάξιμος, ἐλέω Θεοῦ πατριάρχης Σερβίας.

* * *

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 313 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

Ἀρσένιος, ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου καὶ Πατριάρχης τῆς Σερβίας,

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν, γράφομεν πρὸς τὸν διάκονον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν Μητροπολίτην Βελιγραδίου κύριον Παῖσιον. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μετ' ὑμῶν καὶ ἡ προσευχὴ ἡμῶν δι' ὑμᾶς. Εἶθε νὰ ἔχητε πάντοτε, ὅπως ἔχετε ἰώρα ἐκ Θεοῦ καὶ τῆς Μητρὸς Αὐτοῦ, βοήθειαν.

Σὰς γνωρίζομεν διὲν ἦλθεν ἐνταῦθα κάποιος καλόγηρος ἐξ Ἑλλάδος ὀνόματι Φιλόθεος*, ἐκ τῆς μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως. Μᾶς ἔκαμε γνωστὸν διὲν εἰς τὸ Βελιγραδίον ἔχουν ἤδη μεταβεῖ ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια καὶ ἐπιθυμοῦν καὶ ἰώρα νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦν. Ἐνεκα τοῦτου ἐζήτησαν ἐπιστολὴν ἡμῶν, μετ' εὐλογίαν διὰ νὰ ἔλθουν πρὸς τοὺς χριστιανούς εἰς τὸν τόπον σας. Ἡμεῖς οὐδὲν ἐμπόδιον θέτομεν. Ἀντιθέτως παρέχομεν τὴν ἄδειαν διὰ νὰ ἔλθουν καὶ πάλιν πρὸς ὑμᾶς. Εἴμεθα τῆς γνώμης διὲν ἔχουν τὴν εὐλογίαν τῆς μονῆς αὐτῶν, εἶναι ἐκ μέρους ἡμῶν ἐλεύθεροι νὰ μεταβοῦν ὅπου θέλουν. Ἐὰν οἱ χριστιανοὶ ἔχουν τὴν ἀγαθὴν θέλησιν προσφέρειν τι πρὸς βοήθειαν τῆς μονῆς, εἶναι ἐκ μέρους ἡμῶν εὐλογημένοι. Ἡ βοήθεια τῶν χριστιανῶν νὰ εἶναι κατὰ τὴν προαίρεσίν των καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν εὐλογημένη.

Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ μετ' ὑμῶν καὶ ἡ προσευχὴ σας μετ' ἐμοῦ. Ἀμήν.

Ἐγραφον Ἰουνίου μηνός, 20ῆ ἡμέρα, ἔτους 1680.

* * *

† Μιχαήλ, ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος TEMISVAR καὶ τῶν λοιπῶν.

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν ἀπευθυνόμεθα εἰς τοὺς χριστιανούς BECKEREV καὶ TEMISVAR καὶ ARAD καὶ ὅλης τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν καὶ πρωτίτως εἰς τοὺς θεοφίλους πρωθιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ πάντας τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς ἄλλους ὀρθοδόξους χριστιανούς, τοὺς ἀπανταχοῦ εὐρισκομένους, μικροὺς καὶ μεγάλους, οἱ ὅποιοι ὑπακούουν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἡμῶν ταπεινότητα. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σκέπη τῆς Ἀρχάντου Αὐτοῦ Θεομήτορος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν καὶ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν καὶ τῶν θεοφορομένων τέκνων ὑμῶν. Ἀμήν.

Κατὰ τὴν εἰδήσιν τὴν ὁποίαν ἠκούσατε, ἀγαπητοὶ μου ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ἦλθεν πρὸς ἡμᾶς ὁ καλόγηρος ἐκ Ζάβορδας, μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὀνόματι Νεόφυτος, ἱερομόναχος, μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ καὶ εἶπον τὰ παραπάνω των κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν ζημιῶν τὰς ὁποίας προκαλοῦν εἰς τὴν ἁγίαν Μο-

* Πρόκειται, προφανῶς, περὶ τοῦ ἠγουμενοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς (1674 - 1698).

νήν. Κατ' αὐτὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ φυλάττηται ἡ ἱερὰ Μονὴ ἄνευ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ τῆς ἐνισχύσεως ἡμῶν.

Ἐνεκα τούτου καὶ κατοπιν παρακλήσεως αὐτοῦ ἔδωκα εἰς αὐτὸν ἰδιόγραφον ἐπιστολὴν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, διὰ νὰ ἐλεήσητε καὶ ἐνισχύσητε τὴν ἱερὰν μονήν. Ὑμεῖς δέ, γενεὰ Χριστόφιλος, ὁ νέος Ἰσραήλ, ὑποδέχεσθε αὐτοὺς τῆ δυνάμει τοῦ Θεοῦ ἐγκαρδίως καὶ δώσατε αὐτοῖς ἐλεημοσύνην, ἕκαστος κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ὑμῖν δὲ χορηγήσαι Κύριος ὁ Θεὸς εἴη πολλά, ὅπως κληρονομήσητε τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, μετὰ πάντων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν.

Ἔτει 1682, μηνὶ Ἰανουαρίῳ 27.

* * *

Εἰς τοὺς χάριτι τοῦ Παναγίου Πνεύματος ζῶντας μὲ τὴν σώζουσαν χριστιανικὴν πίστιν, εὐλαβεῖς κούριους καὶ ὀρθοδόξους ἀδελφούς, οἱ ὅποιοι συνάζεσθε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Ταξιαρχῶν εἰς τὴν εὐλογημένην πόλιν UZICE, γενικῶς μεγάλους καὶ μικρούς.

Παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ χαίρεσθε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οἱ ταπεινοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἡμῶν εἰς τὸ Σαράγεβο. Ἐν ταπεινοφροσύνῃ ποιοῦμεν τὴν προσκύνησιν ἡμῶν ἕως τοῦ προσώπου τῆς μητρὸς ἡμῶν γῆς, πρὸς τὴν Χριστοφιλίαν ὑμῶν. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μετ' ὑμῶν.

Σᾶς γνωρίζομεν ὅτι ἦλθεν πρὸς ἡμᾶς ἀπεσταλμένος ἐκ τῆς μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, Φιλόθεος ἱερομόναχος, ἐλεημοσύνης καὶ βοηθείας ἔνεκεν τῆς ἱερᾶς μονῆς. Ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθῃ καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε κατὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν δύναμιν σας. Ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει τὴν ἡμετέραν σερβικὴν γλῶσσαν, βοηθήσατε αὐτὸν ἐν παντί, ἔνεκεν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σκέπη τῆς Παναγίας μετὰ πάντων ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Γέγραφα ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ 12, εἰς τὸ Σαράγεβο.

* * *

Σεβασμιώτατε, ἐλεῆμον κύριε καὶ ἀρχιεπίμην τῆς ἁγίας Βοσνίας,

Ἡμεῖς οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι ἐφημέριοι ὑπὸ τὴν σεβαστὴν ὑμῶν ποιμαντορίαν καὶ ἐξουσίαν, ἐν ταπεινότητι ἐρχόμεθα παρακαλέσαι τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἵνα ἐπιδείξῃ ἔλεος καὶ ἐπιτρέψῃ ἐλθεῖν ἐγκαίρως πρὸς ἡμᾶς ὁ ὑμέτερος ἑξαρχος καὶ διάκονος κ. Κύριλλος.

Ἀπαντες οἱ καιωτέρω ὑπογεγραμμένοι δυνάμεθα μαρτυρῆσαι ὅτι ὁ εἰρημένος διάκονος τελεῖ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ μετ' ἀκριθείας καὶ πάσης τάξεως· διὰ

τούτο ἀπευθυνόμεθα ἐκ δευτέρου εἰς τὸ ἔλεος ὑμῶν, ἐπιθυμοῦντες ἰδεῖν ἐγκαίρως ἐπανερχόμενον ἐνταῦθα τὸν διάκονον κ. Κύριλλον.

Μετ' ἐλπίδος ὅτι θὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ παράκλησις ἡμῶν, μετὰ φόβου καὶ σεβασμοῦ ἀσπαζόμεθα τὴν δεξιὰν ὑμῶν.

Ἐν Λόδω 20 Ἰουλίου 1862

Ὄνομαζόμεθα

τοῦ Σεβασμιωτάτου ὑμῶν ἐφημέριοι

Ἰερεὺς Δάζακ Σκάιτις

Σπύρο Μπίλμπια καὶ λοιποί.

* * *

Εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς ἱ. Μονῆς σώζονται ἀντίγραφα ἐπιστολῶν συντεταγμένων εἰς τὴν σερβικὴν καὶ ἀποσταλλέντων πρὸς ὀρθοδόξους ἀρχιεπισκόπους, μητροπολίτας καὶ τὸν εὐσεβῆ κληρὸν καὶ λαὸν τῆς Σερβίας, ὑπὸ ἡγουμένων αὐτῆς. Ἐν αὐταῖς διεκτραγωδεῖται ἡ οἰκτρὰ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Μονῆς καὶ ἐκζητεῖται ἡ «ἐλεημοσύνη» τῶν ὀρθοδόξων Σέρβων ἀδελφῶν. Παρατίθενται ἐκ τούτων αἱ ἐπόμεναι δύο ἐπιστολαὶ ἐν μεταφράσει:

Πρὸς τὸν παμμακάριον καὶ πανιερώτατον, τὸν ἐκλεγέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μεταξὺ τῶν ἁγίων, τὸν σύνθρονον τῶν Ἀποστόλων, τὸν ἐπὶ σοφία καὶ ταπεινότητι διακρινόμενον, τὸν ἐν πειρασμοῖς βοηθόν, τὸν πάνσοφον φωστῆρα καὶ πηγὴν τῶν καθαρῶν καὶ ἀγαθῶν ποταμῶν, τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας καὶ διδάσκαλον ἡμῶν, τὸν ὅποιον ἐξέλεξεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὅπως γράφει ὁ Ἀπόστολος πρὸς Κορινθίους: ὅστις ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· ἡμεῖς προσερχόμεθα εἰς τὸν ἐλεήμονα πατέρα καὶ ποιμένα τῶν λογικῶν προβάτων τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὅποιον ἐξέλεξεν ἡ ἕνυστος σοφία τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸν μέγα μεταξὺ τῶν προφητῶν Μωϋσέα, τὸν ποιμένα τοῦ «ἀφορισθέντος» Ἰσραήλ, τὸν ὅποιον καθοδηγῆ μετὰ τὸν λόγον ὡς ράβδον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ· τὸν ὅποιον ἐκάθισεν ὁ μέγας Ποιμὴν Δεσπότης καὶ Κύριος ἱκανὸν τοῦ αἵματος Αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ Στανου ἐκχεόμενον, νὰ φυλάσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆν σύγχυσιν καὶ τὴν ἀγνωσίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Οὕτω τὴν μεγαλωσύνην ὑμῶν μετὰ τῶν Ἁγίων συνέταξε.

Εἰς τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ Ἀρχιερέα, Δεσπότην καὶ Κύριον ἡμῶν κ.κ. [ἐλλείπει τὸ ὄνομα] εὐχόμεθα πᾶσαν χαρὰν κατὰ σάρκα. Εὐχόμεθα πᾶσαν βοήθειαν τοῦ μεγαλειοτάτου Θεοῦ. Ἀμήν.

Ἐξ ὄλων ἡμῶν νὰ εἶσαι εὐλογημένος ἅγιε Δέσποτα.

Ποῖος δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὰς δυσκολίας τὰς

οποίας διερχόμεθα, λόγω τῶν δυσβαστάκιων φόρων και τῆς πτωχείας, εἰς τὴν ἁγίαν και ἱερὰν Μονὴν Ζάμπορδας, τῆς ὁποίας ὁ ναὸς τιμᾶται εἰς μνήμην τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν και Σωτήρος 'Ιησοῦ Χριστοῦ! Αὐτῆς τῆς ἁγίας και ἱερᾶς κοινότητος ὁ ταπεινὸς ἡγούμενος Δαβὶδ ἱερομόναχος* μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, πάλιν εὐχεται πρὸς τὴν ἀγιότητα ὑμῶν πολλὰ τὰ ἔτη. Πρῶτον, καθοδηγήσει τοῦ διαβόλου, ἤλθον κλέπται και κατέκλεψαν τὴν Μονὴν τόσον, ὥστε δὲν ἔμεινε τίποτε. Ἀφῆρσαν ἀκόμη και τὰ σημάδια τῆς Μονῆς. Ἐπειτα, ἤλθεν και ὁ κατηγορούμενος πασᾶς και ἐφορολόγησε τὴν Μονὴν με 500 γρόσια. Ἐνεκα τούτων, ἀπεστειλάμεν πρὸς τὴν ἀγιότητα ὑμῶν τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν, τὸν προηγούμενον Φιλόθεον ἱερομόναχον μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ. Σύ, ἅγιε Δέσποτα, δέξου αὐτοὺς μετ' ἀγάπης και εἰπέ περὶ αὐτῶν εἰς τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας χριστιανούς λόγον ἀγαθόν, διὰ νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν των εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν, καθὼς και ὁ λόγος τοῦ Κυρίου λέγει: ἔξαγοράσατε με τὰ πρόσκαιρα και φθαρτὰ, τὰ ἀφθάρτα και αἰώνια.

Ἡμεῖς, ἂν και μὴ ἱκανοί, προσευχόμεθα ὑπὲρ σοῦ ἡμέρας και νυκτός, νὰ ἀναδειχθῆς κληρονόμος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἁγίους Αὐτοῦ και παρακαλοῦμεν εἰς τὰς προσευχὰς ἡμῶν, ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι, διὰ νὰ ἔχωμεν ζωὴν αἰώνιον μετὰ πάντων, εἰς αἰῶνα αἰώνων. Ἀμήν.

* * *

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, κατοικοῦντας ὀρθοδόξους χριστιανούς, παναγιωτάτους ἀρχιεπισκόπους, πανοσιωτάτους μητροπολίτας, μακαριωτάτους ἡγουμένους, προηγούμενους και πνευματικούς, τοὺς ὁσίους μοναχούς και γέροντας, τὸ τίμιον πρεσβυτέριον, τοὺς διακόνους, ἅπαντα τὸν κλήρον και τὸν λαόν, τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς ἡμῶν, τοὺς εὐλαβεῖς κυρίους σπαρίους, ἀγάδες, πρίγκιπες και πάσαν ἀρχὴν και ἐξουσίαν, εἰρήνη και ἔλεος και εὐλογία ἐκ τοῦ Κυρίου και Σωτήρος ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ και τῆς Μητρὸς αὐτοῦ ἀειπαρθένου Μαρίας και πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

Ἡ ἁγία και ἱερὰ ἀδελφότης τῆς Μονῆς ἐπ' ὀνόματι Ζάμπορδα, τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Μεταμορφώσεως, ὁ ταπεινὸς τῆς Μονῆς ταύτης ἡγούμενος Γαβριὴλ ἱερομόναχος μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ και ἡ ἱερὰ σύναξις αὐτῆς, τὴν μετάνοιαν ποιοῦν πρὸς ὑμᾶς και προσευχὰς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν και τὴν Παναγίαν αὐτοῦ Μητέρα, ὑπὲρ μακροήμερεύσεως ὑμῶν και ὑπὲρ υγείας τῶν ψυχῶν και τῶν σωμάτων ὑμῶν. Ἀμήν.

Εὐχόμεθα εἰς ὑμᾶς, τοὺς ἐλεήμονας χριστιανούς, πᾶν δῶρομα ἐκ Θεοῦ. Ἐστειλάμεν ἐκ τῶν ἐν Χριστῷ

* Εἰκάζομεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1730 ἡγουμένου Δαβὶδ ἱερομόναχου.

ἀδελφῶν ὑμῶν τὸν προηγούμενον Ἰάκωβον ἱερομόναχον μετὰ συνοδείας, τῆς ἐλεημοσύνης ἔνεκα. Πολλὰ ὑπέφερεν ἡ Μονὴ ἀπὸ κάποιον πασᾶ. Ἀκόμη χρεωστοῦμεν 1.000 γρόσια και τὸ χρέος ἡμῶν δὲν δύναται νὰ ἐξοφληθῆ χωρὶς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ και ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, διότι εἴμεθα πολὺ πτωχοί. Ἐνεκα τούτου ἐλεήσατε τὴν ἱερὰν Μονὴν με τὰ ἀγαθὰ σας, τὰ ὁποῖα ἔχετε ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐκαστος κατὰ τὴν δύναμιν και τὴν ἀγαθὴν προαίρεσίν του, διὰ νὰ ἔχητε τὴν αἰώνιον ζωὴν μετὰ τῶν γονέων και τέκνων ὑμῶν. Ἀκούσατε τὸν Χριστὸν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λέγοντα: Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, διὸ αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Ὁ Ἀπόστολος γράφει: Ὁ προσέχων τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ προσέχει. Οἱ ἄνθρωποι μετ' ἐλεημοσύνης ἐκ πολλῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλλάσσονται. Καὶ ὁ μεγάλος τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλος ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶπε: Ἡ ἐλεημοσύνη σου μετὰ πίστεως νὰ μὴ ἐκλείψη. Ἐνεκα τούτου δοτις θέλει νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὴν προσκομιδὴν, ἦτοι εἰς τὸ γενικὸν δίπτυχον, διὰ νὰ τοῦ κάμωμεν λειτουργίαν και δοτις θέλει νὰ προσφέρῃ τι εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν, νὰ τὸ στείλῃ διὰ τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω ἀδελφῶν ἡμῶν.

Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ και ἡ σκέπη τῆς Παναγίας Δεοποιῆς ἡμῶν Θεοτόκου και ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων και τῶν οἰκίων και τέκνων, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν, ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ* μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γραβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

* Ἐκ τοῦ καταρτισθέντος πίνακος τῶν διατελεσάντων ἡγουμένων (ιδὲ «Ἐκκλησία» ΕΓ' [1986] σελ. 537), εἰκάζεται ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ κατ' ἔτος 1616 ἀναφερομένου ὡς ἡγουμένου Γαβριήλ.

«ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ»

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μετὰ τὸ εἰδικὸ ἱεραποστολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἔθνη».

★ πληροφωρεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο πού ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία,

★ περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στείλουν τὴν ἐτήσια συνδρομὴ τους (300 δρχ.) στὴ διεύθυνση:

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — «Πάντα τὰ Ἔθνη», Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ Η ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ*

7. Δ ι α σ π ο ρ ά: Ένα άλλο θέμα που δημιουργεί μέχρι των ημερών μας προβλήματα εις τὰς σχέσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἔνεκα τῶν ἰδίων περιπτῶν λόγων, εἶναι τὸ θέμα τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἡ ὁποία ἀνήκει δικαιοδοσιακῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δικαιωμάτων που δίδει εἰς αὐτὸ ἐν προκειμένῳ ἡ κανονικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα ὁ 28ος κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Παρὰ τὰς διαφόρους ἐρμηνείας που ἐδόθησαν κατὰ καιροὺς εἰς τὸν κανόνα τοῦτον, καὶ δὴ «κατὰ σκοπὸν», ὅπως χαρακτηριστικῶς παρετήρησεν ὁ Καθηγητῆς κ. Φειδᾶς¹⁰, ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος εἶναι ὁ μόνος Θρόνος που ἔχει σήμερα τὸ κανονικὸν δικαίωμα ἀσκήσεως ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ὑπερορίως, «ὑπὲρ διοικήσιν».

Βεβαίως τοῦτο συνεπάγεται καὶ ἀναλόγους εὐθύναις καὶ διοικητικὰ βάρη, τὰ ὁποῖα τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπωμίζεται μὲ μητρικὴν στοργὴν πρὸς τὰ ἀπόδημα τέκνα του, μὲ τὴν ἰδρῶσιν καὶ ὀργάνωσιν νέων ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν, μὲ τελευταίαν χρονικῶς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἑλβετίας, καὶ μὲ τὴν φροντίδα του νὰ συμπαρασταθῇ τὰ τέκνα αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν ὄχι μόνον τῶν καθαρῶς θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γενικωτέρων πνευματικῶν προβλημάτων των, «διαπράττον πάντα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὑπὸ χεῖρα ποιμνίων», ὅπως θὰ ἔλεγεν ἡ ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (κανὼν 12ος).

Δυστυχῶς σήμερα ἡ κατάσταση εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Διασπορὰν δὲν εἶναι ἡ ἰδεώδης ἀπὸ ἀπόψεως κανονικῆς, καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ φυλετισμὸς, παρὰ τὴν καταδίκη του ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872, δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπηρεάζῃ τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς ἐνεργείας ὀρισμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ μεγάλη ζημίᾳ τῆς ἐνδορθοδόξου ἐνότητος καὶ ἐπομένως καὶ τῆς ὀφειλετικῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δέχεται τὸν σημερινὸν πλουραλισμὸν δικαιοδοσιῶν εἰς τὴν διασπορὰν μόνον ὡς προσωρινὴν καὶ κατ' οἰκονομίαν κατάστασιν καὶ ἐλπίζει καὶ αἰσιοδοξεῖ ὅτι τὴν κανονικὴν καὶ ὀριστικὴν λύσιν τοῦ προβλήματος θὰ δώσῃ ἡ μέλλουσα Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος, εἰς τὸ πινάκιον θεμάτων

τῆς ὁποίας ἔχει ἀναγραφῆ καὶ τὸ θέμα τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς.

8. Πάντως, παρὰ τὰ ὑπάρχοντα ἀκόμη προβλήματα, θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαις ἡ κατάσταση εἰς τὰς διορθοδόξους σχέσεις ἐβελτιώθη σημαντικῶς μὲ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον ἀφ' ἐνός μὲν ἐξήγαγε τὴν Ὁρθοδοξίαν ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσιν καὶ τὴν κατέστησε πρωτοπόρον εἰς τὰς προσπάθειαις ἀποκαταστάσεως τῆς Χριστιανικῆς ἐνότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐσφυρηλάτησε τὴν διορθοδόξον ἐνότητα καὶ ἀπέδειξεν ὅτι πράγματι εἶναι ὁ συνδετικὸς κρίκος ὁλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τὸ συντονιστικὸν κέντρον τῶν διορθοδόξων ἐνεργειῶν. Ἄνευ τοιοῦτου τινὸς συντονιστικοῦ ὄργανου, λέγει ὁ π. Μέγεντωρφ, πᾶσα ἔννοια συνοδικότητος θὰ ἦτο ἀνυπόστατος ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ... Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἀξιώσῃ δι' ἑαυτοῦ τὸ ἀλάθητον, συνεχίζει ὁ ἴδιος (ὅπως φυσικὰ καὶ δὲν τὸ ἀξιῶνει, προσθέτει ὁ ὁμιλῶν)..., ἀλλ' ἐντούτοις δὲν ἐστερήθη καὶ τῆς «οἰκουμενικότητος» του, εὐρισκόμενον πάντοτε ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν συνοδικὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας¹¹.

Εἶναι δίκαιον νὰ ἐνθυμηθοῦμε εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὰς Ἐγκυκλίους Ἰωακείμ τοῦ Γ' περὶ τῶν σχέσεων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δύσεως, τὸ ἐπὶ Μελετίου τοῦ Δ' Πανορθόδοξον Συνέδριον καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Β' σύγκλησιν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς εἰς προετοιμασίαν τῆς Προσυνόδου.

Ἰδιαιτέρως ὁμοῦς ὁ αἰδιδμος Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ἐργάσθη ἐπιτυχῶς διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξιας, κυρίως διὰ τῆς συγκλήσεως τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων. Διὰ τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν (Ρόδος 1961), ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ συναγάγῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ὕστερα ἀπὸ χρόνους μακροῦς καὶ στενοχωρίας καὶ παρεξηγήσεις ὀδυνηρὰς διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξιας, ἐλέγχθη ἐπιτυχῶς ὅτι ἦτο, ἡ Διάσκεψις ἐκείνη, ὁ μέγας θρίαμβος τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου.

Τὴν Α' αὐτὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἠκολούθησαν ἄλλαι τρεῖς καὶ τρεῖς ἐν συνεχείᾳ Προσυνοδικαί

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 319 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

10. Οἰκουμενικὸς Θρόνος καὶ Ὁρθόδοξος Διασπορά, ἐν «Ἐκκλησία» 56 (1979) 460 καὶ ἀνάπτυον σελ. 20.

11. Παρὰ Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Μύρων, Πρωτεῖον, πρεσβεῖα τιμῆς καὶ εὐθύνη διακονίας εἰς τὸ σύστημα καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδᾳ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τομ. 26, 1981, σελ. 23.

Πανορθόδοξοι Διασκέψεις, αι ὁποῖα ὀδηγοῦν βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς πλέον πρὸς τὴν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Ἦδη, μετὰ τὴν πρὸ ἡμερῶν συνελθοῦσαν εἰς τὴν Γενεῦνη Διάσκεψιν, εἰσήλαμε εἰς τὴν τελευταίαν καὶ ὁμολογουμένως καὶ δυσκολοτέραν φάσιν προετοιμασίας τῆς Συνόδου μὲ τὰ ὑπολειπόμενα τέσσαρα θέματα, τῆς Διασπορᾶς, τοῦ Αὐτοκεφάλου, τοῦ Αὐτομόμου καὶ τῶν Διττύχων.

Ὁ Παράκλητος ὡς εἶναι φωτιστὴς καὶ βοηθὸς μας καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἐγχεῖρημα, διὰ τὴν ἀποδειχθῆ καὶ πάλιν ἡ ἄρρηκτος ἐνότης τῆς μᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀκουσθῆ ὁ ἐνιαῖος καὶ ὁμόφωνος λόγος τῆς καὶ τὸ μήνυμά της, πού πιστεύομεν ὅτι ἔχει καὶ πῆ κατὰ τὸ οὐσιαστικὸν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Τώρα, πῶς πρέπει νὰ βοηθῆ θεολογικῶς καὶ ἐκκλησιολογικῶς ἡ πρωτόθρονος θέσις τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, πού ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν καὶ τὴν βάση τῆς οἰκουμενικῆς συνειδήσεως καὶ δράσεώς του καὶ πού τὴν ἐξημενεῖ καὶ τὴν αἰτιολογεῖ;

II. Θεολογικὴ ἐρμηνεία καὶ κανονικαὶ καὶ πρακτικαὶ συνέπειαι.

1. Ὅπως ἐλέχθη ἤδη, τὸ πρωτεῖον τοῦ πρώτου Πατριάρχου τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ πρωτεῖον τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, ὁ ὁποῖος δύναται *ipso jure* νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔχει συνείδησιν ὅτι ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ διὰ τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας, πρὸ πάντων ὅταν εὐρίσκονται ἐν περιστάσει, καὶ νὰ ἐκφράξῃ τὴν ἐνότητα τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, πάντοτε ἐν σ υ μ φ ω ν ί α πρὸς τὰς ἄλλας τοπικὰς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησιολογικὴ ἀρχὴ ἢ ὁποῖα ἀπαιτεῖ τὴν συμφωνίαν αὐτὴν μὲ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι —ὅπως ἤδη τὸ εἶπαμε— καθε τοπικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπόν της εἶναι πλήρης καὶ καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ συνεπῶς ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι ἔχουν ἐξ ἴσου δικαίωμα ἐκφράσεως γνώμης ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν, ἐνῶ ὡς πρὸς τὰ τῆς ἰδίας ἐνὸς ἐκάστου Ἐκκλησίας ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ, ὅτι καθε ἐπίσκοπος, ἐφ' ὅσον δὲν προσκρούει μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίας, διευθετεῖ κατὰ τὴν κρίσιν του τὰ τῆς ἐπισκοπῆς του, «ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικία ἐπιβάλλει», χωρὶς καμμίαν ἐπέμβασιν ἕξωθεν, ἀποδίδων λόγον μόνον εἰς τὸν Κύριον¹².

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ οἰκουμενικὴ συνείδησις τοῦ Κωνσταντινουπόλεως σέβεται τὴν αὐτοτέλειαν ἐκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπιδιώκει τὴν ὁμοφωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ θεμάτων ἐνότητος τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίας.

12. Βλ. καὶ Διαταγὰς Ἀποστόλων Β' 25: «Ἔχει γὰρ λογιστὴν κύριον τὸν θεὸν τὸν ἐγχειρίσαντα εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν ταύτην καὶ καταξιώσαντα αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης τοῦ τῆλικούτου τόπου», ἐν ΒΕΠΒΣ, τόμ. Β', σελ. 40.

2. Τούτου ὅμως δοθέντος, θὰ ἦτο σφάλμα νὰ συναχθῆ ὡς συμπέρασμα ὅτι ἰσχύει διὰ τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν ἡ ἀρχὴ ἢ γνωστὴ ὡς *primus inter pares*. Βεβαίως ἀποτελεῖ ἀρχὴν τῆς ἐκκλησιολογίας ὅτι ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ἴσοι, ἀλλ' ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἀποτελεῖ ἐπὶ πλέον τὸν ἀ π α ρ α ί τ η τ ο ν ὄ ρ ο ν διὰ τὴν ἐνότητα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὸν 34ον Ἀποστολικὸν Κανόνα, χωρὶς αὐτὸν, ὡς πρῶτον, δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτε, δι' αὐτὸ καὶ προεδρεῖ οὗτος αὐτοδικαίως πάσης συνόδου ἐπισκόπων τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντικατασταθῆ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὑπὸ ἐπισκόπου ἄλλου κλίματος εἰς τὴν ἀσκήσιν αὐτῆς τῆς διακονίας.

Τὸ *inter pares* συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς παρέχον δικαίωμα προεδρείας εἰς ἄλλους ἐπισκόπους, πλὴν τοῦ φύσει καὶ θέσει πρώτου, οὔτε ὡς παρέχον εἰς τὸν πρῶτον τούτον ἀπλῶς πρεσβεία τιμῆς, «ἀλλὰ καὶ δικαιώματα πραγματικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο καὶ εἶναι ἀνώτερος διοικητῆς καὶ κριτῆς διὰ τοὺς πιστοὺς τῆς ὑπ' αὐτὸν περιοχῆς, ἔπειτα δὲ καὶ ἀπάσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς, ἐπὶ γενικωτέρων ὅμως ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ ἐν κοινῇ πάντοτε μετὰ τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν συνεργασίᾳ», ὅπως λέγει ὁ διαπρεπὴς Ἱεράρχης Σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Μάξιμος εἰς τὸ κλασσικὸν πλέον βιβλίον του διὰ τὴν θέσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ¹³.

Ἡ Θεολογικὴ δικαίωσις τῆς κανονικῆς αὐτῆς τάξεως ἐγκρατεῖ εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐνότης τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν δέον νὰ ἐκφράζεται ὡς ἐνότης ἐ ν ὄ ς σώματος, τὸ ὁποῖον ἔχει κεφαλὴν ἓνα σ τ α θ ε ρ ὄ ν κέντρον ἀναφορᾶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πρώτης τοπικῆς Ἐκκλησίας, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν χριστολογικὴν ἀρχὴν τῆς ἐνότητος τοῦ κόσμου συμπαντος καὶ τῆς ἀναφορᾶς του εἰς τὸν Πατέρα ἐν τῇ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ.

Δὲν εἶναι ἀσφαλῶς τυχαῖον, ὅτι ὁ 34ος Ἀποστολικὸς Κανὼν τελειώνει μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἀναλογίας τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπου ἡ ὁμοφωνία τῶν προσώπων ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ὁμοφωνίαν μεταξὺ πρῶτου καὶ λοιπῶν ἐπισκόπων: «Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεός, διὰ Κυρίου, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Ἁγιον Πνεῦμα».

3. Σημαντικὴν πλευρὰν τοῦ ὅλου θέματος ἀποτελεῖ ἡ ἀνάγκη νὰ μὴ διέπεται ἡ ἐνότης τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίας ἀπὸ φυλετικῶν ἢ πολιτιστικῶν παραγόντων. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι θεμελιῶδες καὶ χρειάζεται ἀνάλυσιν, ἔστω καὶ ἐν συντομίᾳ:

Κάθε αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία προσδιορίζεται κατ' ἀνάγκην ἀπὸ παραγόντας πολιτιστικοῦ καὶ ἴσως φυλετικοῦ χαρακτῆρος, καθ' ὅσον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐθνικῶς

13. Μαξίμου, Μητροπολίτου Σάρδεων, ἐν θ' ἀν., σσ. 351-352.

ομοιογενή στοιχεία. Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ θεϊαν πρόνοιαν, καίτοι συνίσταται βασικῶς ἀπὸ πιστοὺς Ἑλληνας τὸ γένος, εὐρισκομένη ὅμως ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου, κεῖται ὑπεράνω ἐθνικιστικῶν βλέψεων καὶ ἐπιδιώξεων καὶ συμφερόντων, ἴσεται ὑπεράνω τῶν ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δύναται, ὡς ἐκ τούτου, νὰ ἀσκήσῃ ὑπερεθνικὴν ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν. Ἔτσι, ἐξακολουθεῖ νὰ διασώζῃ τὸν ὑπερεθνικόν, τὸν οἰκουμενικόν, χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν διακονίαν πάντοτε τῆς ἐνότητος καὶ οὐδέποτε τῆς διαιρέσεως.

Τὸ οἰκουμενικὸν τοῦτο καθήκον τῆς ἐξεπλήρωσεν ἀνεκὰθεν ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκπληρῶνῃ κατὰ τρόπον συνεπέστατον, ἔστω καὶ ἂν παρεξηγηθῆται καὶ κατακρίνεται διὰ τοῦτο. Παραδείγματα: ὁ μὴ ἐξελληνισμὸς τῶν Ρώσων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔδωσεν ἴδιον ἀλφάβητον, διὰ νὰ ἀναπτύξουν τὴν γλῶσσάν των καὶ ἐν γένει τὸν πολιτισμὸν των. Ὁ μὴ ἐξελληνισμὸς ἐπίσης τῶν Βουλγάρων, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ὑπαγωγῆς των εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, γεγονός πού ἐπέσυρε τὴν κριτικὴν ἱστορικῶν, ὡς ὁ Παπαρρηγόπουλος¹⁴.

Ὁμοίως παρεξηγήθη καὶ κατεκρίθη καὶ ὡς εἰσάγουσα δῆθεν «νεοπαπισμὸν»¹⁵, ἐπειδὴ ἐνοούσε νὰ ἐκπληρῶνῃ εἰς τὸ ἀκέραιον τὰ καθήκοντά της ὡς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας. Ἔτσι παρεξηγήθη καὶ ὁ Φαναριωτισμὸς καὶ ἐταυτίσθη μὲ τὸν σκοταδισμόν.

Νὰ ἀναφέρω καὶ σύγχρονα παραδείγματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πνεύματος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας; Εἶναι ἡ στοργή, μὲ τὴν ὁποίαν φροντίζει τὴν ἱεραποστολήν της εἰς τὴν Κορέαν, ὅπου προσπαθεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς αὐτόχθονας τὸ φῶς τῆς θεογνωσίας εἰς τὴν γλῶσσάν των καὶ εἰς τὸν πολιτισμὸν των, χωρὶς στραγαλισμὸν τῆς ἐθνικῆς των συνειδήσεως. Καὶ διὰ νὰ ἔλθωμεν πλησιέστερα γεωγραφικῶς, ἀπλῶς ἀναφέρω τὴν γαλλόφωνον Κοινότητα τῆς Γενεύης, τὴν φλαμανδόφωνον τῆς Γάνδης, τὴν ὑπὸ ἴδρυσιν ἰσπανόφωνον Κοινότητα τῆς Βαρκελώνης, αἱ ὁποῖαι, ὅπως καὶ ἄλλαι παλαιότεραι ξενόφωνοι ὁμάδες, εἰς τὴν Εὐρώπῃ καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐξ ὅλων τούτων συμπεραίνεται ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ νὰ ἀκολουθῇ τὴν ὑπερεθνικὴν γραμμὴν του καὶ νὰ οἰκοδομῇ ἀδιακρίτως τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Πανορθόδοξων, φυλάττον τὴν ἐνότητά της, δὲν πρέπει νὰ εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ¹⁶, ἐκεῖ ὅπου, ἐπαναλαμβάνω, ἡ Θεία Πρόνοια ἀπὸ αἰῶνων πολλῶν τὸ ἐτο-

ποθέτησε καὶ ὅπου εἶναι ἀποφασισμένον νὰ παραμείνῃ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Συμπερασματικῶς δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διετήρησε τὴν οἰκουμενικὴν συνείδησιν, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἀρχῆθεν καὶ μάλιστα εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μέρμνα διὰ τὴν ἐνότητα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν μιᾷ κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίᾳ, χωρὶς νὰ παραβλάπτεται ποσῶς ἢ ἀκραιότης καὶ καθολικότης ἐκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς πρῶτος Θρόνος μεταξὺ τῶν Θρόνων τῆς Ἀνατολῆς:

α) «Ἀντιλαμβάνεται καὶ ἐκ τῶν ἐνότων βοηθεῖ πρὸς τὰς χρεῖας καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀγιωτάτοις Πατριαρχικοῖς καὶ Ἀποστολικοῖς Θρόνοις» καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀδελφαῖς Ὁρθόδοξοις Ἐκκλησίαις.

β) Παρακολουθεῖ μὲ ἐνδιαφέρον τὰς ἀντιδράσεις καὶ θέσεις τῶν λοιπῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν τρεχόντων θεμάτων.

γ) Ἀναλαμβάνει πρωτοβουλίας διὰ τὴν ἐξασφάλισιν καὶ προώθησιν τῆς ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ παγκοσμίου ἐπιπέδου, πάντοτε —τὸ τονίζω καὶ πάλιν καὶ πολλάκις— ἐν διαβουλεύσει καὶ συμφωνίᾳ μὲ τὰς ἄλλας Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας καὶ ποτὲ αὐθαιρέτως.

δ) Προεδρεύει συσκέψεων Πανορθόδοξων πρὸς συντονισμόν τοῦ ὅλου οἰκουμενικοῦ ἔργου τῆς Ὁρθοδοξίας.

ε) Μεριμνᾷ διὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς κανονικῆς τάξεως καὶ ἐπιλύει τελεσιδικῶς προβλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἠσκήθη τὸ ἔκκλητον.

* * *

Ἐκλεκτὴ Ὁμήγουρις,

Τὰ βῆμα προσεπάθησε νὰ περιγράψῃ ἐν βραχύτητι τὰ ἱστορικά, ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ πλαίσια, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἀσχεῖ ἀπὸ αἰῶνων τὴν οἰκουμενικὴν ἀποστολήν καὶ διακονίαν του.

Δὲν γνωρίζω ἐὰν μὲ ὅσα εἶπα ἐκόμισα γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, κυρίως εἰς τοὺς θεολογικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους. Ὅμως ἐθεώρησα ἱερὸν χρέος μου νὰ ὑπενθυμίσω μερικὰ ἀναμφισβήτητα ἱστορικὰ γεγονότα, ἐκκλησιολογικὰς ἀρχὰς καὶ κανονικὰς θέσεις. Καὶ τοῦτο «ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές», ὅπως ἔγραψεν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Φίλιππησίους (3,1).

Γνωρίζω καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι ἔγιναν καὶ σφάλματα ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰῶνων καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρξαν ὅλα ἀνεξαιρέτως ἰδεώδη καὶ τέλεια. Διότι τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον μὲ τὰς ἀδυναμίας του ἐνυπάρχει παντοῦ.

Γνωρίζω ἀκόμη ὅτι ὠρυσμένα σημεῖα ἀπὸ τὰ λε-

14. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. Ε', ἐν Ἀθήναις 1887, σσ. 505-506.

15. Βλ. ΑΙ. Schmemmann, Περὶ «Νεοπαπισμοῦ», ἐν Ἀ' Ὁρθοδοξία» 29 (1954) 67-77.

16. Χρήστου Γιανναρά, Τὸ πρόνομιό τῆς ἀπειλῆς, Ἀθήνα 1973, σσ. 226-227.

χθέντα απόψε έδώ ίσως δέν τυγχάνουν τής γενικῆς έπιδοκιμασίας. "Όμως δι' έμέ, έλάχιστον 'Επίσκοπον τής Μεγάλης 'Εκκλησίας, ίσχύει κατ' αναλογίαν τό Παυλικόν: «'Εάν ευαγγελίζωμαι τά ιστορικά και κανονικά δίκαια και τās ιερās προνομίας αὐτῆς, οὐκ έστι μοι καύχημα' ανάγκη γάρ μοι έπίκειται' οὐαί δέ μοί έστιν εάν μη ευαγγελίζωμαι» (Α' Κορ. 9,16).

Πάντως, οὕτως ἢ άλλως, ό Θρόνος συνεχίζει και σήμερα τήν οίκουμενικήν κλήσιν και αποστολήν του με συνείδησιν τής ευθύνης του έναντι τής ιστορίας, έναντι τής σήμερον και έναντι τής αύριον. "Ισως όχι πάντοτε με ευνοϊκάς συνθήκας, άλλ' ένίστε έν μέσω αντίξοοτήτων και θλίψεων, ακόμη και έξ οικείων. 'Αλλά δέν πρέπει να λησμονήται ότι «έν ταίς θλίψεσιν ἢ έπίδειξις τής βεβαίας πίστεως έπιδείκνυται».

Λέγει ό "Άγιος Μακάριος ό Αιγύπτιος κάπου εις τās όμιλίαις του: «"Όσπερ έστιν ό όφθαλμός μικρός παρ' όλα τά μέλη, και αὐτή ἢ κόρη μικρά οὐσα, μέγα έστι σκευός, βλέπει γάρ ύφ' έν, ουρανόν, άστέρα, ἡλιον, σελήνην, πόλεις και άλλα κτίσματα, όμοίως και αὐτά τά όρώμενα ύπό τό έν, τῇ μικρᾷ κόρῃ του όφθαλμοῦ έμμορφούται και άνεικονίζεται' οὕτως έστι και ό νοῦς εις τήν καρδίαν»¹⁷.

Οὕτως έστι και τό Φανάριον εις τήν 'Ορθοδοξίαν. Μικρόν και άσημον κατὰ κόσμον αὐτό και δυσδιάκριτος ἢ έδρα, ό οίκος, του Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου μέσα εις τās στενωπούς του Φαναρίου. 'Αλλά από αὐτήν τήν μικράν γωνίαν τής γῆς, ἢ Μήτηρ 'Αγία του Χριστου Μεγάλη 'Εκκλησία, βλέπει και άγκαλιάζει όλην τήν γῆν, όλην τήν οίκουμένην, όλην τήν ύπ' ουρανόν 'Ορθοδοξίαν, και βουλευεται και σκέπτεται και αποφασίζει και ενεργεί, με σταθερότητα και συνέπειαν, εκείνα που οικοδομοῦν τό σώμα τής 'Εκκλησίας και δοξάζουν τήν κεφαλήν του σώματος, τον Χριστόν.

Δι' αὐτό και έγραφεν προσφάτως ακόμη ό π. Μεγεντωρφ, ότι «κατά τά νῦν χαώδη έτη, ἢ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία πρέπει ασφαλώς να κάμη χρῆσιν τής σοφῆς, άντικειμενικῆς και αυθεντικῆς ἡγεσίας του Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου»¹⁸.

Διότι ἢ 'Εκκλησία αὐτή δέν επαναπαύεται εις τούς ιστορικούς τίτλους της, αλλά με τήν πείραν και τήν σοφίαν των αίωνων γνωρίζει και σήμερα και πάντοτε να δίδη περιεχόμενον εις τό όνομά της ως Οίκουμενικοῦ Πατριαρχείου, κατὰ τοιοῦτον δέ τρόπον, ώστε σύγχρονος λόγιος 'Ιεράρχης τής 'Αγιωπάτης 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, ό Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων, να λέγη επί λέξει ότι εκφράζει τον θαυμασμόν του προς τήν άμίμητον οιαχοστραφίαν, τήν διοικητικήν δεξιότητα, τήν ἡρεμον, συνετήν, αλλά και

σταθεράν αντιμετώπισιν των πολυειδών θεμάτων και προβλημάτων δια των έναστοτε Οίκουμενικών Πατριαρχών και τής περι αυτους Συνόδου¹⁹.

'Επιτρέψατέ μου να κατακλείσω με ένα απόσπασμα τής Πατριαρχικῆς 'Εγκυκλίου τής Κυριακῆς τής 'Ορθοδοξίας του έτους 1950: «'Η έν αρχῇ ταπεινή και όλιγότεκνος 'Εκκλησία του 'Αγίου 'Αποστόλου 'Ανδρέου του Πρωτοκλήτου, άθρόον μεγαλυνθείσα, ύψώθη εις καθέδραν Οίκουμενικήν και Κέντρον, προς ό βλέπει περιγραφόμενος ό θεοχάρακτος τής 'Ορθόδοξου 'Εκκλησίας κύκλος, Κέντρον εις ό συνέχονται και συγκρατούνται συνιούσαι πάσαι αι κατὰ τόπους και χώρας ύφεστῶσαι, και περι τήν κανονικήν των εκκλησιαστικῶν πραγμάτων οικονομίαν αυτενεργοι και αυτοκέφαλοι 'Ορθόδοξοι 'Εκκλησiai, και έν αυτώ συναρμολογούμεναι αποτελοῦσιν ένιαιον και άδιαίρετον σώμα. Αὐτή δέ αναδέδεκται και τήν των άλλων αδελφών 'Εκκλησιῶν μέριμναν και φροντίδα, όσάκις περιστάσεις εκτακτοι παρακαλοῦσιν τήν τακτικήν και καλήν του έν αυταις Χριστωνύμου Πληρώματος διαποιέμασιν και, καθόλου ειπεῖν, οὐχι άλλως ει μη δι' αὐτῆς, δια τής προς αὐτήν δηλονότι κρινωνίας και επαφῆς, αι επί μερους 'Ορθόδοξοι 'Εκκλησiai οίονει συνδέονται προς τό σώμα τής Μιάς, 'Αγίας, Καθολικῆς και 'Αποστολικῆς 'Ορθόδοξου 'Εκκλησίας, ἢς κεφαλή οὐχι τις άλλος, αλλά μόνος ό τής πίστεως 'Αρχηγός και Τελειωτής 'Ιησοῦς Χριστός»²⁰.

Σας ευχαριστώ.

† 'Ο Φιλαδελφείας ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

(Τέλος)

19. Κλεις 'Ορθόδοξων Κανονικῶν Διατάξεων, 'Αθήναι 1979, σελ. 1β'.

20. «'Ορθοδοξία» 25 (1950) 40.

17. Παρά Θεοκλήτου Διονυσιάτου, Μεταξύ ούρανοῦ και γῆς, 'Αθήναι 1967, σελ. 130.

18. Παρά Χρυσοστόμου, Μητροπολίτου Μύρων, ενθ' ά ν., σελ. 23.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οι συνδρομητές των περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» και «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε άλλαγή τής διευθύνσεώς τους να τῇ γνωρίζουν άμέσως στα Γραφεία των Περιδικῶν, 'Ιωάννου Γεωναδίου 14, 115 21 'Αθήνα, αναφέροντας απαραίτητα και τήν παλαιά τους διεύθυνση, για να γίνεται κανονικά ἢ αποστολή των Περιδικῶν.

Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ κ. ΘΕΟΚΤΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ(*)

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΟΣ, ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ κ. κ. ΘΕΟΚΤΙΣΤΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΑ,
ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ
κ. κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ Τῷ ΕΠΙΣΗΜῶ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚῶ
ΓΡΑΦΕΙῶ ΠΡΩΤΗΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΝ ΑΥΤῶΝ
(Παρασκευή, 15 Μαΐου 1987)

Παναγιώτατε,

Μετὰ ἱερωτάτων αἰσθημάτων προσερχόμενοι ἐνταῦθα, ἐκφράζομεν τὴν μεγάλην χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν ἡμῶν, διότι μᾶς ἤξιωσεν ὁ Θεὸς νὰ πραγματοποι-

Οἱ Προκαθήμενοι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν συνομιλοῦντες ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Γραφείῳ.

ποιήσωμεν τὴν πρώτην επίσκεψιν μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἡμῶν ὡς Πατριάρχου τῆς Ὁρθοδόξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, τὸν Προκαθήμενον τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ

* Τὴν Ἀντιπροσωπεΐαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν Α.Θ.Μ. τὸν Πατριάρχην κ.κ. Θεοκτίστον, ἀπετέλουσι οἱ: Σεβ. Μητροπολίτης Βανάτου κ. Νικόλαος CORNEANU, Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ρόμαν καὶ Χούσι κ. Εὐθύμιος, Θεοφ. Ἐπίσκοπος Πλοεστίου κ. Νήφων βοηθὸς τοῦ Πατριάρχου καὶ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου, Αἰδεσιμολ. π. Στέφανος Alexe, Καθηγητὴς τοῦ Θεολογικοῦ Πανεπιστημιακοῦ Ἰνστιτούτου Βουκουρεστίου, Αἰδεσιμολ. π. Κωνσταντῖνος Κόμαν, βοηθὸς εἰς τὸ ἴδιον Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον καὶ ὁ Ἱερολογ. π. Γρηγόριος Andronescu, Διάκονος τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Πατριαρχείου.

Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ πρὸς τὴν σεβασμίαν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ θερμὴ ὑποδοχὴ, τὴν ὁποίαν ἐπεφυλάξατε πρὸς ἡμᾶς, ἀξάνει ἐπὶ πλέον τὰ ἡμέτερα αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης, ἀγάπης καὶ ἰδιαιτέρας ἐκτιμῆσεως πρὸς τὴν Μητέρα τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν πρώτην εἰς τὴν τιμὴν μετὰ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Φυσικὸν εἶναι, λοιπόν, ὅπως κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας τῆς μεγίστης πνευματικῆς συγκινήσεως ἐπιναφέρονται εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ δεσμοί, οἵτινες συνδέουσι τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἱστορικῶν τούτων δεσμῶν τίθησι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τόσον εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τῆς ἀρχαίας Πόλεως τοῦ Βυζαντίου, ὅσον καὶ εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι κατοικοῦνται σήμερον ὑπὸ τῶν ἐλλαβεστάτων ρουμάνων χριστιανῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἡ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν χώραν ἡμῶν συνδέεται, ἀναμφιβόλως, μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁμολογοῦμεν τὴν αὐτὴν ἀγκραιπὴν ὀρθόδοξον πίστιν μαρτυροῦμεν μετὰ εὐλαβείας καὶ προσκνήσεως τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας προσφερόμεν τὴν αὐτὴν λατρείαν εἰς τὸν Ὑψιστον Θεόν ἔχομεν τὴν αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν, συνοδικὴν καὶ ἱεραρχικὴν οργάνωσιν καὶ ἀποστολικὴν διαδοχὴν ἔχομεν ἀκόμη τὴν αὐτὴν πνευματικότητα τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ τῶν μεγάλων ἀσκητῶν, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν διδασκάλων τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ὀρθοδοξίας.

Ἀναμνησκομέθα τῶν παλαιότερων ἐποχῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ αὐτοκεφάλου αὐτῆς, ἀπῆλθε τῆς εὐλογίας, τῆς ἀγάπης, τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος πολλῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκεψάθησαν τὴν Ρουμανικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰς Ρουμανικὰς χώρας. Ἐνθυμούμεθα, ὡσαύτως, τὴν πρὸ ἑκατονταετίας Προᾶξιν μεγάλης ἀδελφικῆς ἀγάπης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀναγνωρίζετο καὶ ἠελογεῖτο τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ὁρθοδόξου Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τοιοῦτοτρόπως κατέστη ἡγαπημένη ἀδελφὴ Ἐκκλησία τῆς Ἁγιωτάτης καὶ Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὅταν, τὸ ἔτος 1925, ἀπένευμε τῇ Ὁρθοδόξῳ Ρουμανικῇ Ἐκ-

κλησία τὸ ἀξίωμα καὶ τὸν τίτλον τοῦ Πατριάρχου.

Μιμνησκόμενοι τῶν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν στενωτάτων ἱστορικῶν δεσμῶν, ταυτοχρόνως θεωροῦμεν χρέος καὶ εὐθύνην ἡμῶν τὴν διαφύλαξιν τῶν δεσμῶν αὐτῶν ὡς πολύτιμον θησαυρόν, τὴν ἐπίσχεσιν καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸν αὐτῶν διὰ νέων καὶ νέων ἐνδείξεων ἀγάπης καὶ ἐνότητος. Ἡ πανορθόδοξος ἐνότης καὶ συμφωνία ἐκφράζει τὸ πατερικὸν πνεῦμα τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Ἀλλ' ἡ συμφωνία αὕτη δέον νὰ διατηρηθῇ μετὰ ἀποφασιστικότητος καὶ ἀναπτύχθῃ ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς καὶ ἀποστολικῆς διδασκαλίας ἐν τῷ πνεύματι τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὡς ζῶσα ἔκφρασις τῆς ἐνότητος, τῆς βιώσεως καὶ τῆς ἐκφράσεως τῆς ἀποστολικότητος καὶ τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας.

Παναγιώτατε,

Εἴμεθα ἐγγνώμονες εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν, διότι σήμερον ἔχομεν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν, νὰ ὑποδέχεται ἡμᾶς μετ' ἀγάπης καὶ τιμῆς ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης, προσωπικότης μεγίστου καὶ σπουδαιότητος κύρους τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ σοφία Ὑμῶν, ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ ἀγαθότης, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν Ὑμᾶς, καθὼς καὶ τὸ ζωτικὸν ἐνδιαφέρον, τὸν ὁποῖον ἐκδηλώνετε διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πνευματικὰ προβλήματα, ἅπερ ἀντιμετωπίζει κατὰ τοὺς καιροὺς μας ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἀγάπη Ὑμῶν διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐνεργητικότης μετὰ τὴν ὁποῖαν παρακολουθεῖτε τὰ προβλήματα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν Ἀγιωτάτην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, προσελκύει τὴν τιμὴν, τὴν ἐκτίμησιν, τὸν σεβασμὸν, τὴν ἐγγνωμοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην ὄλων τῶν χριστιανῶν καὶ πρὸ παντὸς τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν πρὸς τὸ πρόσωπον Ὑμῶν.

Τοῦτο παρέχει ἡμῖν περισσοτέρας ἐλπίδας ὅτι ἡ ἐπίσκεψις ἡμῶν αὕτη εἰς τὴν πνευματικὴν πρωτεύουσαν τῆς Ὁρθοδοξίας, θὰ ἐμβυθῆναι καὶ θὰ ἐνισχύσῃ ἔτι περισσότερον τὰς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, πρὸς χαρὰν πασῶν τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ὁλοκλήρου τῆς Χριστιανοσύνης, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἐπίτευξιν καὶ στερέωσιν τῆς ἐμπιστοσύνης, τῆς φιλίας καὶ τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς γῆς.

Διατελοῦντες ὑπὸ τὸ ζῶπιον καὶ ἀστείρευτον φῶς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δεόμεθα, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, τοῦ Παναγίου Θεοῦ ὅπως εὐλογῆσιν τὴν συνάντησιν ταύτην διὰ καρποφόρων ἀποτελεσμάτων, ὅτι «πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαίνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φῶτων» (Α' Κορ. 1,17). Ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀπευθύνομεν Ὑμῖν τὸν χριστιανικὸν χαιρετισμὸν: Χριστὸς Ἀνέστη καὶ καλῶς Σᾶς εὐρομεν!

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Σ Ι Σ

ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ,
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

κ. κ. Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Ο Υ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΑ, ΤΟΝ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

κ. κ. Θ Ε Ο Κ Τ Ι Σ Τ Ο Ν

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΛΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ ΑΥΤΩΝ ΕΝ
Τῷ ΕΝ ΦΑΝΑΡΙῶ ΠΑΝΣΕΠΤῷ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚῷ
ΝΑῶ

(Κυριακὴ τῆς Σαμαρεΐτιδος, 17 Μαΐου 1987)

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Βουκουρεστίου, Μητροπολίτα Ούγγροβλαχίας καὶ Πατριάρχα Ρουμανίας κύριε Θεόκτιστε,

Χριστὸς Ἀνέστη!

Καλῶς ἤλθετε ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, Ὑμεῖς καὶ ἡ τιμία Ὑμῶν συνοδεία. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Μετρούπολις ἡμῶν προσωπικῶς ὑποδεχόμεθα Ὑμᾶς μετ' ἐγκαρδίων αἰσθημάτων βαθείας ἀγάπης, πολλῆς τιμῆς καὶ ἀνυποκρίτου χαρᾶς καὶ συγκινήσεως.

Χαιρετίζομεν εἰς τὰς αὐλὰς τῆς Μητρὸς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸν νέον Πατριάρχην τῆς ἀδελφῆς κατὰ Ρουμανίαν Ἐκκλησίας, τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἡγέτην μετὰ τὸ ὑψηλὸν φρόνημα, τὴν ἐμφυτον ἐγγύειαν, τὴν λιπαρὰν μόρφωσιν, θεολογικὴν καὶ θύραθεν, τὸ καρποφόρον συγγραφικὸν ἔργον, τὴν πολύτιμον ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα ποιμαντικὴν καὶ ἱεραποστολικὴν προσφορὰν ἀπὸ διαφόρων θέσεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς καὶ τὴν πλουσίαν κοινωνικὴν καὶ πατριωτικὴν δράσιν, εἰς μίαν χώραν ὅπου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πάντοτε ἐστάθη εἰς τὸ πλεονὸν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν περιεθροίγκωσε θρησκευτικῶς ἀλλὰ καὶ ἐθνικῶς. Τιμῶμεν τὸν ζηλωτὴν καὶ ἀγαθὸν ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τὸν ἀριστον ἐκπρόσωπον τοῦ Ρουμανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς Ρουμανικῆς διανοήσεως, τὸν τιμῶντα ἑαυτὸν, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος αὐτοῦ. Ἀσφαλῶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐφώτισε τοὺς ἐκλέκτορας ἵνα ἀναβιβάσωσι τὴν Ὑμετέραν γερασμίαν Μακαριότητα ἐπὶ τὸν Πρωθυεραρχικὸν Θρόνον τῆς Ἐκκλησίας Ρουμανίας ὡς πέμπτον κατὰ σειράν Πατριάρχην αὐτῆς, ἀφ' ἧς πρὸ ἐξήκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἀνυψῶθη εἰς Πατριαρχεῖον ἡ Ἐκκλησία Ρουμανίας, τὴν ὁποῖαν τεσσαράκοντα ἔτη ἐνωρίτερον ἢ καθ' ἡμᾶς Πρωτόθρονος τῆ τιμῆ καὶ τῆ διακονία Ἐκκλησία εἶχε χειραφετήσει καὶ καταστήσει αὐτοκέφαλον διὰ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, τῆς σχετικῆς αὐτῆς αἰτήσεως κριθείσης τότε ὡς εὐλόγον καὶ δικαίας καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμίσις συναδούσης. Ἄλλωστε, εἶναι παράδοσις τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ὅπως τὰς ἀναγκαίας κρινόμενας μεταβολὰς ἐν τῇ πνευματικῇ διοικήσει τῶν κατὰ τόπους ἁγίων Ἐκκλησιῶν προθύμως καὶ ἐν πνεύματι εἰρήνης καὶ ἀγάπης ἐπευλογοῦσα, καθορίζῃ εἰς κρείττονα τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν οἰκοδομήν.

Καὶ ἤδη ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, εὐρισκομένη ἀπὸ ἐξαμήνου εἰς τὸ πηδάλιον τῆς προσφιλοῦς ἡμῖν Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Ρουμανίας, καλεῖται ἵνα συνεχίσῃ τὸν ἐνδοξον βίον καὶ τὴν πλουσίαν παράδοσιν αὐτῆς, εἰς τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁργανώσεως, τῶν θεολογικῶν γραμμάτων, τοῦ μοναχισμοῦ, τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ εὐνότερον τῆς διορθοδόξου συνεργασίας, τῶν ἐνωτικῶν μὲ τὰς ἄλλας Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας προσπαθειῶν καὶ τῆς ἐργασίας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, κατὰ τὴν ἀδιάλειπτον προσευχὴν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Πατριάρχης κ. Δημήτριος καὶ ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης κ. Θεόκτιστος συλλειτουργοῦντες.

Τὰ περικυλισκόμενα τὴν Ὑμετέραν προσωπικότητα προσόντα ἄφ' ἐνὸς καὶ ἡ πηγαία θεοσκευτικότης τοῦ εὐσεβοῦς Ρουμανικοῦ λαοῦ ἄφ' ἑτέρου εἶναι τὰ ἐχέγγυα τῆς πλήρους ἐπιτυχίας Ὑμῶν ἐν τῇ κλήσει καὶ ἀποστολῇ Ὑμῶν ταύτη, Μακαριώτατε ἀδελφέ.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς Μήτηρ Ἐκκλησία καὶ τῆς καθ' Ὑμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας, προσεύχεται ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης, ἣτις θὰ εἶναι καὶ ἰδική του καὶ τῆς ὅλης Ὁρθοδοξίας ἐπιτυχία, προσφερομένη εἰς δόξαν Θεοῦ. Διότι «... εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγγαίρει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. 12,26).

Εἴη, λοιπόν, ἡ εὐτυχὴς ἀνάρρησις τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς θυματρῆς καὶ ἀδελφῆς Ἐκκλησίας Ρουμανίας ἀφετηρία νέας ἀκμῆς τῶν κατ' αὐτὴν καὶ πᾶσα χάρις καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον καταπέμψοιτο πάντοτε ἀνωθεν αὐτῇ.

Ἰδιαίτερος ὑπολογίζομεν εἰς τὴν πολύτιμον καὶ σοφὴν συμβολὴν τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας εἰς τὸ ἱερόν ἔργον τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ἡμῶν. Διὰ τῆς Συνόδου ταύτης ἀνανεομένη καὶ ἐνισχυομένη ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ εἰσεέλθῃ εἰς τὴν τρίτην χιλιετίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἵνα ἄφ' ἐνὸς μὲν διακηρύξῃ μετὰ τῶν συμπολιτῶν τῆς Σαμαρείτιδος γυναικὸς Σαμαρειτῶν τῆς σημερινῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ὅτι «οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός» (Ἰω. 4,42), ἄφ' ἑτέρου δὲ ἵνα αὐτὴ σώσῃ τὸν κόσμον, ὡς

ὁ εἰς τοὺς αἰῶνας παρατενόμενος Σωτὴρ Χριστός, καὶ ἵνα πλουτίσῃ καὶ πάλιν πνευματικῶς τὴν ἀνθρωπότητα, ἡ ὁποία εἶναι ἀξία ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος ἀπὸ τὸ ζοφερόν παρὸν τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀκαταστασιῶν. Καὶ δεῖ μὲν «ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος» (Λουκ. 21,9), κατὰ τὴν ἀδιάφενστον πρόρρησιν τοῦ Κυρίου. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου δίδει ἡμῖν τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ «καλὴ λίαν» δημιουργία τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπιζήσῃ, παρὰ τὰ σημερινὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν ἀπειλήν ἐνὸς πυρηνικοῦ ὀλοκαυτώματος, ὁ θάνατος θὰ ἠττηθῇ, ἡ ἀδικία θὰ ὑπερνικηθῇ, οἱ ἐσταυρωμένοι τῆς σήμερον θὰ γίνοντο οἱ ἀναστημένοι τῆς αἰῶνος, ὡς ἐλέγομεν καὶ εἰς τὸ πασχάλιον μῆνυμα ἡμῶν. Ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος ἀληθῶς ἀνέστη, ἡ ὑπαρξίς ἡμῶν φωτίζεται ἀπὸ ἐλπίδα καὶ τὰ ἀδιέξοδα ἀποκοτῶν προοπτικῆ.

Ἴδου διατὶ εἴμεθα αἰσιόδοξοι διὰ τὸ μέλλον, διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ ὁποίου μεγάλη εἶναι ἡ εὐθύνη καὶ ἡ ἀποστολή, ἀλλὰ ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς τῆς μικρᾶς ζύμης ἡ ὁποία θὰ ζυμῶσῃ ὅλον τὸ φύραμα (Γαλ. 5,9).

Εὐχαριστοῦμεν τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς ἵνα οὐ μόνον συνατηθῶμεν ἀλλὰ καὶ συνιερούργησωμεν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρῳ καὶ προσφέρωμεν, ἐν συλλειτουργίᾳ μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς σεβασμιῶν Ἱεραρχῶν καὶ ἐν συμπροσευχῇ μετὰ τοῦ ποιμνίου ἡμῶν, τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης.

Ὡς ἐλέχθη ἐναυθα, ἐν ἄλλῃ ἀλληλουχίᾳ λόγων, «αἱ πλάκες τοῦ Πανσέπτου τούτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ εἰσι μάρτυρες τῶν βημάτων τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, τῶν βημάτων Ἱεραρχῶν τῶν Παραδουναβίων χωρῶν, τὰ δὲ στασίδια ταῦτα, τὰ κατέναντι τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου, καλοῦνται παρ' ἡμῖν, ἐν τῷ Πανσέπτῳ τούτῳ Ναῷ, ἡγεμονικά στασίδια, ἀφιερωμένα εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῶν Παραδουναβίων χωρῶν». Ἀφιερῶματα πολύτιμα ἐκ τῶν χωρῶν τούτων πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἐξ αὐτοῦ πρὸς ταύτας μαρτυροῦσι περὶ τῶν ἀνεκαθεν ἀγαθῶν ἀδελφικῶν σχέσεων ἡμῶν. Γνωρίζομεν τὴν ἐπιθυμίαν Ὑμῶν, Μακαριώτατε, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν τὴν ἡμετέραν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ὅπως συσφίξωμεν ἐτι περισσότερον τὰς σχέσεις ἡμῶν ταύτας καὶ διακονήσωμεν δι' αὐτῶν τῇ παρορθόδοξῳ ἐνότητι, ἐν συμφυράξει καὶ συμφωνίᾳ μετὰ πάντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.

Μείνωμεν ἠνωμένοι ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ ἡμῶν πίστει, ἐν τῇ κανονικῇ τάξει, ἐν τῇ εὐθύνῃ ἡμῶν ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κόσμου, μάλιστα δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ μέγχι θυσίας ἀγαπήσαντος ἡμᾶς Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣτις καί, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «οὐδέποτε ἐκπίπτει» (Α' Κορ. 13,8).

(Συνεχίζεται).

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ*

Κατόπιν σεπτής εντολής του Μακαριωτάτου πατρός και 'Αρχιεπισκόπου μας Κυρίου κ. Σεραφείμ και με την ευχή Σας Σεβασμιώτατε ἅγιε Κалаβρύτων και Αἰγιαλείας, προεξάρχοντα τῆς ἱεῖρας ταύτης μυσταγωγίας πού τελείται διά τὰ ὁσιώτατα μέλη τῶν 'Ηγουμενοσυμβουλίων τῶν 'Ιερῶν Μονῶν τῆς 'Αγιωτάτης 'Εκκλησίας μας, ἔρχομαι νά υπενθυμίσω μέσα σέ μεγάλες και ἄδρες γραμμές τήν μακρά, τεραστία και πολύπλευρο προσφορά τοῦ 'Ορθόδοξου Μοναχισμοῦ. Καί ἐάν ἡ υπενθύμιση αὐτή, Σεβασμιώτατοι Ποιμενάρχαι, ὁσιώτατοι και ὁσιώτατοι πατέρες και μητέρες, εἶναι πάντοτε ὠφέλιμος εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ζοῦν τήν Μοναστική Πολιτεία, διά νά ἐνισχύωνται πνευματικῶς εἰς τόν καθημερινόν των ἀγῶνα, ἀλλά και διά τὸ πλήρωμα τῆς 'Εκκλησίας μας, εἶναι ὅπως ἰδιαίτερος ἐπιτακτική και ἀναγκαία εἰς τὰς ἡμέρας μας, ὅπου ἡ 'Εκκλησία μας και τὰ Μοναστήρια μας ἀγωνίζονται διά τήν ἐλευθερίαν τους και τήν ἀποτροπή τῆς ὑποδουλώσεως των εἰς τήν κοσμική ἐξουσία.

Δι' αὐτὸ σήμερον, ὅπου κατὰ εὐτυχῆ σύμπτωσιν ἡ 'Εκκλησία μας τιμᾷ τήν μνήμη ἐνὸς ἀπὸ τοῦς μεγαλύτερους ὁσίου, τοῦ 'Αγίου Παχωμίου, πού εἶναι ὁ ἰδρυτής τοῦ Κοινοβιακοῦ μοναχικοῦ βίου, κρούομεν νοερῶς ἀπὸ τὸν ἱερό αὐτὸ χῶρο τὰ τάλαντα και τὰ σήμαντρα ὄλων τῶν 'Ιερῶν Μονῶν τῆς ἐνδόξου πατρίδος μας, και καλοῦμε εἰς τὸ καθολικόν τῆς 'Ορθοδοξίας μοναστική πανστρατιά, διά ν' ἀμυνθῆ εἰς τοὺς πολεμίους τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ και νά βροντοφωνήσῃ, ὅτι ὁ Μοναχισμὸς εἶναι ἔργον Θεοῦ και ἄρα οἱ πολέμοί του εἶναι πολέμοι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀκόμη ὅτι ὄλοι μας ἔχομε πλήρη ἐπίγνωσι τοῦ λόγου «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» και τέλος, ὅτι, ἀν δέν ὑπῆρχον ἡ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία μας και τὰ 'Ιερά Μοναστήριά μας, ὅπως δὴποτε σήμερα δέν θά εἴμεθα οὔτε ἐλεύθεροι, οὔτε 'Ελληνες, οὔτε Χριστιανοί.

'Ο Μοναχισμὸς εἶναι θεσμὸς θεῖος, ἅγιος πού διεμορφώθη ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς 'Εκκλησίας, εἶναι σάρκα ἀπὸ τῆ σάρκα τῆς και ὄστον ἀπὸ τὰ ὄστέα τῆς. Εἶναι θεσμὸς πού ἀριθμεῖ ζωὴ 16 αἰώνων. 'Ο Μοναχισμὸς εἶναι τὸ ὄπλοστάσιον τῆς 'Εκκλησίας, εἶναι ὁ προμαχῶνας τῆς, εἶναι ἡ 'Ακρόπολις τῆς 'Ορθοδοξίας, εἶναι ἡ δόξα τῆς, τὸ καύχημά τῆς, τὸ κόσμημά τῆς, ἡ 'Ιερά Κιβωτὸς τοῦ ἔθνους μας.

Τὰ Μοναστήρια μας εἶναι τόποι τοῦ ἠθικοῦ ἐξοπλισμοῦ και τοῦ πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ. Εἶναι ἐργαστήρια ἀρετῆς και τόποι ἀγιασμοῦ. Εἶναι λι-

μάνια τοῦ Θεοῦ. Εἶναι πνευματικὲς ὁάσεις. Τὰ μοναστήρια μας ὑπῆρξαν πάντοτε ἱεραποστολικά ὄρη-τήρια, «φυτῶρια τῶν Μουσῶν», πνευματικὰ θησαυροφυλάκια, ἀκτινοβόλοι ἐστία και φάροι ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτιστικῶν ἀξιών. Οἱ Μοναχοί μας εἶναι ἡ ζῶσα μαρτυρία τῆς 'Εκκλησίας. Εἶναι κατὰ τὸν λόγον τοῦ 'Αγίου 'Ιωάννου τῆς Κλίμακος: «Φῶς μὲν μοναχοῖς, ἄγγελοι· φῶς δὲ πάντων ἀνθρώπων, μοναστική πολιτεία», πού σημαίνει πῶς ἁπλᾶ, ὅτι φῶς τῶν μοναχῶν εἶναι οἱ ἄγγελοι και φῶς ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἡ ζωὴ τῶν μοναχῶν.

Μεγάλος πράγματι και ἀνυπερβλητος σὲ κάλλος και ὠραιότητα ὁ 'Ορθόδοξος Μοναχισμὸς μας! Εἶναι ἀληθὴς ὁ λόγος, ὅτι ἡ ἀκμὴ τῆς 'Εκκλησίας προϋποθέτει πάντοτε ἄνθησι τοῦ μοναχικοῦ βίου. 'Επίσης, ὅτι σὲ ὄλους τοὺς ἀληθινούς και ἁγίους μοναχοὺς εὐρίσκει δικαίωσι ὁ μοναχικὸς βίος, ὄχι σάν ἀργία και ἀχρήστευσι τῶν δημιουργικῶν μας δυνάμεων, ἀλλὰ σάν σκληρὴ ἠθική προσπάθεια και πνευματικὴ ἐργασία και σὲ μᾶς τοὺς ἴδιους, μὰ και εἰς τὸ περιβάλλον μας. 'Ο βίος και τὸ ἔργον τῶν ἀληθινῶν μοναχῶν, ἡ μακρὰ ἱστορικὴ πορεία του, αἰ ἐπίγειαι και οὐράναι προσφοραὶ τοῦ δικαίωνουν τὸ μοναστικόν ἰδεῶδες εἰς τήν 'Εκκλησίαν.

'Ο Μοναχισμὸς ἀπὸ τήν ὑποτυπώδη ἐμφάνισί του κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους ἀνάμεσα εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐγκρατῶν και τῶν ἀναχωρητῶν, τῆς ὀριστικῆς διαμορφώσεως του ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου και μέχρι σήμερον εἶναι ταγμένος εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ πλησίον, τοῦ εὐρυτέρου κοινωνικοῦ συνόλου, εἰς ὄλας τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου ὑλικῆς και πνευματικῆς.

Δέν εἶναι δυνατόν νά βοηθῆ μοναχικὴ ἄσκησις ἄνευ προσφορᾶς πρὸς τὸν πλησίον και κοινωνικῆς ἀποστολῆς. 'Η κοινωνικὴ δράσις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διά μέσου τῶν αἰώνων εὐρίσκεται εἰς χεῖρας μοναχῶν. Εἰς τήν ψυχὴν τοῦ μοναχοῦ ἀντηχεῖ συνεχῶς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, «ὄ,τι ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». 'Η ἐντολή τῆς ἀγάπης και τὸ πρότυπον τῶν «κοινῶν» τῆς πρώτης Χριστιανικῆς κοινωνίας ὑπῆρξεν μεταξὺ τῶν στόχων τοῦ μοναχικοῦ ἰδεῶδους και μάλιστα τὸ πρώτιστον. 'Επίσης ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὁ Μοναχισμὸς ἐντάσσεται ἐπισήμως εἰς τήν 'Εκκλησίαν και τίθεται εἰς τήν ὑπηρεσίαν αὐτῆς και οἱ μοναχοί μας ὡς τὰ ἐν ἐπιφυλακῇ πάντοτε διατελοῦντα μέλη τῆς στρατευομένης 'Εκκλησίας. 'Ο,τι ὑψηλὸ και ὠραῖο ἔχει νά παρουσιάσῃ ἡ ἱστορία τῆς 'Εκκλησίας εἶναι καρπὸς τῆς προσευχῆς, τῆς αγιότητος, τῆς σοφίας και τῶν ἀγῶνων τῆς μοναχικῆς πολιτείας.

Οἱ Μεγάλοι Πατέρες τῆς 'Εκκλησίας, οἱ ὑπέρμαχοι τῆς Πίστεως και τῆς 'Ορθοδοξίας, οἱ ρυθμι-

* 'Ομιλία ἐκφωνηθεῖσα, σεπτῆ ἐντολή τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν και Πάσης 'Ελλάδος κ. Σεραφείμ, εἰς τὸν Καθεδρικόν Ναὸν 'Αθηνῶν τὴν 15ην Μαΐου 1987 κατὰ τήν σύναξη τῶν 'Ηγουμενοσυμβουλίων.

σταί τῆς λατρείας, οἱ ὄδηγοί τῆς κοινωνίας ἦσαν οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀφιέρωσαν ὀλοκληρωτικὰ τὴν ζωὴν τοὺς εἰς τὸν Θεὸ καὶ εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μὴ διαπρέψουν καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸ τομέα.

Οἱ Μεγάλοι καὶ σοφοὶ Πατέρες ἀγωνίζονται νὰ πλησιάσουν τὸ φῶς τῆς ἐρήμου εἰς τὸν κόσμον. Ἐπαινοῦν καὶ ἐγκωμιάζουν τὰ ἀγαθὰ τῆς μοναχικῆς ζωῆς, ἀλλὰ δὲν λησμονοῦν καὶ τὸ χρέος πρὸς τὸν πλησίον.

Κατὰ τὴν σοφὴν ρῆσιν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: «ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ δύναται μὴ καὶ πάντα ἄνθρωπον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπῆσαι». Θέλουν τοὺς Μοναχοὺς καὶ τὰ Μοναστήρια κοντὰ εἰς τὸν κόσμον νὰ ἀκτινοβολοῦν, νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς συν-ἀνθρώπους, μέσα σὲ ἀδελφότητες μοναχικές, σὲ κοινὸβια ἀσκητικὰ ποὺ καλλιεργοῦν τὴν ἀγιότητα, τὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες. Ἀπὸ τὰ Μοναστήρια πρέπει νὰ διοχετεύεται εἰς τὸν κόσμον τὸ φῶς καὶ ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγιότητα. Τὸ πνεῦμα τῶν Πατέρων εἶναι σύμφωνο μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου. Λατρεία, προσευχὴ, ἄσκησι καὶ ἀγώνας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀγάπη εἰς τὸν Θεὸ ὑψώνει σὲ τελειότητα, ἡ ἀγάπη εἰς τὸν πλησίον δημιουργεῖ ἓνα ἀπέραντο κοινωνικὸ ἔργο.

Ὁ Μ. Βασίλειος ἐντέλλεται καὶ προτρέπει τοὺς μοναχοὺς «συνπάσχειν τοῖς πάσχουσι καὶ συνδρακρῦεν καὶ σφοδρὰ τούτοις πενθεῖν... Παραμυθεῖσθαι τοὺς ὀλιγοψύχους, ὑπηρετεῖν τοῖς ἀρρώστοις... ξενοδοχίας καὶ φιλαδελφίας ἐπιμελεῖσθαι» διότι, ὅπως ἐξηγεῖ, «μέγα τὸ τῆς διακονίας ἔργον καὶ βασιλείας οὐρανῶν πρόξενον. Σαγήνη γάρ ἐστι τῶν ἀρετῶν, πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ φέρουσα». Καὶ ὁ Ἅγιος Πατὴρ συνεχίζων τονίζει, ὅτι «τὸ χρεωστούμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Μοναχοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἐπεινάσα καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν κλπ. εἶναι ἡ λύσις τῶν πτωχῶν ἐκ τῆς ἐνδείας».

Ἀκόμη ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος συμπληρώνει, ὅτι «ἡ διαρκὴς λύσις τῶν πτωχῶν ἐκ τῆς ἐνδείας» καὶ «ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους φιλανθρωπία πρέπει νὰ ἀποτελοῦν ὅλη τὴν προσπάθεια τῶν μοναχῶν».

Ἔτσι οἱ Μοναχοὶ μας παράλληλα μὲ τὴν πνευματικὴν τους ἐνασχόλησι, δημιουργοῦν καὶ φιλανθρωπικὸ ἔργο. Ἡ περίφημη «Βασιλεία» τοῦ Μ. Βασιλείου θὰ μένη πάντοτε εἰς τοὺς αἰῶνας σὰν δεῖγμα αὐτῆς τῆς προσφορᾶς καὶ μάλιστα σὲ μιὰ περίοδο ὅπου ἐσπάνιζαν τέτοιου εἴδους ἐκδηλώσεις.

Τὸ πνεῦμα εἰδικώτερα τοῦ Μ. Βασιλείου ἔδωσε ὄθησι εἰς τὴν φιλανθρωπικὴν δρᾶσι τῶν μοναχῶν ποὺ ἔγιναν «ὄρφανῶν πατέρες» καὶ στοργικοὶ Σαμαρεῖται ἐμπρὸς εἰς τὸν ἀνθρώπινο πόνο. Τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἔφερε τὰ Μοναστήρια κοντὰ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ μετέτρεψε σὲ «ἐστίας φιλανθρώπου ἀκτινοβολίας ἐνθα οἱ πεινῶντες ἐψωμίζοντο, οἱ διψῶντες ἐποτίζοντο, οἱ ἀσθενεῖς περιεθάλλοντο καὶ οἱ θλιβόμενοι παρεμυθοῦντο».

Ἐπὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλανθρωπίας αὐτῆς ἀκριβῶς στηριζομένη ἡ Ἐκκλησία ἐδημιούργησε τὴν πρώτην κοινωνικὴν αὐτῆς δρᾶσι, ἡ ὁποία ἦτο συγχρόνως καὶ δρᾶσις τῶν μοναχῶν.

Μὲ τὴν ἴδρυσιν εὐαγῶν Ἰδρυμάτων ἐδημιούργησε ἡ Ἐκκλησία τὰς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις, ὥστε «ἡ νόσος τῶν ἀνθρώπων νὰ φιλοσοφηθῆται καὶ ἡ συμφορὰ αὐτῶν νὰ μακαρίζηται», κατὰ τὴν σοφὴν ἔκφρασι Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

Ἀλλὰ ἡ προσφορὰ τοῦ Μοναχισμοῦ εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον ἐξακολουθεῖ ἕως σήμερον. Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ἀναφέρωμεν μέσα σὲ ὀλίγες γραμμὰς τὴν προσφορὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πετράκης, ἡ ὁποία ἀριθμεῖ ἱστορία 300 ἐτῶν: 1) Ὁ ἀνακαινιστὴς τῆς ἱερομόναχος Παρθένιος Πετράκης, ἱατρός τὸ ἐπάγγελμα, ἱατρεύει τοὺς Ἀθηναίους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἰδρύει ἱατεῖον εἰς τὴν Μονὴν τὸν 17ον αἰῶνα. 2) Ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἱατροφιλοσόφου Διονυσίου Πύρρου καὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Διονυσίου Πετράκη ἰδρύεται τὸ 1812 τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὸν Σχολεῖον. Ὁ Πύρρος ἐδίδασκε ἱατρικὴν, φαρμακοποιίαν, ὕγιεινὴν, χημικὴν, βοτανικὴν κ.ά. Ὑπῆρξε πρῶτος Πρόεδρος τῆς Ἱατρικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν τὸ 1835. Εἰσήγαγε πρῶτος τὴν καρδιοτόνωσι καὶ πλῆθος θεραπευτικῶν ἀγωγῶν.

Τέλος τὰ μεγαλύτερα Νοσοκομεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα ἔτυχον τῆς εὐεργεσίας τῆς ὡς ἄνω Μονῆς καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ὑπάρξεώς της ἕως καὶ σήμερον.

Τὰ μοναστήρια μας ὑπῆρξαν ἀπὸ τοὺς μεσαιωνικοὺς ἤδη χρόνους ὁ σημαντικώτερος φορέας τῆς παραδόσεώς μας, καλλιτεχνικὰ καὶ πνευματικὰ κέντρα πολὺ σπουδαῖα, χῶροι ὅπου παράλληλα πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον ἀναπτύχθηκαν τὰ γράμματα, ἡ ποίησις, ἡ μουσικὴ, ἡ ἀγιογραφία, ἡ ξυλογλυπτικὴ, ἡ διακοσμητικὴ, ἡ καλλιγραφία, ἡ μικρογραφία, ἡ ἀντιγραφὴ, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ. Εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀντιγραφῆς καὶ τῆς διασώσεως τῶν κειμένων τῶν διαφόρων ἀρχαίων συγγραφέων τὰ μοναστήρια πάλι πρωτοστατοῦν. Τὰ μοναστήρια δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἦσαν τὰ τυπογραφεῖα τῆς ἐποχῆς. Ἔτσι ἐδημιουργήθησαν εἰς τὰ Μοναστήρια σπουδαῖα βιβλιοθήκαι αἱ ὁποῖαι σώζονται μέχρι σήμερον καὶ θεωροῦνται ἀπὸ τίς πιὸ σπουδαῖες μὲ τὰ σπάνια χειρόγραφα καὶ βιβλία.

Ἄς μὴν μᾶς διαφεύγη καὶ τὸ γεγονός τῆς ἐνεργουῦ συμμετοχῆς τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς θεολογίας τῆς Ἀνατολῆς, ἐν ὄψει καὶ τοῦ ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Πατέρες ἐλάμπρυναν μὲ τὸ μοναχικὸν τους βίον τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας μας.

Τὰ Μοναστήρια μας ἔδωσαν μεγάλους Πατέρες, ἄνδρας ἱεροὺς καὶ ἀγίους, μὲ ὁσιότητα βίου, γεμάτους πνευματικὴν πείρα, μεγάλους ὕμνωδοὺς καὶ ὕμνογράφους, διδασκάλους τῆς θεολογίας καὶ ἱεραποστόλους.

Εἰς τὴν παλαιὰ καὶ νεώτερη ἱστορία τοῦ Μονα-

χισμού μας ἔχουμε τρανά παραδείγματα μορφωμένων, ἐπιστημόνων μοναχῶν πού μὲ τίς μελέτες τους συνέβαλαν εἰς τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἐπιστήμης τους. Ἀστρονομία, Ἱατρικὴ καὶ Μαθηματικὰ καὶ Φυσικὴ καὶ Χημεία καὶ πλῆθος ἄλλων ἐπιστημῶν δέχθησαν τὴν εὐεργετικὴ τῶν μοναχῶν συμβολή, ἐκτὸς τῆς Θεολογίας πού καὶ αὐτὴ πολλὰ ὀφείλει εἰς τοὺς μοναχοὺς, πού σὰν Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας παλαιότερα καὶ σὰν ἐρευνηταὶ πῶς πρόσφατα ἔδωσαν ὅ,τι ἤμποροῦσαν εἰς τὸν βωμόν τῆς. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, Γρηγόριος, Χρυσόστομος, Βασίλειος, Ἀθανάσιος, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης εἶναι τοῦ μοναχισμοῦ ἀναστήματα καὶ τῆς ἐπιστήμης θεράποντες καὶ μύστες. Ἀκόμη καὶ οἱ μοναχοὶ ἱεραπόστολοι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ εἰσαχθεῖ κάποιος ἀνθρωπισμὸς μέσα σὲ μία ἄγρια κοινωνία». Εἰς τὰ Μοναστήρια μας διεφυλάχθησαν τὰ προγονικὰ γραπτὰ μνημεῖα. Εἶναι χαρακτηριστικοὶ οἱ λόγοι σεβασμίου Ἱεράρχου τῆς Ἐκκλησίας μας, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν, πρὸ ἐτῶν, ἀειμνήστου ἡδὴ Ἱεράρχου εἰς Μητρόπολιν τῆς Μακεδονίας μας. Τοῦ ἔλεγε χαρακτηριστικῶς: «Ἐν ταῖς Μοναῖς ταύταις (τῆς Ἐπαρχίας Σας) ἀπόκεινται πολυτιμότερα γραπτὰ μνημεῖα καὶ ἔργα τέχνης, διαφυλαχθέντα μετ' αὐτοθυσίας κατὰ τὰς προλαβούσας ἀναταραχὰς καὶ ἐθνικὰς μας περιπετείας, ὑπὸ ἀπλῶν μὲν ἀλλὰ ἀξίων πάσης τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης μοναχῶν. Αἱ ἱεραὶ αὗται Μοναὶ ὑπῆρξαν καὶ θὰ πρέπει καὶ πάλιν νὰ ἀποτελέσουν κέντρα πνευματικῆς ἀκτινοβολίας, τὰ δὲ κειμήλια καὶ τὰ μνημεῖα ὀμιλοῦν ὡς τόσοι εὐγλωττοι καὶ ἀκαταγώνιστοι μάρτυρες περὶ τῆς ἐλληνοκτότητος τῆς ἱερᾶς ταύτης μακεδονικῆς γῆς».

Τὰ Μοναστήρια μας ἐπίσης κατέχουν τὴν πρώτη θέσι τοῦ κυρίου εὐεργέτου τῆς φυλῆς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς δουλείας. Αἱ Μοναὶ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ὅπου τὸ ἔθνος ἔχασε τὴν ἀνεξαρτησία του, γίνονται τὰ κέντρα εἰς τὰ ὁποῖα μεταφέρονται πρὸς διαφύλαξιν τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ συγγραφέων. Οἱ Μοναχοὶ μας, γίνονται οἱ ἐκπαιδευταὶ καὶ διδάσκαλοι τῶν παιδιῶν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, εἰς τὰ ὁποῖα, ἐκτὸς τῆς μεταδόσεως τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, θερμαίνουν τὴν πίστιν πρὸς τὰ ἰδανικὰ τῆς φυλῆς. Τὸ «κρυφὸ σχολεῖον» πού εὗρηκε ἄσυλο εἰς τὰ Ἱερά καταγῶγια τῶν μοναστηριῶν μας, δὲν ἦταν ἓνα ἀπλὸ σχολεῖον ἀνάγκης καὶ περιστάσεως, ἦταν ἓνας ἀληθινὸς ἐθνικὸς προμαχῶνας, ἓνας ἀλύγιστος κυματοθραύστης πού ἔσωσε τότε ἀπὸ βέβαιο πνιγμὸ τὴν συνείδησι τοῦ ἔθνους.

Καὶ ἀπὸ τὰ σχολεῖα αὐτὰ δὲν βγήκαν μόνον ἀπλοῖκοι Ἕλληνες, γνήσια παιδιὰ τῆς πατρίδος, οὔτε πιστὰ παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας. Βγήκαν ἀπ' ἐκεῖ μεγάλοι Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, καλοὶ ποιμένες τῶν λογικῶν προβάτων, πού ἀνέλαβον νὰ μεταλαμπαδεύσουν καὶ σὲ ἄλλες ὑπόδουλες καρδιὰς τὸ φῶς τῆς πίστεως καὶ τῆς παιδείας. Εἰς τὴν Μονὴν Φιλοσόφου τῆς Πελοποννήσου μαθαίνει τὰ πρῶτα γράμματα ὁ

Ἐθνομάρτυρας Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε'. Δὲν μποροῦμε εἰς τὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ μὴ ἀναφέρωμε τὴ μεγάλη συμβολὴ πρὸς διατήρησι καὶ ἀνάπτυξι τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας τοῦ Ἐθναποστόλου καὶ μάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Δὲν ἔγραψε κλεισμένος εἰς τὸ κελλί του. Περιώδευε τὴν ὑπαιθρο καὶ αἱ περιοδεῖαι του ἦταν ζεῖδωροι ἄνεμοι, διὰ τῶν ὁποίων ἐνεπνέοντο ὅσοι τὸν ἤκουον καὶ τὸν ἀνεστρέφοντο, δι' αὐτὸ καὶ ἐπλάθοντο νέοι ἄνθρωποι ἔτοιμοι διὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ἐπανάστασιν.

Τὰ Μοναστήρια ἔγιναν τὰ καταφύγια τῶν ἀγωνιστῶν καὶ σημεῖα ἐξορμήσεως. Ἐπαιξαν ἓνα ὄχι ἀπλῶς σημαίνοντα, ἀλλὰ ἀναντικατάστατο ρόλο εἰς τὴν ὑπόθεσι τῆς ἐθνικῆς μας ἐπιβιώσεως. Οἱ Μοναχοὶ μας δὲν ἐδίστασαν καὶ τὴν ζωὴ τους ἀκόμη νὰ δώσουν «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστι τὴν ἁγία καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερία». Ἐκατόμβες θυμάτων ἔχει νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ ἐθνικὸν πάνθεον ὁ μοναχισμὸς μας. Νεομάρτυρες μοναχοὺς καὶ μοναχῆς ὅπως τὸν Μακάριο ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, τὸν Ἰωάσαφ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸν Νικόδημο, τὸν Σεραφεῖμ ἀπὸ τὸ Φανάριον, τὴν Φιλοθέη Μπενιζέλου καὶ τόσους ἄλλους. Δὲν μποροῦμε νὰ παρασιωπήσουμε τὴν συμβολὴ τῶν Μονῶν τῆς Ἁγίας Λαύρας τῶν Καλαβρύτων, τῆς Κερνίτσης, τὸ Κούγκι, καὶ ἀκόμη τὸ Μέγα Σπήλαιον καὶ τὴ Μονὴ Ἀρκαδίου.

Καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ ἔθνους συνεχίζονται. Καὶ τὸ παρὼν τῶν μοναχῶν μας δίδεται εἰς τὸν Μακεδονικὸ ἀγῶνα, κατὰ τὸ 40-41, τὸ 44-49 καὶ εἰς τὴν Κύπρο μας. Νὰ μὲ λίγα λόγια καὶ ἡ ἐθνικὴ διακονία τοῦ μοναχισμοῦ μας. Πελώρια, ἀσύγκριτη, μοναδική.

Σεβασμιώτατοι Ποιμένάρχα,

Καθὼς ἀντικρῶζω τὰ πρόσωπα τῶν Ὀσιωτάτων μελῶν τῶν Ἡγουμενοσυμβουλίων, τῶν εὐλογημένων ἱερῶν Μονῶν, πού εἶναι τὸ προπύργιον καὶ τὸ ὄπλο-στάσιον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς πατρίδος μας, καθὼς ἀντικρῶζω, λέγω, τὰ πρόσωπα τῶν εὐγενικῶν αὐτῶν πατέρων καὶ μητέρων καὶ ἀδελφῶν ἐν Κυρίῳ καὶ καθὼς εἰς τὰ πρόσωπά των ἀντιπροσωπεύεται ἡ εὐλογημένη στρατιὰ τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν, ὅλος αὐτὸς ὁ ὄμορφος κόσμος τῆς μοναστικῆς πολιτείας, πού ἀποτελεῖται ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ «ψυχῆς ζῶσες», ἀλλὰ «Πνεύματα ζωοποιούντα» καὶ καθὼς ἀφουγκράζομαι τοὺς κτύπους τῆς καρδιάς τους, ἔχω τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὅλοι μαζί ἐνωμένοι θὰ φράξωμε τὸν δρόμον σὲ «ἀνδρας λαλοῦντας διεστραμμένα» περὶ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου Μοναχισμοῦ μας, ἀφοῦ ὁ Μοναχισμὸς εἶναι ὁ ἴδιος καὶ τότε καὶ τώρα καὶ πάντοτε. Ἀμήν.

Ἄρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ

Προηγούμενος Ἱ. Μ. Πετράκη

Ο ΝΟΜΟΣ 1700/87 ΓΙΑ ΤΗ «ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ» ΚΑΙ ΤΑ ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ *

2. ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΗΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΜΩ ΚΡΑΤΟΥΣΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Είς τὰ πλαίσια τῆς φιλελευθεροποιήσεως τῶν περὶ θρησκείας διατάξεων καθιεροῦνται πλέον ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου, ὅσον ἀφορᾷ τὶς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τὸ σύστημα τῆς νόμῳ κρατούσης πολιτείας.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικό, ὅτι τὸ σύστημα τῆς νόμῳ κρατούσης πολιτείας, διεμορφώθη περισσότερο εἰς τὴν πρᾶξιν, στὰ προηγούμενα Συντάγματα, παρ' ὅτι δὲν εἶχε ἀξιόλογο θεωρητικό καὶ συνταγματικό ὑπόβαθρο. Γιατὶ παρεβιάζετο ὁ Πατριαρχικός Τόμος τοῦ 1850 καὶ ἡ Συνοδικὴ Πράξις τοῦ 1928. Γι' αὐτὸ τὸ θέμα ὑπάρχουν ἐντονες ἐπικρίσεις στὴν θεωρία ἀπὸ εἰδικούς.

Μόνο στὸ Σύνταγμα τοῦ 1968, τὸ λεγόμενο σύστημα τῆς νόμῳ κρατούσης πολιτείας, ἀπέκτησε νομικό, συνταγματικό ἔρεισμα, στὴν διάταξη τοῦ ἀρθροῦ 1 § 6. Πολλοὶ εἶναι οἱ παράγοντες, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη, πού συνετέλεσαν στὴν διαμόρφωση στὴν πράξη τοῦ λεγομένου συστήματος τῆς «νόμῳ κρατούσης πολιτείας». Γιατὶ ἡ φράση αὐτὴ, πέρα ἀπὸ μιὰ ἡχηρὴ διατύπωση, δὲν ἀποδεικνύει καὶ δὲν περιέχει κανένα νόημα. Γιατὶ δὲν ἀμφισβήτησε κανεὶς τὴν ἐξουσία τῆς πολιτείας νὰ θέτῃ νόμους. Τὸ πρόβλημα εἶναι ὅμως μέχρι πού φθάνει αὐτὴ ἡ ἐξουσία καὶ ἂν ὑπερβαίνει τὰ καλῶς ἐννοούμενα δημοκρατικὰ πλαίσια. Ὅπως ὅποτε ὅμως φραγμὸς σὲ κάθε νομοθετικὴ ἐξουσία εἶναι ὁ ἠθικός νόμος καὶ τὰ ἀπαράγραπτα ἀνθρώπινα δικαιώματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται ἀνεκαθεν καὶ τὰ δικαιώματα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τὰ ὁποία οἱ σχετικὲς πανανθρώπινες διακηρύξεις θεωροῦν, ἀναντίρρητα, ὡς φυσικὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Νομίζω, συνεπῶς, ὅτι ἕνας παράγων πού συνετέλεσε στὴν διαμόρφωση αὐτοῦ τοῦ χωρὶς νόημα συστήματος ἦτο καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς Ἐκκλησίας, κάτω ἀπὸ δύσκολες περιστάσεις, νὰ ἀντιδράσῃ ἀποτελεσματικὰ στὶς κάθε εἴδους πολιτειοκρατικὲς ἄκρατες καὶ ἄκριτες παρεμβάσεις, στὸ διοικητικό τῆς σύστημα.

2. 1. Ἡ ἀρχὴ τῆς συναλληλίας στὸ σύνταγμα τοῦ 1975.

Μὲ τὸ νέο Σύνταγμα τοῦ 1975, ὅπως ἀναφέρθηκε, καταργήθηκε τὸ σύστημα τοῦτο καὶ καθιερώθηκε τὸ

σύστημα τῆς ὁμοταξίας ἢ συναλληλίας, τὸ ὁποῖο συμβιβάζεται πρὸς τὴν συνταγματικὴ ἐλευθερία τοῦ θρησκευέσθαι. Οἱ καιροὶ ἦσαν ὄριμοι πλέον. Καταργήθηκε ὁ κυβερνητικός ἐπίτροπος στὴν Ἱερὰ Σύνοδο, πού ἀκύρωνε ὅποια ἀπόφαση ἤθελε. Παρασχέθηκε στὴν Ἐκκλησία εὐρεία νομοθετικὴ ἐξουσιοδότηση, ὥστε μὲ πράξεις τῆς νὰ ρυθμίζῃ μόνη τῆς καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας τὰ ἐσωτερικὰ τῆς θέματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὰ λεγόμενα ἐξωτερικά, δηλ. ἡ διοίκηση καὶ ἡ συγκρότηση τῶν ὀργάνων αὐτῆς. Ἀφοῦ ἡ αὐτοδιοίκηση τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς Ἱ. Συνόδου περιλαμβάνει καὶ τὰ κατώτερα κλιμάκια τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, ὅπως ἐνοριῶν καὶ μητροπόλεων, κατὰ τὸν γνωστὸ νομικὸ κανόνα «ἐν τῷ μείζονι περιέχεται καὶ τὸ ἔλασσον», δηλ. δὲν μπορεῖ νὰ συγκροτῆ ἡ Ἐκκλησία μόνον τὴν ἀνωτάτη βαθμίδα τῶν διοικητικῶν ὀργάνων, χωρὶς νὰ ἔχῃ δικαίωμα, ἀποκλειστικό μάλιστα, νὰ καθορίσῃ καὶ νὰ διορίσῃ τὰ διοικητικὰ ὄργανα τῶν κατωτέρων κλιμακίων τῆς ὀργανώσεώς τῆς. Διότι ἄλλως, στὴν ἀντίθετη περίπτωση, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀσκεῖ πρᾶγματι αὐτοδιοίκηση. Ἡ αὐτοδιοίκηση δὲν ἐξαντλεῖται μόνον στὴν συγκρότηση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀλλὰ ἡ Ἱ. Σύνοδος, ὡς ἀνώτατο διοικητικὸ ὄργανο, ἀποφασιστικὰ ὀρίζει τὰ διοικητικὰ ὄργανα ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἔργου πού ἐκτελεῖ καθένα ἀπὸ αὐτά. Εὐγλωττὴ ἀπόδειξη περὶ τοῦ ὅτι καθιερώθηκε τὸ σύστημα τῆς συναλληλίας, ἔστω ὄχι καὶ στὴν ἐπιθυμητὴ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μορφή, ἀποτελεῖ κατὰ τρόπο πολὺ χαρακτηριστικό ἢ εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ νόμου 590/77, δηλ. τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης αὐτὸς τῆς Ἐκκλησίας ψηφίστηκε ἀπὸ τὴν συντακτικὴ Βουλὴ πού συνέταξε καὶ ψήφισε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975. Καὶ στὸν νόμο αὐτὸ ἐξειδίκευσε καὶ ἐρμήνευσε τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975. Μάλιστα γίνεται ἐπὶ εἰσηγητικῆς ἔκθεσης τοῦ νόμου αὐτοῦ σαφὴς ἀναφορὰ στὸ νέο πνεῦμα τοῦ Συντάγματος, σύμφωνα μὲ τὶς περὶ θρησκείας διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 3 καὶ 13 (βλ. Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση τοῦ νόμου). Γίνεται ἀποδεκτὸ τὸ καθ' ὅλου ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, πνευματικὸ καὶ κοινωνικό, καὶ ἀναγνωρίζονται οἱ σκοποὶ τῆς. Περιλαμβάνονται διατάξεις γιὰ τὴν οἰκονομικὴ συγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διαχείριση τῆς περιουσίας τῆς μὲ ρητὴ μνεία τῆς διαθέσεως τῶν πόρων στοὺς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας. Εἰδικότερα στὰ ἄρθρα 1 καὶ 2 διατυπῶνται τὸ σύστημα τῆς συναλληλίας καὶ χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος ὅτι ἡ Ἐκκλησία

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 380 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

συνεργάζεται μετά της Πολιτείας σε κοινού ένδιαφέροντος θέματα. Ἡ συνεργασία αὐτή, ἰσότητος καὶ ἀμοιβαία, εἶναι ἐκδήλωση τοῦ συστήματος τῆς συναλληλίας. Ἀκόμη χαρακτηριστικὰ παρέχεται πλήρης ἐξουσιοδότηση στὴν Ἐκκλησία μὲ τὸ ἄρθρο 46 τοῦ Νόμου αὐτοῦ νὰ διοικῆ, διαχειρίζεται καὶ νὰ ἀξιοποιῆ τὴν ἐκκλησιαστικὴ περιουσία της μόνο μὲ δικές της πράξεις καὶ ἀποφάσεις. Ἐν ἀντιθέσει μὲ τὸ ἄρθρο 42 τοῦ προἰσχύσαντος Καταστατικοῦ Χάρτου, ἥτοι τοῦ Ν.Δ. 126/69 ποῦ ὥριζε ὅτι ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας γίνεται μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας. Τώρα ἀπὸ τὸ ἄρθρο 46 τοῦ Ν. 590/77 ἀπαλείφθηκε ἡ φράση «σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας». Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία αὐτοδυνάμως καὶ μὲ δικές της πράξεις ρυθμίζει τὰ οἰκονομικὰ της θέματα. Δὲν νοεῖται δὲ αὐτοδιοίκηση ἑνὸς ὀργανισμοῦ ὅταν δὲν ὑπάρχει καὶ πλήρης οἰκονομικὴ αὐτοδιοίκηση.

Τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα εἶναι φανερὰ ἐκδηλώσεις τοῦ συστήματος τῆς συναλληλίας.

Εἶναι ἀξιο παρατηρήσεως ὅτι διὰ τῆς συνταγματικῆς ἀναφορᾶς τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος στὰ πατριαρχικὰ κείμενα τοῦ Τόμου 1850 καὶ τῆς Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928 καθιερῶνται, ἐμμέσως πλην σαφῶς, διὰ πᾶσαν ὑπὸ τῆς πολιτείας πλέον θέσπιση νόμου ἢ συμφωνοῦ γνώμη τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὰ διοικητικὰ θέματα καὶ στὴν συγκρότηση τῶν διοικητικῶν ὀργάνων.

Ἀπὸ καμμία διάταξη τοῦ Συντάγματος δὲν ἐξάγεται ὅτι ἡ πολιτεία ἔχει λόγον στὴν ἀνάδειξη τῶν διοικητικῶν ὀργάνων καὶ στὴν συγκρότησή τους.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Συντάγματος ἐξάγεται ὅτι ἡ ἐποπτεία-ἐπιτήρηση ἀφορᾷ μόνο τοὺς λειτουργοὺς τῶν θρησκευτῶν καὶ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας. Ἐπιτήρηση καὶ ἐποπτεία στὴν ἀνάδειξη καὶ συγκρότηση τῶν ὀργάνων δὲν ὑπάρχει. Συνεπῶς ἡ ἐποπτεία τῆς πολιτείας δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ κοινὴ, ποῦ ἀφορᾷ ὅλους τοὺς πολῖτες. Ἡ ἴδια ἐποπτεία μπορεῖ νὰ ἀσκηθῆ καὶ στὰ διοικητικὰ ὄργανα τῶν θρησκευτῶν, δηλ. ἡ τήρησις τῶν κοινῶν νόμων λ.χ. ποινικοῦ νόμου κλπ.

Ἡ ἀναφορὰ συνεπῶς στὰ πατριαρχικὰ κείμενα ἀποκλείει τὴν ἐπέμβαση τῆς πολιτείας στὰ διοικητικὰ θέματα τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι ἀληθές καὶ νομικὰ ὀρθὸ ὅτι ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ ἀφορᾷ μόνο στὸν τρόπο τῆς συγκρότησης τῆς Ἱ. Συνόδου. Ἡ συγκρότηση εἶναι μία ἐλαχιστοτάτη λεπτομέρεια. Καὶ μὲ ἄλλη διατύπωση προφανῶς θὰ τὴν ὥριζε τὸ Σύνταγμα. Θὰ ἦτο περιττὴ ἡ ἀναφορὰ τῶν ἄνω κειμένων τοῦ Πατριάρχου γιὰ ἓνα τόσο λεπτομερειακὸ θέμα ποῦ εἶναι παρουνυχίδα τῆς διοικητικῆς συγκροτήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐξουσίας αὐτῆς. Ἡ ἀναφορὰ, συνεπῶς, ἔχει μείζονα σπουδαιότητα καὶ νομικὴ ἀξία καὶ διαλαμβάνει ὅλο τὸ περιεχόμενο τῶν κειμένων αὐτῶν καὶ ἐπομένως τοὺς εἰς αὐτὰ περιεχομένους διοικητικούς κανόνες καὶ ὅρους.

Ἡ διοικητικὴ αὐτοτέλεια τῆς Ἐκκλησίας πηγάζει ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνες καὶ τὶς ἱερὰς παραδόσεις, τὶς ὁποῖες ὀφείλει νὰ τηρῆ ἡ Ἐκκλησία. Καὶ ὑπάρχουν διοικητικοὶ κανόνες καὶ διοικητικὲς ἱερὰς παραδόσεις: π.χ. τὸ διοικητικὸ σύστημα τῆς Ἐκκλησίας, συνοδικό, εἶναι ἀποστολοπαράδοτο. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ τὸ υπερκάμνη.

Παράκαμψη διοικητικοῦ κανόνος γίνεται, ἐν ὄψει τῶν σημερινῶν συνθηκῶν, κατὰ τὴν κρίση τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μὲ τὴν σύμφωνο γνώμη τῆς π.χ. δὲν μπορεῖ σήμερα ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἔχη ποινικὴ ἐξουσία.

Οἱ ἀνωτέρω σκέψεις εὐρίσκουν ἐπαρκῆς ἔρεισμα ὄχι μόνο στὸ νέο πνεῦμα τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, ποῦ ἐγγυᾶται τὴν θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ τὴν ἐξίσωση τῶν θρησκειῶν, ἀλλὰ καὶ στὴν λεκτικὴ καὶ συντακτικὴ διατύπωση τοῦ ἐδαφ. γ' τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρ. 3 τοῦ Συντάγματος. Λέγει τὸ ἐδάφιο τοῦτο: «Εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ διοικεῖται ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέων καὶ τῆς ἐκ ταύτης προερχομένης Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, συγκροτουμένης ὡς ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζει, τηρουμένων τῶν διατάξεων τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τῆς κθ' (29) Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1850 καὶ τῆς Συνοδικῆς Πράξεως τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1928». Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρηθῆ ἡ σύνταξη τοῦ κειμένου τῆς διατάξεως. Ὁλόκληρο τὸ ἐδάφιο περιέχει ἓνα αὐτοτελὲς νόημα. Τὸ νόημα τοῦτο ἀποδίδεται μὲ περισσώτερες φράσεις φιλολογικῶς. Οἱ κανόνες τοῦ συντακτικοῦ, τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς συνήθους ἐκφράσεως τῶν νεοελλήνων ἔχουν ἐνταῦθα τὸν λόγον τους. Παρεμβάλλεται ἡ φράση «συγκροτουμένης ὡς ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζει». Ἡ φράση αὐτὴ εἰσαγεται μὲ ἐπιθετικὴ μετοχὴ καὶ ἀποτελεῖ ὀλόκληρος προσδιορισμὸς τῆς ἀμέσως προηγουμένης φράσεως «Ἱερᾶς Συνόδου». Τὸ νόημα τῆς προσδιοριστικῆς αὐτῆς φράσεως τελειοῦται μὲ τὸ «ὡς ὀρίζει». Ἐκεῖ ἐξαντλεῖται τὸ θέμα τῆς συγκροτήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Δηλ. ἡ συνεχόμενη φράσις «τηρουμένων τῶν διατάξεων...» μέχρι τέλους τῆς παραγράφου δὲν ἀποτελεῖ δεῦτερο προσδιορισμὸς τῆς «Ἱερᾶς Συνόδου» καὶ τῆς συγκροτήσεώς της, ἀλλὰ ἡ προσθήκη τῆς φράσεως αὐτῆς σκοπὸν ἔχει νὰ συνεχίσῃ τὸ νόημα, μετὰ τὴν παρεμβολήν, τῆς ἀρχικῆς φράσεως τοῦ ἐδαφίου καὶ ἀναφέρεται στὸν τρόπο διοικήσεως καὶ συνεπῶς στὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ φράση τῆς παρεμβολῆς «συγκροτουμένης ὡς ὁ καταστατικὸς χάρτης» κ.λπ. χρησιμοποιοῖ ἐνικὸν ἀριθμὸν ρήματος «τὸ ὀρίζει». Ἡ ἐπομένη φράση «τηρουμένων τῶν διατάξεων» χρησιμοποιοῖ πληθυντικὸν ἀριθμὸν. Ἐὰν καὶ ἡ δευτέρα φράση προσδιόριζε μαζί μὲ τὴν προηγούμενη τὴν συγκρότηση τῆς Συνόδου τότε κατὰ τὸ σύνθετος γλωσσικὸ ὕφος, προδήλως θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ συνταγματικοῦ νομοθέτου ἄλλη διατύπωση. Θὰ ἔπρεπε δηλαδή ἡ διατύπωση νὰ εἶχε τὴν ἐξῆς μορφή: «Συγκροτουμένης ὡς ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς Ἐκ-

κλησίας, ὁ πατριαρχικός Τόμος τῆς 29 Ἰουνίου 1850 καὶ ἡ Συνοδικὴ Πράξις τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1928 ὀρίζουν». Δὲν χρησιμοποιεῖται ὅμως τοιαύτη διατύπωση. Ἐάν ληφθῆ ὑπ' ὄψη ὅτι ὁ νομοθέτης, κατὰ τὸν γνωστὸ νομικὸ κανόνα, δὲν χρησιμοποιεῖ ἀσκόπως φράσεις καὶ λέξεις, ἀβιάστως ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ τελευταία φράση ἀναφέρεται στὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

Περὶ τοῦ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ἑδαφίου αὐτοῦ ὑπάρχει ἤδη σαφὴς μαρτυρία τοῦ βουλευτοῦ καὶ ἐγκρίτου νομικοῦ καθηγητοῦ Ἀθανασίου Κανελλοπούλου, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ εἰσηγητὴς τῆς προτάσεως, κατὰ τὴ σύνταξη τοῦ Συντάγματος, τοῦ νὰ περιληφθοῦν στὸ ἄρθρο 3 αὐτοῦ τὰ Πατριαρχικὰ κείμενα γιὰ τὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἀπαγορεύουν τὴν ἐπέμβαση τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας στὰ Ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Ἡ μαρτυρία αὐτὴ τοῦ ρηθέντος Βουλευτοῦ βρίσκεται στὰ πρακτικὰ τῆς συζητήσεως τῆς Βουλῆς τοῦ ἐπιμάχου νόμου τῆς 4θ' Συνεδριάσεως τῆς 2-4-1987 σελ. 5059-5060. Ἡ ἔννοια αὐτὴ δόθηκε ἀπὸ τὸν βουλευτὴ σὲ ἀπάντησή τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀκόμη, στὰ ἴδια Πρακτικὰ καὶ στὴν αὐτὴ σελίδα 5060, ὁ ἴδιος βουλευτὴς, ἀναφερόμενος στὸ σύστημα πού διέπει τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ στὴν ἔννοια τῶν σχετικῶν Συνταγματικῶν διατάξεων, ἀναφέρει ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι τῆς συναλληλίας ἢ ὁμοταξίας καὶ ὅτι ὑπεχώρησε τὸ σύστημα τῆς νόμφ κρατούσης πολιτείας. Ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἔχει μείζονα ἀξία γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς Συνταγματικῆς διατάξεως, γιὰτὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ βουλευτὴ ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὴν σχετικὴ πρόταση καὶ ἐγίνε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴ Βουλὴ. Ὁ βουλευτὴς αὐτὸς ἐξηγεῖ τὸ νόημα τῆς μεταβολῆς τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ πάντως ὅτι τὴν ἀνωτέρω ἔννοια στὴ μνησθεῖσα διάταξη τοῦ ἑδαφίου γ τῆς § 1 τοῦ ἀρθροῦ 3 δίδει σὲ ἀνύποπτο χρόνο καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου μὲ δύο κορυφαίους καὶ ἐγκρίτους ἐκπροσώπους τῆς τῶν καθηγητῶν Ἀριστοβούλου Μάνεση, τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Βαβούσκου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Οἱ ἀνωτέρω σὲ σχετικὴ γνωμοδότησή των πού δόθηκε τὴν 16 Νοεμβρίου 1975 (δημοσ. στὸ Νομικὸ Βῆμα 1975 σελ. 1013) ἀποφαίνονται ἀδιστάκτως γιὰ τὸ νόημα τῆς ἀνωτέρω διατάξεως τοῦ Συντάγματος καὶ γιὰ τὸ ὅτι τὸ ἰσχὺν σύστημα πού διέπει τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἶναι τὸ τῆς συναλληλίας.

Ἡ ἀνωτέρω γνωμοδότηση ἔχει ὑπέρποτε ἄλλοτε σήμερα τὴν ἐπικαιρότητά της καὶ τὴν βαρύνουσα νομικὴ τῆς ἀξία. Ἀναφέρομαι ἐξ ὀλοκλήρου στὴ γνωμοδότηση αὐτὴ.

Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχε ἡ ἀναφορὰ στὸ κείμενο τοῦ Συντάγματος τῶν ὡς ἄνω Πατριαρχικῶν κειμένων, ἀρκοῦσαν πάλι οἱ λοιπὲς διατάξεις τοῦ Συντάγματος νὰ στηρίξουν τὸ σύστημα τῆς συναλληλίας. Οἱ διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ

13, πού γιὰ πρώτη φορὰ θεσπίζονται, ἐξισώνουν τὶς θρησκείες καὶ ἔχουν τὴν ἔννοια τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ κοινοῦ νομοθέτη ἀπὸ τὸν τρόπο διοίκησης καὶ ὀργάνωσης τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων. Γιατὶ δὲν νοεῖται θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἐλευθερία θρησκευτικῆς συνειδήσεως, τὴν ὁποῖαν ἐγγυᾶται τὸ Σύνταγμα, χωρὶς οἱ θρησκευτικὲς κοινότητες νὰ ἔχουν τὸ ἀποκλειστικὸ δικαίωμα τῆς ὀργάνωσης καὶ συγκροτήσεως τῶν ὀργάνων τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς. Ἀλλιῶς ὑπάρχει ἀνεπίτρεπτος ἐπέμβαση τοῦ κοινοῦ νομοθέτη καὶ προσβολὴ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Γιατὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία προϋποθέτει τὴν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι καὶ τὴν ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσθαι γιὰ θρησκευτικούς σκοπούς. Τὸ πῶς θὰ γίνεῖ ἡ συνάθροιση καὶ ἡ ὀργάνωση αὐτῆς εἶναι ἀποκλειστικὸ δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος. Δὲν μπορεῖ ὁ κοινὸς νομοθέτης νὰ καθορίσῃ καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὴ συνάθροιση τῶν πιστῶν τοῦ θρησκεύματος. Δὲν μπορεῖ νὰ καθορίσῃ τὰ διοικητικὰ ὄργανα τῶν θρησκευτικῶν κληρικῶν χωρὶς νὰ παραβιάσῃ τὴν θρησκευτικὴ ἐλευθερία.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Ὑπουργοῦ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως Ἀποστόλου Κακλαμάνη (βλ. Πρακτικὰ Βουλῆς, συνεδρίαση 2-4-1987, σελ. 5062-63) ὅτι τὸ σύστημα πού διέπει τὶς σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, εἶναι τὸ σύστημα τῆς νόμφ κρατούσης Πολιτείας, μία ἡπια μορφή τοῦ πολιτειοκρατικοῦ συστήματος, καὶ ὁ διαχωρισμὸς, τὸν ὁποῖο κάνει, σὲ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνταγματικῶς ἀστήρικτο καὶ θεολογικὰ ἀξιοκατάκριτο, αἰρετικὸ καὶ ἀπαράδεκτο. Γιατὶ ἡ Ἐκκλησία σὲ κάθε εἶδος ἐκδήλωσῆς της εἴτε καθαρῶς πνευματικὴ εἴτε κοινωνικὴ (φιλανθρωπικὴ), ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της ὡς θρησκείας, ἐνεργεῖ μὲ καθαρῶς πνευματικὰ κριτήρια, θεολογεῖ καὶ δογματίζει σὲ ὄλες τὶς ἐκδηλώσεις της, γιὰτὶ θέτει τὰ ὄρια τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ τῶν πιστῶν της. Καὶ ὅταν διοικῆ, καὶ ὅταν κηρύττῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πάντοτε μὲ πνευματικὰ κριτήρια κινεῖται.

2.2. Τὸ ἀτομικὸ δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Τὸ μεγαλύτερο συνταγματικὸ καὶ νομικὸ λάθος τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως (βλ. Πρακτικὰ Βουλῆς ἐ.ἀ. σελ. 5063) εἶναι ὅτι δέχεται τὸ ἀτομικὸ δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας γιὰ τοὺς ὁπαδούς τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας, δηλ. τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐν σχέσει πρὸς τὸ αὐτὸ ἀτομικὸ δικαίωμα τῶν ὁπαδῶν τῶν ἄλλων γνωστῶν θρησκειῶν, κολοβαμένο. Καὶ ὅτι ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωση δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ γιὰ τὸ ἀτομικὸ δικαίωμα αὐτὸ τῶν ὁπαδῶν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ὅτι ἐπεκτείνεται καὶ στοὺς κανόνες καὶ τὶς ἱερὲς παραδόσεις πού ἀναφέρονται σὲ ζητήματα ἀποκλειστικὰ διοικητικῆς φύσεως. Ὅμως δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Κήρυξ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μόσχας».

Ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὸς Κόσμος καὶ ἡ Χριστιανικὴ Οἰκουμένη μετὰ χαρᾶς εἶδον τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἥτοι τὴν μηνιαίαν ἔφημερίδα «Κήρυξ τῆς Ἐκκλησίας Μόσχας» (Moscow Church Herald), ἣτις θὰ ἐκδίδεται εἰς τὴν ρωσικὴν, ἀγγλικὴν, γαλλικὴν, ἰσπανικὴν καὶ ἀραβικὴν γλῶσσαν.

Ἡ ἔφημερίς αὕτη, ἐκτυπωμένη καλλιτεχνικῶς ἐπὶ πολυτελοῦς χαρτον καὶ κοσμουμένη ὑπὸ πολλῶν φωτογραφιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ πλείστα εἶναι ἐγχρωμοί, περιέχει ποικίλην ὕλην ἀναφερομένην εἰς τὰς διαφόρους πτυχὰς τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν καὶ Θρησκειῶν, αἵτινες στενῶς συνεργαζόμενοι μετ' ἐκείνης ἀναπτύσσουν οἰκουμενικὰς, διαθρησκευτικὰς καὶ φιλεισηθικὰς δραστηριότητας.

Γενικὴ εἶναι ἡ ἐδὴ, ὅπως τὸ νέον αὐτὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας γνωρίζη λαμπρὰν σταδιοδρομίαν πρὸς δόξαν τὸσον τῆς ἐν μέσῳ ἀντιξῶν περιστάσεων συνετῶς δρώσης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, ἣτις ἐτοιμάζεται πρὸς ἑορτασμόν τῆς χιλιετηρίδος τῆς (988-1988), ὅσον καὶ τῆς καθ' ὅλον Ὁρθοδοξίας.

«Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν».

Ὁ Καθηγητὴς κ. Γεράσιμος Κονιδάσης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ δεκαετιῶν μετέχει τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ εἶναι μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐξέφρασε τὰς περὶ αὐτοῦ ἐπιφυλάξεις του, λέγων: «Δὲν δύναμαι νὰ ἀποκόψω τὴν ἀνησυχίαν μου διὰ τὴν συνεχῆ διεύρυνσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (310 μέλη) δεχομένου εἰς τοὺς κόλπους του, ὡς ἐκ τῆς συνεχιζομένης διαιρέσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ὁλονὲν καὶ περισσοτέρας ὁμολογίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὀλίγα εἶναι αἱ πραγματικαὶ Ἐκκλησίαι. Οὕτω τὸ Παγκόσιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἔχει διαμορφωθῆ εἰς Συμβούλιον μὴ Ἐκκλησιῶν καὶ τιῶν Ἐκκλησιῶν».

Ἡ διαπίστωσις αὕτη ἐπιβάλλει τὸσον εἰς τοὺς Ὁρθοδόξους, ὅτινες μετέχουν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ εἰς τὰς ἐξ ἐπόψεως ἀριθμοῦ ἐπικρατούσας ἐν αὐτῷ προτεσταντικὰς ὁμολογίας καὶ παραφνάδας νὰ ἐξετάσουν τὸ ζήτημα τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ ἐπαναπροσανατολισμοῦ τῆς ὅλης Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἣτις πρέπει νὰ στρέφῃ συνεχῶς τὰ βλέμματα εἰς τὴν Ἐκκλησιολογίαν τῆς ἀρχαίας ἡνωμένης καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλη-

ἀνατρέξωμε στὰ Πατριαρχικὰ κείμενα γιὰ τὴν διοικητικὴ αὐτοτέλεια τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων. Ἄρκει καὶ μόνον ἡ συνταγματικὴ διάταξις γιὰ τὴν θρησκευτικὴ ἐλευθερία, γιὰ νὰ κατοχυρωθῆ ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τῶν θρησκειῶν αὐτοτελῶς. Εἶναι ὄντως παράδοξα νομικῶς τὰ λεγόμενα. Τὸ Σύνταγμα κατοχυρᾷ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν ἀπόλυτα. Ἡ ἔννοια τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας εἶναι εὐρύτερη ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως. Καὶ περιλαμβάνει καθε θρησκευτικὴ ἐκδήλωσις καὶ συνεπῶς τὴν διοικητικὴν ὀργάνωσις. Ἡ θρησκευτικὴ συνείδησις ἔχει μίαν ἐσωτερικότητα. Ἀναφέρεται στὴν πίστιν τῆς ψυχῆς. Ἄν ὅμως δὲν ἐκδηλώσῃ μετὰ πράξεις καὶ ἔργα τὴν θρησκευτικὴν σου πίστιν δὲν ἔχεις θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν.

Μόνον σὲ ἠθελημένη παρερμηνεία τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος μπορεῖ νὰ ἀποδοθῆ ἕνας τέτοιος ἀνελεύθερος περιορισμὸς τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ἀκόμη περισσότερο ἢ ἀνωτέρω ἀντίληψη εἶναι κατακριτέα γιὰ τὸ ἀτομικὸ αὐτὸ δικαίωμα τῶν ὀρθόδοξων χριστιανῶν τὸ περιορίζει ἀδικαιολόγητα ἐναντι τῶν ὁπαδῶν ἄλλων θρησκειῶν, τὴν στιγμήν πού ὑπάρχει τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Συντάγματος. Τὸ ἄρθρο τοῦτο ἐξισώνει τὶς θρησκεῖες. Ἔτσι ἡ ἀπο-

ψη τοῦ ὑπουργοῦ εἶναι εὐθέως ἀντισυνταγματικὴ. Ἀκόμη εἶναι ἀντισυνταγματικὴ γιὰ τὴν δὲν μπορεῖ νὰ βρισκῶνται σὲ δυσμενέστερη νομικὴ κατάστασις ἀπὸ ἀπόψεως ἀτομικῶν δικαιωμάτων οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἐναντι τῶν ὁπαδῶν τῶν λοιπῶν θρησκειῶν.

Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὕτη καὶ οἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας τὶς ὁποῖες ἐμνημόνευσε στὴν Βουλὴ δὲν εἶναι οἱ κατάλληλες νὰ στηρίξουν τὶς ἀντισυνταγματικὰς καὶ πεπλανημένους ἀντιλήψεις του, δοθέντος ὅτι καμμία ἀπὸ αὐτὰς δὲν ἐπιλύει τὰ ἀνωτέρω θέματα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι οἱ συγγραφεῖς ποῦ ἀνέφερε γιὰ νὰ στηρίξῃ τὶς ἀπόψεις του εἶναι ὅλοι περασμένης γενεᾶς καὶ ἀπεβίωσαν πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975. Ἐὰν ὑπῆρχον σήμερον ἐν ζωῇ, ἀσφαλῶς ἄλλα θὰ ἔλεγον, ὅπως ἄλλα λέγουν οἱ σημερινοὶ διάδοχοί των εἰς τὰ Πανεπιστήμια. Ὁ μοναδικὸς ποῦ ὑπάρχει σήμερον ἐν ζωῇ, Ἀναστάσιος Μαρῖνος, διαφωνεῖ πλήρως στὸ βιβλίον του «Οἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας» ἐκδ. 1984 μετὰ τὶς ἀπόψεις τοῦ ὑπουργοῦ.

(Συνεχίζεται).

Ἄρχιμ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΑΜΙΩΤΗΣ
τ. Πρωτοδίκη

σίας. 'Ὡς προσέθεσεν εἰς τὴν συνέχειαν ὁ Καθηγητὴς κ. Κονιδάρης, «τὸ μέγιστον πρόβλημα τοῦ Π.Σ.Ε. εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικοποίησις του, διότι χωρὶς ἱερωσύνην, ἤτοι ἀποστολικὴν διαδοχὴν ἐν τοῖς ἐπισκόποις, δὲν ὑπάρχει Ἐκκλησία, οὔτε Θ. Εὐχαριστία».

**Ἡ πρώτη ἐν Ἑλλάδι ἔκδοσις
τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας MIGNÉ.**

Διὰ τῶν ἐδολογιῶν καὶ συγχαρητηρίων εὐχῶν τῆς Α.Θ. Πατριότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ κ. κ. Δημητρίου ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.) ὁ πρῶτος χρυσοδεματόδετος τόμος τῆς νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενης ἐν Ἑλλάδι Ἑλληνικῆς Πατρολογίας (Patrologia Graeca) J. - P. Migne. Ἡ ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάριτος πανομοιότυπος ἀνατύπωσις τῆς πρώτης ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως (1857) γίνεται τῇ γενικῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἰδρυτοῦ τοῦ ΚΕ.Π.Ε. διακεκομμένων Αἰδεσιμολογιωτάτου ἱερέως θεολόγου π. Ἰωάννου Κ. Διώτη καὶ εἶναι ἐμπειροπλουτισμένη δι' ἐκτενῶν καὶ πλήρως κατατοπιστικῶν Προλεγομένων αὐτοῦ καὶ δι' εἰδικῶν Εἰσαγωγῶν καὶ Ὑπομνημάτων.

Ἀξία ἰδιαίτερως μνείας εἶναι ἡ Γενικὴ Εἰσαγωγή τοῦ Καθηγητοῦ-Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κωνσταντίνου Μπόνη, ἣτις παρουσιάζει ἀπ' ἐνός τὴν ἔννοιαν, τὸ περιεχόμενον, τὴν προβληματολογίαν καὶ τὴν ἀξιολόγησιν τῆς Χριστιανικῆς Γραμματείας, ἀπ' ἑτέρου τὰ εἰδοποιὰ γνωρίσματα τῶν «Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας», τρίτον τὴν γλώσσαν τῶν Πατέρων καὶ Ἐκκλησιᾶς. Συγγραφεύων, τέταρτον ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας καὶ πέμπτον τὰς ἐκδόσεις, συλλογὰς καὶ μεταφράσεις τῶν ἔργων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας. Ἐν συνεχείᾳ ὁ αὐτὸς Καθηγητὴς-Ἀκαδημαϊκὸς εἰς Εἰδικὴν Εἰσαγωγὴν ἐξετάζει τὴν Μεταποστολικὴν καὶ Πρωτοχριστιανικὴν Γραμματείαν, τοὺς Ἀποστολικούς Πατέρας καὶ εἰδικώτερον τὸν Κλήμεντα Ρώμης, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ἀφιερωμένος ὁ πρῶτος τόμος τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Migne.

Ἀξιόλογοι εἶναι ἔπειτα αἱ ἐξῆς προσθήκαι: Μελέτη τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἡλία Δ. Μοντσούλα, ἀναφερομένη εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Jacques - Paul Migne εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Πατερικῶν Σπουδῶν. Ὑπόμνημα τοῦ Αἰδεσιμολογιωτάτου Πρωτοπρεσβυτέρου καὶ Καθηγητοῦ (Durham) π. Γεωργίου Δ. Δράγα περὶ τῶν περιεχομένων τοῦ ἐκδοθέντος Ἰου τόμου Ἀνθολογίου Μαργαριτῶν, καταρτισθὲν ὑπὸ τοῦ π. Ἰωάννου Διώτη Ἀναλυτικὸς Πίναξ Περιεχομένων, εἰλημμένος ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Δωροθέου Σχολαρίου ἐκπονηθείσης «Κλειδὸς Πατρολογίας καὶ Βυζαντινῶν Συγγραφεῶν» καὶ Πίναξ τῶν περιεχομένων ἐν τῷ τόμῳ Χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅστις κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Στεργίου Ν. Σάκκου καὶ συνεργατῶν του.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος τόμου, ὅστις — σημειωθῆτω — προσφέρεται εἰς σχετικῶς χαμηλὴν

τιμὴν (τοῦ πρωτοτύπου ἔχοντος πολλαπλασίαν ἀξίαν), εἶναι πράγματι ἄθλος, ὀφειλόμενος εἰς τὸν ἀξιεπαινον ἀκατάβλητον ζῆλον τοῦ ἀγωνιστοῦ πατρὸς Ἰωάννου Διώτη. Εὐχόμεθα ὅπως ταχέως ὁλοκληρωθῇ τὸ μεγαλόπνοον ἐκδοτικὸν πρόγραμμα αὐτοῦ, πρὸς προώθησιν τῶν Πατερικῶν Σπουδῶν τόσο ἐν Ἑλλάδι, ὅσον καὶ ἐκτὸς αὐτῆς.

Γεγονὸς εὐδοίωνον καὶ ἐλπιδοφόρον.

Ἐν συνεχείᾳ δέον νὰ ἐπισημανθῇ, ὅτι — ὡς ἐτονίσθη ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ-Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἰωάννου Καριώρη—, ἡ ἀπόφασις περὶ ἐπανεκδόσεως ἐν Ἑλλάδι τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Migne, (αὐτῆς ἰδιαίτῶς τὴν Ὁρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, τὸν ἱερόν Κλήρον αὐτῆς, τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος γενικώτερον).

Βεβαίως πολλὰ ἔργα Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφεῶν εἶναι σήμερον προσιτὰ εἰς νεωτέρας κριτικὰς ἐκδόσεις. Ἄλλ' αὐτὸ οὐδόλως σημαίνει ὅτι ἡ Πατρολογία Migne ἔχει ἀπολέσει τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν αὐτῆς. Ἄθνη, καθὼς γίνεται τώρα εὐκόλως προσιτὴ εἰς τοὺς Ἑλληνας Κληρικούς, θεολόγους καὶ λοιποὺς λαϊκοὺς μελετητὰς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας, θὰ συντελῇ σημαντικῶς εἰς τὴν προώθησιν καὶ πραγμάτωσιν τοῦ αἰτήματος περὶ συνεχοῦς ἀξιοποιήσεως τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως καὶ ἀναζωπυρήσεως τῆς πνευματικῆς αὐτοσυνειδήσεως μας.

Εἶναι γεγονὸς εὐδοίωνον καὶ ἐλπιδοφόρον, ὅτι τὸ αἶτημα τοῦτο γίνεται παρ' ἡμῖν ὁλοπῶς καὶ περισσότερον ἔντονον, ὡς καθίσταται φανερόν καὶ διὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκδόσεως καὶ ἄλλων ἐκλεκτῶν σειρῶν Πατερικῶν ἔργων ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐν μεταφράσει καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς κριτικῆς δημοσιεύσεως πρωτοτύπων κειμένων μετὰ σχετικῶν Εἰσαγωγῶν ἐν τῇ συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως ἐμπλουτιζομένῃ «Βιβλιοθήκῃ Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφεῶν» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

«Χρὴ τὸ κάλλος ἀποστίλβειν τῆς ψυχῆς».

Ἀνταποκρίσεις ἐξ Οὐάσιγκτον ἀνέφεραν, ὅτι «πέντε μόλις ἡμέρες μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν ἠθικῶν ἀταξιῶν στὴν προσωπικὴ ζωὴ τοῦ Γκάου Χάουτ, ὁ ἐπικρατέστερος αὐτὸς ὑποψήφιος γιὰ τὸ προεδρικὸ χρέισμα τοῦ Δημοκρατικοῦ Κόμματος ἀποσύρθη ἀπὸ τὴν διεκδίκησιν αὐτοῦ τοῦ ἀξιώματος, ὑπογραμμίζοντας ὅτι ἀρνεῖται νὰ ὑπομείνῃ τὴν κοινωνικὴν κριτικὴν, ποὺ ξέσπασε ἐναντίον του».

Τὸ γεγονὸς αὐτό, συγκριτικῶς πρὸς μερικὰ παρ' ἡμῖν συμβαίοντα, ἀποκαλύπτει εἰδὸς τι ἠθικοῦ μθροιδαιτισμοῦ, ὅστις μαστίζει τὴν ἠθικοπολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου μας. Συνεχῶς καταγγέλλονται ἀπὸ στηλῶν ἐφημερίδων παρόμοιαι ἢ καὶ σοβαρώτερα ἠθικαὶ ἀταξίαι μὲ σαφειστάτας ἀναφοράς, εἰς — ἔστω ὀλίγα — συγκεκριμένα πρόσωπα ὑψηλὴν κατέχοντα θέσιν, χωρὶς ταῦτα εἶτε νὰ διαφεύδουν ἢ καὶ νὰ διώ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ 5.6.87

Θορυβημένη ή ήγεια του 'Υπουργείου Παιδείας από την άρραγή ένότητα της 'Ιεραρχίας, την άνοπο-χώρητη και άκαμπτη στάση της άπέναντι στον άντι-συνταγματικό και άντικανονικό Νόμο Τρίτη, ένότητα που ένισχύεται από τις μαζικές και έντυπωσιακές σέ όγκο κινητοποιήσεις ύπέρ της 'Εκκλησίας του πιστού έλληνικού λαού, δέν φαίνεται νά διαθέτει την ψυχραιμία που έπιβάλλουν οι περιστάσεις και έξακολουθεί νά πυροδοτεί την ένταση στις σχέσεις της με την 'Εκκλησία και νά καλλιεργεί τον δίχασμό στον λαό.

Έτσι με χθεσινή δήλωσή του ό κ. 'Υπουργός της Παιδείας, άδυνατώντας ν' ανάλαβει τις πελώριες εύθυνες του άπέναντι στο θέμα που ό ίδιος δημούργησε, χαρακτήρισε σαν άπλή «γνώμη» της 'Εκκλησίας την άπόφαση της 'Ιεραρχίας νά μη συμπράξει στην έφαρμογή του άντικλησιαστικού Νόμου. 'Η δήλωση αυτή

φανερώνει ότι ό κ. 'Υπουργός έκλαμβάνει την 'Εκκλησία σαν... άσχετη με τά θέματα της ίδιας της ζωής της (!) και έπιθεθαίώνει ότι έξακολουθεί την τακτική του «άποφασίζομεν και διατάσσομεν», που έφαρμοζόταν σέ άλλους καιρούς στον τόπο αυτό.

Είναι περιττό νά επαναλάβουμε ότι ή 'Εκκλησία δέν είναι διατεθειμένη νά συνεργήσει στην ύλοποίηση των μέτρων που άλλοιώνουν την έσωτερική δομή της και παραθιάζουν τους 'Ιερούς Κανόνες. Το άντιστασιακό αυτό πνεύμα που μεταδίδεται κάθε μέρα και περισσότερο από την 'Ιεραρχία στον 'Ιερό Κλήρο και τον Λαό μας, δέν είναι δυνατό νά καμφθεί ούτε με τις άπειλές που έξαπολύονται μέσω των δημοσιογραφικών οργάνων της προτιμήσεως του κ. 'Υπουργού ούτε με την έμμομη του στην άδιαλλαξία και περιφρόνηση προς την 'Εκκλησία.

'Η 'Εκκλησία έχει στο ένεργητικό της άγώνες και θυσίες σέ πολύ δυσκολότερους χρόνους, που ή στοιχειώδης συνέπεια προς αυτούς έπιβάλλει τη σημερινή αξιόχρεω στάση της.

('Από τό Γραφείο Τύπου της 'Ι. Συνόδου)

κουν ποινικώς τά τυχόν άναληθώς καταγγελλόμενα, είτε νά έχουν την εύαισθησίαν νά παραιτώνται, έφ' όσον διά της σιωπής των οίονει τά έπιβεβαίωνουν. 'Ο ήθικός μηροδατισμός έπεκτείνεται και εις τά λαϊκά στρώματα, τά όποια δεικνύουν άδιαφορίαν διά τά ειρωνικώς σχολιαζόμενα. Ούτως, ούδόλως λαμβάνονται ύπ' όψη οι λόγοι 'Ιωάννου του Χρυσοστόμου, όστις τονίζει: «'Η των ένοικούντων άρετή και εύσέβεια, τοϋτο και αξίωμα και κόσμος και ασφάλεια πόλεως (=πολιτείας)». Ειδικώτερον διά τους κατέχοντας ύψηλά αξιώματα, θά έλεγεν ό αυτός ιερός πατήρ: «Πέφυκε... τό των άρχομένων πλήθος, ώσπερ εις άρχετύπον τινα είκόνα τους των άρχόντων τρόπων όραν και προς έκείνους έξομοιούν έαυτούς... Διά χρη πάντοθεν αυτού (του κατέχοντος τό αξίωμα) τό κάλλος άποστίλβειν της ψυχής, ίνα και εύφραίνειν άμα και φωτίζειν δύνηται τάς των όρώντων ψυχάς».

Τό ένοποιούν κέντρον.

'Εξ άφορμής της συμπληρώσεως έτους από του θανάτου του ζωγράφου Γιάννη Κολέφα, ή έφημερίς «Τό Βήμα» εις ειδικήν έπιφυλλίδα προέβαλε τό έργο του και κωίως τό ότι ό Κολέφας άπόλαβε σαν κώκνειο άσμά του νά δουλέψει — από τό 1981 μέχρι τό 1984 — μιá πολú μεγάλη σύνθεση (75 τ.μ.), ίσως «τη μεγαλύτερη στην νεώτερη 'Ελλάδα σέ ψηφιδωτό, στην άθουσα τελετών του 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όπου συνόψισε όλη την έμπειρία που είχε συσσωρεύσει τόσα χρόνια δουλεύοντας στο ψηφιδωτό». 'Ο ζωγράφος εις σημείωμά του εύρεθén εις τά κατάλοιπα αυτού, λέγει: «'Η ψηφοθέτηση έγινε κατά τά βυζαντινά πρότυπα. Χρησιμοποίησα παραδοσιακά ύλικά για την τοποθέτηση του ψηφιδωτού όπως οργανικές κόλλες, τη φυσική πέτρα, τό σμάλτο, χρυσές ψηφίδες και έλάχιστο άσήμι».

'Η πρόθεσις του ζωγράφου περι προσαρμογής του περι ού ό λόγος ψηφιδωτού εις την βυζαντινήν παράδοσιν της Θεσσαλονίκης έκορυφώθη, ως τονίζεται εν τη έπιφυλλίδα, και εις τό ότι πρόκειται περι τεραστίας συνθέσεως, «όπου ένσωματώνονται είκονογραφικά στοιχεία από την ιστορία και τη ζωή της Θεσσαλονίκης... Κεντρικός άξονας, συνθετικός και θεματικός, είναι ό πολιούχος της Θεσσαλονίκης 'Αγιος Δημήτριος. 'Η παράσταση και μορφολογικά συνδέεται με τά παλαιοχριστιανικά ψηφιδωτά του δμώνυμου στην ίδια πόλη ναού». 'Επίσης εις τό ψηφιδωτόν ύπάρχουν «συμβολική παράσταση των ναών της πόλης με έκκλησία από μικρογραφία χειρογράφου», και «προσευχόμενοι άγιορείτες μοναχοί».

'Ανεξαρτήτως του έαν συμφωνή τις εν όλω ή εν μέρει προς τό καθ' ύλην περιεχόμενον και την αισθητική μορφή των επί μέρους στοιχείων του τεραστίου ψηφιδωτού, πρόπει νά έξάξη την πρόθεσι τόσον του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όσον και του ζωγράφου, καθ' ήν τό ένοποιούν κέντρον της πνευματικής φυσιογνωμίας και ταυτότητας της Θεσσαλονίκης και του Πανεπιστημίου της είναι και πρόπει νά είναι ή μετά του άγιου Δημητρίου συνθεθείσα έλληνορθόδοξος βυζαντινή παράδοσις, ήτις ύπήρξε ή πνευματική έντελέχεια, που ένεψύχωσε και τους δύο μεγάλους Θεσσαλονικείς 'Ελληνας και φωτιστάς των Σλαών 'Αγίους Κύριλλον και Μεθόδιον.

Εύχόμεθα, όπως ή παράδοσις αυτή έμυνηχώνη πάσας τάς εκφάνσεις της πνευματικής ζωής και ιδίως του 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τό όποιον πρόπει νά επαγρονηή διά την περιφρούρησιν της παραδόσεως ταύτης. 'Επίσης εύχόμεθα, όπως πάντα τά Πανεπιστήμια της Χώρας εν ταίς αίθούσαις τελετών αυτών προβάλλουν την έλληνορθόδοξον ταυτότητά των.

Άπό τόν Πρόεδρο τής Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τής Γερμανίας DR. HEINZ HELD, ἀπεστάλη ἔγγραφον συμπαραστάσεως πρὸς τήν Ἐκκλησίαν μας διὰ τόν ἀγῶνα τῆς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτοδιοικησεως τῆς.

Στὸ ἔγγραφοῦν του ὁ Πρόεδρος ἐπισημαίνει ὅτι «μέ δύναμη καὶ σφοδρότητα πού δὲν ἀνεμένετο, ὑποφέρει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαδικασίας τῆς ἐκκοσμικεύσεως πού συντελεῖται μὲ ὄλο καὶ πῶ σύντομο ρυθμό. Σ' αὐτῇ τῇ δύσκολῃ ἐμπειρία καὶ σ' αὐτῇ τῇ ἐξαιρετικῇ θλίψει, ἀπευθυνόμεσθε πρὸς ὄλους τοὺς ὑπευθύνους καὶ τοὺς προτρέπομε νὰ ἐνεργήσουν μὲ σύνεση καὶ περίσκεψη, ὥστε νὰ συνεχίσει στῆ χώρα σας ἡ διακονία τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐπιτελεῖται καὶ στὸ μέλλον χωρὶς ἐμπόδια καὶ μὲ δραστηριότητα».

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀνακοινωθέν 1.6.87).

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σε ρ α ῖ φ ε ἰ μ, τὸν Μάιο:

— Π ρ ο ῆ ὀ ρ ε υ σ ε σ τ ῖς ἐργασίες τῆς Δ. Ι. Συνόδου (6-7/5).

— Δ ἔ χ θ η κ ε στὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο τοὺς τριαντατρεῖς συνέδρους ἀπὸ δεκαεξὶ εὐρωπαϊκῆς χώρας πού μετεῖχαν στῆ συνδιάσκεψη τοῦ Τμήματος Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν ὁ νέος Διευθυντῆς τοῦ Τμήματος κ. Πόλζερ, ἡ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Προγραμμάτων Διεκκλ. Βοηθείας κ. Ἀννίτα Χόιζερμαν, καὶ ὁ Γ. Γραμματέας τοῦ Συμβουλίου Εὐρ. Ἐκκλησιῶν κ. Ζάν Φίσερ ὁ τελευταῖος ἀνέφερε, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα θέματα πού συζητήθηκαν, ὅτι τὸ Συμβούλιο θὰ συμπαρασταθῇ στὸ πρόγραμμα ἀγάπης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸ 1988 (5/5). Ἐπίσης, δ ἔ χ θ η κ ε τὸν Διπλωματικὸ Ἀντιπρόσωπο τοῦ Ἱσραὴλ στῆν Ἀθήνα κ. Μωσὲ Γκλιμπόα καὶ τὸν Δήμαρχο Ἀθηναίων κ. Μιλτιάδη Ἐθέρτ (19/5), τὸν Διπλωματικὸ Ἀντιπρόσωπο τῆς Νικαράγουα στῆν Ἀθήνα κ. Τζώρτζ Χαλάκ καὶ, στῆ συνέχεια, τὸν Πρόεδρο τῆς ΑΧΕΠΑ κ. Ρεζεβούλη μαζί μὲ τὴν Καθηγήτρια Παν)μίου τῆς Οὐάσιγκτον κ. Λίβα (25/5).

— Χ ο ρ ο σ τ ἄ τ η σ ε κατὰ τὴν τέλεση τοῦ Ὁρθρου καὶ τῆς θείας Λειτουργίας τῆς δευτέρας καὶ τῆς τρίτης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα (26/4 καὶ 3/5) στὸ Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ.

Ἡ Διεύθυνση Νεότητος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς διοργανώνει γιὰ τὴν Τετάρτη 17 Ἰουνίου Γιορτὴ - Ἀφιέρωμα στῆν Ἑλληνορθόδοξη Παράδοση στὸ γήπεδο «Ἀπόστολος Νικολαΐδης» (Λεωφόρου Ἀλεξάνδρας). Ἡ Γιορτὴ ἐντάσσεται μέσα στῆ γενικότερη προσπάθεια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς γιὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸ ἐπαναπροσδιορισμὸ τῆς ταυτότητος τοῦ λαοῦ μας καὶ περιλαμβάνει τὴν παρουσίαση τῆς θυζαντινῆς ραφιδίας τοῦ Σωκράτη Βενάρδου «Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς» καὶ παραδοσιακῶν ἐλληνικῶν χορῶν.

— Τὴν Τετάρτη 13/5 συγκεντρώθηκαν στὸ Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ οἱ Συντονιστῆς καὶ οἱ Ὑπεύθυνοι τῆς Διακονίας Νεότητος ὄλων τῶν τομέων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὁ Παν)τος Πρωτοσύγκελλος τοὺς ἐνημέρωσε καὶ ἔδωσε ὁδηγίες γιὰ τὴν καλύτερη δυνατὴ ἀξιοποίηση τῆς καθηγητικῆς εὐκαιρίας πού προσφέρεται μὲ τὴν προαναφερόμενη Γιορτὴ.

— Τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης 21/5 πραγματοποιήθηκε στῆν Ἱερά Μονὴ Πετράκη οὐσκειψη τῆς εἰδικῆς

ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς Ἐφημερίων καὶ λαϊκῶν, καὶ προγραμματίσθηκε ἡ μεθόδευση τῶν ἀπαραιτήτων ἐνεργειῶν γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωση, προβολὴ καὶ ἐπιτυχία τῆς Γιορτῆς.

— Τὴν Δευτέρα καὶ τὴν Τρίτη 25-26/5 προσῆλθαν στῆν Πρωτοσυγκελλία αἰδ)τοι Ἐφημέριοι ὄλων τῶν τομέων ἐκ περιτροπῆς γιὰ συνεργασία πάνω σὲ ζητήματα ποιμαντικῆς δραστηριοποιήσεως.

— Τὴν Τετάρτη 27/5 οἱ Παν)τοι Πρωτοσύγκελλοι καὶ οἱ αἰδ)τοι Γεν. Ἀρχιερατικοὶ Ἐπίτροποι ὄλων τῶν ὁμόρων Ἱερῶν Μητροπόλεων, ἀναποκρινόμενοι εὐγενῶς σὲ σχετικὴ πρόσκληση τοῦ Παν. Πρωτοσυγκελλοῦ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, συμμετείχαν σὲ μιὰ πρώτη ἀλληλο-ἐνημερωτικὴ οὐσκειψη στῆν Πρωτοσυγκελλία. Συζήτησαν γιὰ τὰ διοικητικὰ καὶ ποιμαντικὰ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν στῆ διακονία τους, ἐνημερώθηκαν γιὰ τὸ περιεχόμενον τῆς πρόσφατης Ἐγκυκλίου τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ.κ. Σεραφεῖμ κατὰ τῆς ἐκκοσμικεύσεως τῶν ἱερῶν Μυστηρίων — ἡ ὁποία προκάλεσε ἰδιαίτερη αἰσθησὴ— καὶ, τέλος, διατύπωσαν ὁμόφωνα τὴν εὐχὴ νὰ ἐπαναλαμβάνονται τέτοιες συναντήσεις σὲ εὐλόγα χρονικὰ διαστήματα.

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Τὸ Σύνολον τῶν Ἐφημερίων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας συνελθὼν σήμερον τὴν 22αν τοῦ μηνὸς Μαΐου 1987 εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀγρινίου καὶ ἔχον ὑπ' ὄψιν τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ μέρους τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων νομοσχέδιον «περὶ Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καὶ διοικήσεως Αὐτῆς», ὁμοφώνως ἀποφασίζει:

Ἐπορρίπτει εἰς τὸ σύνολόν του τὸ ψηφισθὲν νομοσχέδιον:

1. Ὡς ἀντικλησιαστικόν, ἀντικανονικόν καὶ ἀντισυνταγματικόν παραβιάζον τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας.

2. Ὡς ἀποτελοῦν ὠμὴν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους ἢ ἐνὸς κόμματος εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ καταλύον κατὰ τρόπον ἀπαράδεκτον καὶ ἀνεπίτρεπτον τὸ αὐτοδιοικητικὸν τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας τὸ ὁποῖον ἐσεβάσθησαν οἱ αἰῶνες.

3. Ὡς παραμερίζον ἢ καταργοῦν τὴν προσφορὰν τοῦ Μοναχισμοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γένος. Ἀποδυναμώνει οἰκονομικῶς καὶ πνευματικῶς τὰς Ἱεράς Μονάς, συμβάλλον εἰς τὸν μαρασμὸν τῶν. Ἐπιβάλλει οὕτως τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Μονῶν εἰς τὸν κρατικὸν φορέα πλέον, τὸν Ο.Δ.Ε.Π., ἐπαναφέρον ἐποχὴν τῆς Βαυαρικῆς.

4. Ὡς εἰσάγον κατὰ τρόπον προκλητικόν τὸν φαῦλον κομματισμὸν καὶ συντελοῦν εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

5. Ὡς εἰσάγον ἐξωεκκλησιαστικούς παράγοντας εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἀποδυναμώσιν τοῦ ρόλου τῶν κληρικῶν, τῶν μόνων ὑπευθύνων διὰ τὴν διοίκησιν καὶ πνευματικὴν πρόδον τῶν πιστῶν.

6. Ἀποδοκιμάζει τὴν διὰ προεδρικῶν διαταγμάτων σύνταξιν τῶν ἐνοριακῶν καταλόγων, πρὸς ἐκλογὴν ἢ ψήφισιν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων. Ἐτοὶ εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν χώρον τῆς ἐνορίας νὰ εἰσχωρήσουν στοιχεῖα ἄσχετα ἢ ἄπιστα μὲ σκοπὸν τὴν δημιουργίαν θεμάτων ἢ προβλημάτων διὰ τῶν ὁποίων θὰ παρεμποδίζετα ἡ κανονικὴ λειτουργία τῆς ἐνορίας.

7. Δηλοῦμεν ὅτι θὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ παντὸς νομίμου μέσου διὰ νὰ ἀνατραποῦν τὰ σχέδια ὄλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν τὴν ἄλωσιν τῆς Ἐκκλησίας

και την μετατροπήν της εις κομματικόν φέουδον. 'Επι πλέον θά αναλάβωμεν άγώνα διαφώτισεως του 'Ορθοδόξου πληρώματος της 'Εκκλησίας καθ' ότι δέν πρόκειται περί της 'Εκκλησιαστικής περιουσίας μόνον, αλλά περί αυτής ταύτης της ύπάρξεως της 'Ορθοδόξου 'Ελληνικής 'Εκκλησίας.

8. Ζητούμεν ή 'Εκκλησιαστική περιουσία, την όποιαν προθύμως προσφέρει ή 'Εκκλησία, να διαμοιρασθή εις άπόρους, πτωχούς και εις τους πολυτέκνους άκτήμονας και ούχι εις τους συνεταιρισμούς.

Δηλοϋμεν ότι τασσόμεθα παρά τόν πλευρόν της άγωνιζόμενης Σεπτής 'Ιεραρχίας της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος, και διά παντός μέσου, θά υπερασπισθώμεν τά 'Ιερά και τά "Όσια της 'Ελληνορθοδόξου Πατρίδος μας.

Διά τους 'Εφημερίους 'Ιερείς της 'Ιεράς Μητροπόλεως Αιτωλίας και 'Ακαρνανίας,

'Αρχιμ. Θεόδ. Εύαγγελάτος

'Αρχιμ. Θεόκλ. Λεγάτος

Πρωτοπρ. Χρήστος Παπαχρήστος.

'Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος

Τέσσερα χρόνια ζωής συνεπλήρωσεν έφέτος ή «'Ενωσή Χριστιανών 'Επιστημόνων» του νομού μας, γεμάτα από σφριγώσα δραστηριότητα. 'Η Γεν. Συνέλευση πού πραγματοποιήθηκε τόν θράδου της Δευτέρας 26 Μαΐου στό Πνευματικό Κέντρο έδωσε την εύκαιρία ενός σύντομου άπολογισμού τών πεπραγμένων της διοικήσεως στη διάρκεια της έφεταινης χρονιάς 1986-1987. Μετά τόν οικονομικό άπολογισμό πού έκανε ό Ταμίας κ. Σπ. Κουμούτσος και την έκθεση της έξελεγκτικής 'Επιτροπής πού ανέγνωσεν ό κ. 'Ιω. Καλπαδάκης, μίλησε ό Γεν. Γραμματέας κ. Δημ. Τσιλιθίδης πού ανέφερε ή λειτουργία του Κέντρου Χριστιανικών Μελετών, με τις έβδομοαδιαίες συνάξεις του ανά Δευτέραν, στη διάρκεια τών όποιων αναπτύσσονται θέματα όρθοδόξου πνευματικότητας και κοινωνικών διαστάσεων, τόσο από τόν Σεβ. Μητροπολίτη μας, όσο και από μέλη της ΕΧΕ, πού προσφέρουν έρεθίσματα για την έπακολουθούσα συζήτηση, πού διεξάγεται μέσα σε κλίμα αδελφότητας και εύπρεπείας, μακριά από κομματισμούς και πιετιστικές άκρότητες. Οί συνάξεις αυτές προσφέρουν μία μοναδική εύκαιρία στό μέλη της ΕΧΕ πού παρακολουθούν με μεγάλο ένδιαφέρον τά θέματα και συμμετέχουν στό διάλογο.

'Ο Πρόεδρος κ. Μιλτ. Γιαλιθίδης ανέπτυξε στη συνέχεια τις άλλες δραστηριότητες της 'Ενώσεως, όπως τις μηνιαίες διαλέξεις στό Πνευματικό Κέντρο, τις λατρευτικές συμμετοχές, τις εκθέσεις, τις εκδρομές, την τοποθέτηση της 'Ενώσεως επί φλεγόντων επικαίρων συγχρόνων προβλημάτων, την όργάνωση εύκαιρών άναψυχής και άναστροφής για τά μέλη κ.λπ. 'Ακολούθησε συζήτηση με τους παρόντες και ύποβόλη προτάσεων για τη νέα χρονιά. Οί προτάσεις προήρχοντο από την άγάπη και τη μέριμνα όλων να προαχθή άκόμη περισσότερο τό έργο της ΕΧΕ πού έχει ήδη έπιβληθή στην κοινωνία του Βόλου και προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες. Προτάσεις έκαμε και ό παριστάμενος Σεβ. Μητροπολίτης μας, ό όποιος έτόνισε την άνάγκη να καλλιεργηθή μεταξύ τών μελών ούσιαστικώτερος σύνδεσμος με τη ζωή της 'Εκκλησίας και να τονωθή τό αγωνιστικό φρόνημά των. 'Επίσης άνεκοίνωσε τη δημιουργία έντευκτηρίου για τις έλεύθερες ώρες των σε ειδικό χώρο πού σύντομα θά διαμορφωθή στό Πνευματικό Κέντρο, ώστε να προσφέρεται και δι' αυτό το εύκαιρία άναστροφής και συζητήσεων. Σήμερα στην ΕΧΕ είναι έγγεγραμμένα 253 μέλη από όλους τους έπιστημονικούς κλάδους.

'Ιερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

'Ο 'Ιερός Κλήρος της 'Ιεράς Μητροπόλεως Ζακύνθου, συνήλθε σήμερα, 22 Μαΐου 1987, έπομένη της 'Επετείου της 'Ενωματώσεως της 'Επτανήσου με την 'Ελλάδα, στην αίθουσα του 'Εκκλησιαστικού Κέντρου Νεότητας, σε έκτακτη Γενική Σύναξη με άφορμή την ψήφιση και δημοσίευση του Νόμου «περί ρυθμίσεως θεμάτων εκκλησιαστικής περιουσίας» και άφορμή έμελέτησε τις επί μέρους διατάξεις τους, συζήτησε διεξοδικά πάνω σ' αυτές και έλαβε ύπ' όψει την άποδοκιμασία αυτού του Νόμου από την Σεπτή 'Ιεραρχία της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος και όλόκληρο τό Πλήρωμα της 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, τό Σεπτό Οικουμενικό Πατριαρχείο, όλες τις όμόδοξες 'Εκκλησίες, τις έτερόδοξες και τους διεκκλησιαστικούς 'Οργανισμούς,

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ:

1. Καταδικάζει τόν πío πάνω Νόμο ως άντικανονικό, άντιεκκλησιαστικό και άντισυνταγματικό, άφορ άνεπίτρεπτα έπεμβαίνει στό έσωτερικά της 'Εκκλησίας, περιορίζει την έλευθερία και την αυτοτέλεια της και διασπεί την ένότητα του Σώματός της, σε ήμέρες κρίσιμες για τό "Έθνος μας.

2. 'Επισημαίνει ότι ό Νόμος στό σύνολό του δέν προήλθε από συναινετικές διαδικασίες, άλλ' είναι προϊόν μονομερούς άποφάσεως της Πολιτείας, πού, άντίθετα από τά θέσμια και τις παραδόσεις του "Εθνους, έπιχειρεί να άλώσει και να περιθωριοποιήσει τό έργο και την άποστολή της 'Ελληνικής 'Εκκλησίας.

3. 'Αντιτίθεται:

α) Στην δυνατότητα ρυθμίσεως έσωτερικών εκκλησιαστικών ζητημάτων, διοικήσεως και λειτουργίας τών 'Ενοριών, τών Προσκυνημάτων, τών Φιλανθρωπικών 'Ιδρυμάτων, τών 'Εκκλησιαστικών 'Οργανισμών και τών Μητροπόλεων από πολιτικά και συλλογικά όργανα με συντριπτική πλειοψηφία λαϊκών αίρετών μελών.

β) Στην μεταβολή της 'Ενορίας σε πεδίο κομματικών συγκρούσεων και άντεγκλήσεων από τις προβλεπόμενες από τόν Νόμο διαδικασίες εκλογών για την άνάδειξη τών αίρετών λαϊκών μελών τών 'Εκκλησιαστικών Συμβουλίων. Οί 'Εφημέριοι γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον τις διαποριστικές και καταλυτικές συνέπειες στην 'Ενορία του έγχειρήματος αυτού, ιδιαίτερας δε εις την Ζάκυνθο, όπου κατά τό έτος 1930 ό 'Ιερεύς Νικόλαος Κανδήλας, έφημέριος Χουρχουλιδίου, έδολοφονήθη έν ψυχρώ κατά την διενέργεια εκλογών προς άνάδειξιν 'Εκκλησιαστικού Συμβουλίου στόν 'Ιερό Ναό της 'Ενορίας του, έπιχειρήσας να συμπιλήσει τις άντιμαχόμενες παρατάξεις.

4. Συμπαραστέκεται όλόψυχα στην άπόφαση της 'Ιεραρχίας της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος να μη συμμετάσχη στις διαδικασίες έφαρμογής του άντιευαγγελικού Νόμου για τους παραπάνω λόγους και δηλώνει την συμπάρασταση και συμπαρατάξη του στόν άγώνα της για τη διασφάλιση της έλευθερίας της 'Εκκλησίας και την διατήρηση τών πατροπαράδοτων θεσμών του "Εθνους.

5. 'Απευθύνει θερμή έκκληση προς την Κυβέρνηση να έκτιμήσει, έστω και την ύστατη στιγμή, την προς τό "Έθνος προσφορά της 'Ορθοδόξου 'Ελληνικής 'Εκκλησίας και να άνακαλέσει τόν άντιεκκλησιαστικό Νόμο, πού πολλά δεινά θά προκαλέσει έφαρμοζόμενος όχι μόνο στην 'Εκκλησία αλλά και στό "Έθνος.

Τό παρόν ψήφισμα ύπογράφεται από τους 'Εφη-

μερίους και αποστέλλεται:

- α. Προς την Ίεράν Σύνοδον της Εκκλησίας της Ελλάδος,
- β. Προς τον κ. Πρωθυπουργό,
- γ. Προς τον κ. Πρόεδρο της Βουλής,
- δ. Προς τους κ.κ. αρχηγούς των κομμάτων,
- ε. Προς τον κ. Υπουργό Έθνικης Παιδείας και Θρησκευμάτων,
- στ. Προς την κ. Νομάρχη Ζακύνθου και
- ζ. Προς κάθε άλλο αρμόδιο.

Ίερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Συνήλθε σήμερα 15 Μαΐου 1987, όλος ό Ίερός Κλήρος της Ίεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, στην αίθουσα διαλέξεών της και ύστερα από ελεύθερη διαλογική συζήτηση επάνω στον επίμαχο νόμο για τό εκκλησιαστικό ζήτημα και τις μέχρι τώρα εξελίξεις, ενέκρινε τό παρακάτω ψήφισμα:

1. Δέν αποδεχόμαστε τον ψηφισθέντα νόμο, διότι είναι άντικανονικός και κατά συνέπεια και άντισυνταγματικός, επειδή έπεμβαίνει στα έσωτερικά της Εκκλησίας, που ρυθμίζονται μόνον από τους Ίερούς Κανόνες και ώς γνωστόν όλοι οί Ίεροί Κανόνες κατοχυρώνονται από τό ισχύον σύνταγμα. Ο διαχωρισμός των Ίερών Κανόνων σε διοικητικούς, δογματικούς και λατρευτικούς που και στο παρελθόν έπιχειρήθηκε, καταργεί ένα μεγάλο μέρος της μυστηριακής Ίερωσύνης και διασπά την ένότητα του Σώματος της Εκκλησίας.

2. Ο ψηφισθείς νόμος είναι καθαρά προϊόν αποφάσεως μόνον της πολιτείας, ή οποία με την πράξη της αυτή, έπεμβαίνει στο αυτόδιοικητο των Εκκλησιαστικών θεσμών και προσπαθεί να αποδιοργανώσει τό έργο της Εκκλησίας, παρακαλύοντας και την ποιμαντική διακονία της Ένορίας.

3. Η αντίθεσή μας προς τον νόμο δέν έπικεντρώνεται στο πρόβλημα της παραχωρήσεως της εκκλησιαστικής περιουσίας, διότι είναι γνωστό ότι ή Εκκλησία, πάντοτε είχε δεχθεί και είχε πραγματοποιήσει εκχωρήσεις εκκλησιαστικής περιουσίας, σε άκτήμονες γεωργούς, σε πρόσφυγες και σε Ίδρύματα κοινής ωφελείας. Ο ψηφισθείς όμως νόμος, που αφαιρεί όλη την εκκλησιαστική περιουσία, στερεί την Εκκλησία, από την δυνατότητα συνεχίσεως του μεγάλου και άναγνωρισμένου φιλανθρωπικού και κοινωνικού της έργου που έπιτελείται από αίωνων στους κόλπους της και που άπευθύνεται προς όλο τον λαό.

4. Τό έργο των ένοριακών Εκκλησιαστικών Συμβουλίων είναι έργο αυτόθυσίας και διακονίας κληρικών και λαϊκών που προσφέρουν άνιδιοτελώς τις υπηρεσίες τους για τό καλό της ένορίας. Όμως με τον νέο νόμο τά συμβούλια αυτά μεταβάλλονται σε πεδία συγκρούσεως προσωπικών φιλοδοξιών που θά άντιγράφουν τις κομματικές συγκρούσεις για κατάληψη έξουσίας, ενώ ταυτοχρόνως παραμερίζονται οί συμφώνως προς τους Ίερούς Κανόνες υπεύθυνοι για την ένότητα και διακυβέρνηση του Σώματος της Εκκλησίας, Ίπίσκοποι και λοιποί Κληρικοί.

5. Συμπαραστεκόμαστε όλόψυχα στις αποφάσεις της Σεπτής Ίεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, ή οποία είναι ταγμένη να άγωνίζεται για την υπεράσπιση και έφαρμογή των Ίερών Κανόνων, διαδηλώνουμε την πίστη μας στην διασφάλιση της ελευθερίας της Εκκλησίας, υπενθυμίζοντας προς όλους, ότι ή Ίστορία μας διδάσκει πως ούτε οί διωγμοί των ρωμαίων αυτοκρατόρων, ούτε οί επιθέσεις των αίρετικών, ούτε ή σκλαβιά της τουρκοκρατίας, έκαμψαν την άγωνιστι-

κότητα των μελών της Εκκλησίας, που ζούσαν πάντοτε με την αυτοσυνειδησία ότι «ή Εκκλησία πολεμομένη νικά και ύβριζόμενη λαμπρότερα καθίσταται».

Ίερά Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Κατά την έτησιαν πανήγυριν του Μετοχίου Άγ. Ίωάννου του Θεολόγου Βερίνου (8.5.87) εις τό όποιον πρόκειται συντόμως να έγκατασταθή γυναικεία άδελφότης, έχοροστάτησεν ό Σεβ. Μητροπολίτης μας ό όποιος κατά την όμιλιαν του άνεφέρθη εις την μετατροπήν της Μονής, έπαρουσίασεν εις τό πολυπλήθες εκκλησίασμα άντιπροσωπείαν μοναζουσών και έκανε εκκλησιν εις τους δυναμένους να βοηθήσουν την άνακαίνισιν της Μονής. Ούτω, έκτός των προσφερθέντων υπό τό Σεβασμιωτάτου Σηλυβρίας 1.700 Έλθ. Φρ. προσέφεραν και οί κ.κ. Νικ. Χριστοδουλόπουλος 500.000 δρχ. και Σπυρ. Γιαννακόπουλος 50.000 δρχ.

—Την Κυριακήν 10ην Μαΐου εις τον περιόλον του Ί. Ναού Ταξιαρχών Αγίου έγινε, παρουσία του Σεβ. Μητροπολίτου μας, του κ. Δημάρχου, Εκπαιδευτικών, γονέων, Κατηχητριών, Κατηχητών και μαθητών των Κατηχητικών Σχολείων της Πόλεως του Αγίου, ή έορτή λήξεως των Κατηχητικών μαθημάτων του έτους 1986 - 87. Κατά την έορτήν παρουσίασαν τό πρόγραμμα τους ή παιδική Χορωδία του Ε΄ Δημοτικού Σχολείου, την όποιαν διευθύνει ό κ. Σπυρ. Ύφαντης και ή νεανική Όρχήστρα της Ί. Μητροπόλεως. Διά την άξίαν του Κατηχητικού έργου ώμίλησεν ή φοιτήτρια της Θεολογίας δ. Ειρήνη Διονυσσοπούλου έκ Διακοπτού. Άναμνηστικά προσεφέρθησαν εις τάς Κατηχητριάς και Κατηχητάς, εις τά μέλη της νεανικής όρχήστρας, και εις τους νικητάς των έσωτερικών άγωνων Κέντρου Νεότητος. Η έορτή έκλεισε με έπίκαιρα λόγια του κ. Δημάρχου και του Σεβασμιωτάτου. Ο Ί. Ναός Ταξιαρχών προσέφερεν άναμνηστικά εις όλους τους μαθητάς των Κατηχητικών Σχολείων, ή δέ Ί. Μητρόπολις προσέφερεν εις άπαντας τους μαθητάς και μαθητριάς καλλιτεχνικά Ένθύμια της Άποστολικής Διακονίας.

—Κατά τον μήνα Άπρίλιον 1987 προσεφέρθη υπό της Ί. Μητροπόλεως διά κάλυψιν άναγκών ένδεων προσώπων τό ποσόν των δρχ. 513.347.

—Τό καλλιτεχνικό άλμπουμ «Καλάθρυτα και τά ιστορικά μνημεία» έπανεξεδόθη θελτιωμένο και έπισημμένο και διατίθεται από τάς Ίεράς Μονάς των Καλαβρύτων και του Ίερού Προσκυνήματος Παναγίας Τρυπητής.

—Την Δευτέραν, 18ην Μαΐου συνήλθον εις σύναξιν εις την Αίθουσαν όμιλιών της Άποστολικής Διακονίας, οί Ίερείς Αγίου, Διακοπτού, Άκράτας, προκειμένου να ενημερωθούν επί του ψηφισθέντος Νόμου 1700)87 άφορώντος τά εκκλησιαστικά πράγματα.

Εις την Ίερατικήν αυτήν σύναξιν προσήλθεν και ό Σεβασμιωτάτος Μητροπολίτης μας κ. Άμβρόσιος, όστις διεξοδικά ενημέρωσεν τους Ίερείς οί όποιοι μετά τό πέρας της ενημερώσεως των υπέβαλον έρωτήσεις και έγάραξαν πορείαν διά τάς περαιτέρω ενεργείας άφου, τέλος, συνέταξαν και ψήφισαν όμοφώνως τό κατωτέρω

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Άπαξάπαντες οί Πρεσβύτεροι και Διάκονοι της Ίεραρχίας Αιγιαλείας της Ίεράς Μητροπόλεως Καλαβρύτων και Αιγιαλείας συγκεντρώθηκαν σήμερα Δευτέρα, 18 Μαΐου 1987, στην Αίθουσα της Άποστολικής Διακονίας Αγίου και άφου ενημερωθήκαμε από τον Σεβασμιωτάτο Ποιμενάχη μας κ. Άμβρόσιο επί του περιεχομένου του ψηφισθέντος με αριθμό 1700)87 Νόμου, όμοφώνως έκδώσαμε τό ακόλουθο ψήφισμα:

1. Δηλώνουμε ότι συντασσόμεθα όλόψυχα και συμπαρατασσόμεθα με την θέση της σεπτής Ίεραρχίας

της 'Εκκλησίας μας, την όποιαν άναγνωρίζομε ως την 'Ανωτάτη πνευματική και διοικητική 'Αρχή της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος.

2. Πληροφορούμε τόν κ. 'Υπουργό Παιδείας ότι οί 78 Μητροπολίτες της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος είναι οί έκφραστες όλοκληρου του Σώματος της 'Εκκλησίας (Κλήρου και 'Ορθόδοξου Λαού) και έκφράζουν την καθολική συνείδηση της 'Εκκλησίας μας.

3. 'Εκφράζομε την ευγνωμοσύνη μας προς τό Σεπτό Κέντρο της 'Ορθοδοξίας, τό Οίκομενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, για την άμέριστη συμπαράστασή του προς την 'Εκκλησία μας κατά την παρουσία δοκιμασιών.

4. Δηλώνομε άπερίφραστα και άνυποχώρητα ότι θα άγωνιστούμε με όλες μας τίς δυνάμεις «μέχρις έσχάτων», για την περιφρούρηση και διάσωση του αυτόδιοικητού και της έλευθερίας της 'Εκκλησίας μας.

5. Καταγγέλομε προς πάντα άρμόδιο, ότι ό Νόμος 1700)87 είναι άντικανονικός, άντεκκλησιαστικός και άντροβόδοξος.

Δ ι ό τ ι

α) Καταλύει κάθε έννοια κανονικής τάξεως σε όλες τίς πτυχές του 'Εκκλησιαστικού πνευματικού θίου,

β) Παραδίδει την έννορία στη λαίλαπα των κομματικών άνταγωνισμών και συγκρούσεων.

γ) Εισάγει τό κοσμικό κριτήριο του άντικληρικού και άντιμοναχικού λαϊκισμού στην όργανωση και τη λειτουργία των έκκλησιαστικών θεσμών,

δ) Συρρικνώνει ή και καταργεί την πνευματική και την κοινωνική άποστολή του Μοναχισμού, όπως τη θίωσε επί αιώνας ή 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία,

ε) Περιφρονεί ή άγνωεί την προσφορά των μοναχών και των 'Ιερών Μονών στους μακραίωνες άγώνες του έθνους μας για την έλευθερία του λαού και την όρθοδοξία της πίστεώς του.

στ) Θεμελιώνει άγώνα τάξεων στο ένιαίο και άδιαίρετο σώμα της 'Εκκλησίας του Χριστού,

ζ) Καταργεί όλες τίς δομές του μοναστικού θίου και ύποτάσσει τά Μοναστήρια στον διευθυνόμενο από τόν 'Υπουργό Παιδείας κρατικό φορέα του ΟΔΕΠ,

η) Προσβάλλει όλους τους άφιερωμένους στην άσκηση μοναχούς και τους άναγκάζει ή να άποδυθούν εις ίεροūs άγώνες για την προστασία των ίερών πραγμάτων των Μονών από τη θέβηλη χείρα του Κράτους ή να έγκαταλείψουν τάς 'Ιεράς Μονάς στη διαλυτική manία των έχθρών της 'Εκκλησίας.

θ) Παραμερίζει τόν 'Επίσκοπο από την Διοίκηση της κληρωθείσης 'Επισκοπής του και εισάγει κοσμικούς 'Αρχοντας ύπό τόν άπεράδεκτο και καινοφανή θεσμό του Παρα - 'Επισκόπου στη Διοίκηση των 'Εκκλησιαστικών πραγμάτων και

ι) 'Η λειτουργία των Μητροπολιτικών Συμβουλίων, καθ' όν τρόπον όρίζεται από τόν ψηφισθέντα Νόμο, είναι προβληματική, άν όχι άδύνατος, και θα άποβή επί ζημιά της 'Ενορίας.

6. 'Ορίζομε τριμελή 'Επιτροπή, άποτελουμένη από τους 'Αρχιερατικούς 'Επιτρόπους της 'Επαρχίας μας, ή όποία θα ύπογράψει έκ μέρος του 'Εφημεριακού Κλήρου τό Ψήφισμα αυτό και θα τό διαβιβάσει άκόλουθως προς πάντα άρμόδιο και προς τόν 'Ημερήσιο και τόν Τοπικό Τύπο.

'Η 'Επιτροπή

1. Πρωτοπρεσβύτερος Παν. Καζόλας, 'Αρχιερατικός 'Επίτροπος Αιγίου,
2. Πρωτοπρεσβύτερος Κων)νος Μενούνος, 'Αρχιερατικός 'Επίτροπος Διακοπτού,
3. Πρεσβύτερος Δημήτριος Δουβος, 'Αρχιερατικός 'Επίτροπος 'Ακράτας.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

'Ιερά 'Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

"Εχοντες ύπ' όψιν τάς διατάξεις των άρθρων 37, παράγρ. 2, και 67 του Ν. 590)1977, «Περί του Καταστατικού Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος», ως και τάς διατάξεις των άρθρων 33 και 34 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού, «Περί 'Ιερών Ναών, 'Ενοριών και 'Εφημεριών», προκειμένου, ίνα προβώμεν εις άνακήρυξιν ύποψηφίου προς πλήρωσιν κενής θέσεως τακτικού 'Εφημερίου έν τώ 'Ι. Ναώ 'Αγίου Σάββα - Βοτανικού, καλούμεν τους θουλομένους, ίνα καταλάβωσιν την 'Εφημεριακήν ταύτην θέσην και έχοντας τά ύπό του άρθρου 34)1α του αυτού ως άνω Κανονισμού προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως εις τό Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ύποβάλωσιν ήμίν τά νενομισμένα δικαιολογητικά διά τά περαιτέρω.

'Εν 'Αθήναις τη 4η 'Ιουνίου 1987

† 'Ο 'Αθηνών ΣΕΡΑΦΕΙΜ

"Εχοντες ύπ' όψιν τάς διατάξεις των άρθρων 37, παράγρ. 2 και 67 του Ν. 590)1977, «Περί του Καταστατικού Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος», ως και τάς διατάξεις των άρθρων 33 και 34 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού, «Περί 'Ιερών Ναών, 'Ενοριών και 'Εφημεριών», προκειμένου, ίνα προβώμεν εις άνακήρυξιν ύποψηφίου προς πλήρωσιν κενής θέσεως τακτικού 'Εφημερίου έν τώ 'Ιερώ Ναώ 'Αγίου Νικολάου - Χαλανδρίου, καλούμεν τους θουλομένους, ίνα καταλάβωσιν την 'Εφημεριακήν ταύτην θέσην και έχοντας τά ύπό του άρθρου 34)1α του αυτού ως άνω Κανονισμού προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως εις τό Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ύποβάλωσιν ήμίν τά νενομισμένα δικαιολογητικά διά τά περαιτέρω.

'Εν 'Αθήναις τη 12η 'Ιουνίου 1987,

† 'Ο 'Αθηνών ΣΕΡΑΦΕΙΜ

'Ιερά Μητρόπολις Δράμας

Κ λ ή σ ι ς κ α τ η γ ο ρ ο υ μ έ ν ο υ

Π ρ ό ς

τόν Πρεσβύτερον 'Ιωάννην Τριανταφύλλου, τέως 'Εφημέριον 'Ιεροϋ Ναού 'Αγ. Γεωργίου Παπαδών και νϋν ά γ ν ω σ τ ο υ δ ι α μ ο ν η ς .

'Ενεργούντες κατά σου, τακτικός ένόρκους άνακρίσεις συνωδά τη ύπ' αριθμ. 342)27.5.1987 έντολή του Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου, καλούμεν σε όπως έμφανισθής ένώπιον ήμϊν έν Δράμα και έν τοίς Γραφείοις 'Ι. Ν. 'Αγ. Τριάδος, την 22 'Ιουνίου 1987, ήμέραν Δευτέραν και ώραν 10ην π.μ., προκειμένου όπως άπολογηθής επί άποδιδόμενων σοι κατηγοριών, και ύποδείξης τούς, προς ύπεράσπισίν σου, μάρτυρας.

'Εν Δράμα 31.5.1987

'Ο 'Ανακριτής

Τοπαλίδης Θεόδωρος
Σακ. πρεσβύτερος

'Ο Γραμματέυς

Βουρτσάκης Κων)νος
πρεσβύτερος

'Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος

"Εχοντες ύπ' όψει τάς διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της 'Ιεράς Συνόδου «περί 'Ιερών Ναών, 'Ενοριών και 'Εφημεριών», προκειμένου να πληρώσωμεν τάς κενάς όργαν-

νικας θέσεις τακτικών εφημερίων των Ίερών Ναών
α) Άγ. Θεοδώρων Άλμυρού, β) Άγ. Νικολάου

Πορταριάς,
καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν των άνωτέρω κενών θέσεων.

Έν Βόλω τῇ 12ῃ Ιουνίου 1987,

† Ο Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Κορίνθου

Έχοντες υπ' ὄψει τὰς διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του υπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίερας Συνόδου «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου να πληρώσωμεν την κενή οργανική θέση τακτικού εφημερίου του Ίερού Ναού

Άγίου Νικολάου Μεγάλου Βάλτου,
καλούμεν τους θουλομένους και έχοντας τα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της άνωτέρω θέσεως.

Έν Κορίνθῳ τῇ 12ῃ Ιουνίου 1987,

† Ο Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου

Έχοντες υπ' ὄψει: α) τὰς διατάξεις των άρθρων 38 παράγρ. 2, και 67 του Ν. 590)1977, β) τὰς διατάξεις του Ν.Δ. 1398)1973 και γ) τὴν υπ' αριθ. 18)1973 απόφασιν ἡμῶν περί κατανομῆς των οργανικών θέσεων Διακόνων εἰς Ένοριακούς Ίερούς Ναούς της Ίερας Μητροπόλεως Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου, προκειμένου να προθῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν υποψηφίου πρὸς πληρῶσιν της κενῆς θέσεως τακτικού Διακόνου του Ίερού Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου της ένορίας Γαράζου Μυλοποτάμου, καλούμεν τους θουλομένους, ἵνα καταλάβωσι την κενή ταύτην θέσην και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά, διά τὰ περαιτέρω.

Έν Ρεθύμνῃ τῇ 5ῃ Ιουνίου 1987

† Ο Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου ΤΙΤΟΣ

Ριζάρειος Έκκλησιαστική Σχολή

Η Ριζάρειος Έκκλησιαστική Σχολή προκηρύσσει διαγωνισμό εισαγωγῆς κατά τὸ σχολικόν έτος 1987 - 1988 στην Α' τάξη του τετραταξίου Έκκλησιαστικού Λυκείου, 35 έσωτερικῶν μαθητῶν, ὡς υποτρόφων της Ριζαρείου περιουσίας.

Ο διαγωνισμός θα διενεργηθεῖ στή Σχολή στίς 7 και 8 Σεπτεμβρίου. Δέν γίνονται δεκτοί ὅσοι έχουν ἡλικία άνω των 20 έτών.

Δεκτοί γίνονται: α) οἱ κάτοχοι ένδεικτικού προαγωγῆς Γ' τάξεως Μέσης έπταταξίου Ίερατικής Σχολῆς, β) οἱ πτυχιούχοι Μέσου Έκκλ. Φροντιστηρίου τριετοῦς φοιτήσεως, γ) οἱ κάτοχοι πτυχίου της τέως Μέσης Νυκτερινῆς Ίερατικής Σχολῆς Ἀθηνῶν, δ) οἱ κάτοχοι Ἀπολυτηρίου Έκκλ. Γυμνασίου και ε) οἱ κάτοχοι ένδεικτικού Γ' τάξεως τέως έξαταξίου Γυμνασίου ἢ Ἀπολυτηρίου τριταξίου Γυμνασίου.

Οἱ αίτήσεις με τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά πρέπει να υποβληθῶν μέχρι της 31ης Αύγουστου 1987.

Η Σχολή παρέχει εἰς τους υποτρόφους έκπαίδευση, τροφή, σίκηση, ένδυμασία, ὑπόδηση κ.λπ.

Πληροφορίες παρέχονται κάθε εργάσιμη μέρα στα Γραφεία Διοικήσεως της Σχολῆς, Βασ. Σοφίας 24, Ἀθήνα, τηλ. 7242.063 και 7212.194.

Ἀθήνα 14 Μαΐου 1987

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκδιδόμενον κατά δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

† Ο Καστορίας ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητής Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Έσωτερικού : Δραχμαί 300 έτησίως.

Β) Έξωτερικού : Δολάρια 20 έτησίως.

Τιμή έκάστου τεύχους μετά του «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Πανεπιστημίου και Θεολογία.

Ί. Μ. Χατζηφώτη, Η Ίερά πορεία άγάπης της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Δημητρίου στα πρεσβυγενή Πατριαρχεία της Ἀνατολής (22.5 - 6.6.87).

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Η Ί. Μονή του Όσίου Νικάνορος και τὸ κειμηλιοφυλάκειον αὐτῆς.

Μητροπ. Φιλαδελφείας Βαρθολομαίου, Η οικουμενική συνείδησις της Έκκλησίας ΚΠόλεως και ἡ μέριμνα των Έκκλησιῶν.

Η επίσημος επίσκεψις του Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Θεοκτίστου εἰς την Μεγάλην του Χριστοῦ Έκκλησίαν.

Άρχιμ. Χρυσ. Ρουμελιώτη, Η προσφορά του Όρθοδόξου Μοναχισμού.

Άρχιμ. Κων/νου Ραμινιώτη, Ο ν. 1700) 87 για τὴ «ρύθμιση θεμάτων έκκλησιαστικῆς περιουσίας» και τὰ νομικά προβλήματα.

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Παράρτημα.